

M.N. ISRAILOVA

**LOTIN TILI VA TIBBIY
FARMATSEVTIK
TERMINOLOGIYA
ASOSLARI**

TOSHKENT

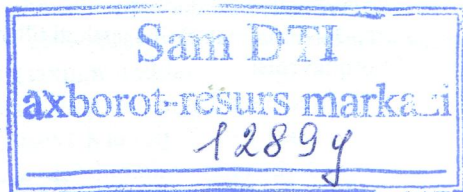
015
9820

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

M.N.ISRAILOVA

**LOTIN TILI VA TIBBIY
FARMATSEVTIK
TERMINOLOGIYA ASOSLARI**

*O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tomonidan tibbiyot
oliygohi talabalari uchun o'quv qo'llanma sifatida tavsiya etilgan*

TOSHKENT – 2016

UO'K: 615 (083)
KBK 5ya2
I-82

I-82 M.N.Israilova. Lotin tili va tibbiy farmatsevtik terminologiya asoslari. –T.: «Barkamol fayz mediya», 2016, 176 bet.

ISBN 978–9943–11–355–8

«Lotin tili va tibbiy farmatsevtik terminologiya asoslari» fani o'quv qo'llanmasi tibbiyot oliygohi talabalari uchun fan namunaviy dasturi asosida yozildi. O'quv qo'llanma 3 ta yo'nalish – anatomiya, klinika va farmatsevtika bo'limi uchun kiritilgan bo'lib, u fundamental va mutaxassislik fanlarini integral o'qitishda talabalarga, ilmiy izlanuvchilarga yaqindan yordam beradi.

Uch bo'limdan iborat bo'lgan mazkur qo'llanmada barcha grammatik mavzular keng yoritildi. Stomatologiya oliygohi barcha fakultetlari uchun leksik minimumlar hamda nazorat ishlari variantlari kabi qismlar kiritildi.

Mazkur qo'llanmaning maqsadi talabalarni lotin tilida tibbiy matnlarni o'qish, anatomik atamalarni tarjima qilish va tushunishga tayyorlash, bemorga klinik tashxisni to'g'ri qo'yish, terminlarni grammatik va orfografik jihatdan retseptni to'g'ri yozishdir.

Mazkur o'quv qo'llanma Toshkent davlat stomatologiya institutining barcha fakulteti birinchi kurs talabalari uchun lotin tili fanini o'zlashtirishda tavsiya etiladi.

UO'K: 615 (083)
KBK 5ya2

Taqrizchilar:

- X.P.Kamilov – Toshkent davlat stomatologiya instituti hospital terapevtik stomatologiya kafedrasini professori;
F.I.Olimxodjaev – Toshkent davlat stomatologiya instituti odam anatomiyasi va OJTA kafedrasini dotsenti;
N.A.Suyundiqov – Toshkent farmatsevtika instituti tillar kafedrasini katta o'qituvchisi.

ISBN 978–9943–11–355–8

© «Barkamol fayz mediya» nashriyoti, 2016.

KIRISH

Lotin tili (*Lingua Latina*) tillar hindiyevropa oilasining italyan guruhiga taalluqlidir. U juda qadimda paydo bo'lgan.

Avval bu tilda lotinlar – Italiya markazidagi Latsiya orolida yashovchilar (qabila-urug'), shuningdek, qadimgi Rimda yashovchilar va miloddan avvalgi I asrda Appenin yarim orolida Rimning italiya qabilalari hukumronligi ostidagi urug'lari so'zlashgan. Miloddan avvalgi III asr o'rtalaridan boshlab lotin tili rim regionlari bilan qadimgi madaniyat o'choqlari bo'lmish – Yunoniston, Karfagen, Misr, Suriya va boshqalarga hamda Yevropaning o'sha davrda madaniyati kam taraqqiy etgan qabilalariga kirib boradi. Asta-sekin Lotin tili territoriyasi hozirgi Ruminiya va Portugaliya yerlarini ham egallangan ulkan Rim imperiyasining hukmron tiliga aylandi. Lekin, agar Yevropaning g'arbiy qismida lotin tili hech qanday qabila tili qarchiligiga uchramay yetarli darajada tez tarqalgan bo'lsa, O'rta Yer dengizi havzasida – Yunoniston, Kichik Osiyo, Misrda uzoqroq davr davomida yozma shakllangan, lotin tiliga nisbatan yuqori madaniyat darajasini o'zida aks ettirgan tillar qarshiligiga uchraydi. Bu regionlarda yunon va ellin yozuvi katta rol o'ynagan. Yunonlar bilan bo'lgan aloqaning bosqlanishidayoq rimliklar Yunonistonning yuqori darajada rivojlangan madaniyatning ulkan ta'sirini sezganlar.

Yevropa tibbiyoti "otasi" Buqrot (taxm. miloddan avvalgi 460 – 370-yillarda) yashagan, ijod qilgan. Uning asarlarida ilmiy tibbiy atamashunoslik boshlanishi aniqlangan.

Buqrot o'z asarlarida qo'llangan atamalarning katta qismi xalqaro tibbiy lug'atga kiritilgan. Buqrot so'ng qadimgi yunon tilidagi tibbiy atamashunoslikning shakillanishida Aleksandriya tibbiyot maktabidan (miloddan avvalgi IV asr) gerofil III (taxm. miloddan avvalgi 330-yilda tug'ilgan), Erozar (taxm. miloddan avvalgi 330-240-yillar), keyinroq Ruf Efesskiy (taxm. miloddan avvalgi I asr) va o'qimishli olim, faylasuf, vrach, anatom, farmatsevt Klavdiy Galen (taxm. miloddan avvalgi 129-yillar) eng ko'p hissa qo'shganlar. Ular Buqrot bilan birga bo'lg'usi ilmiy tibbiy atamashunoslikka asos solganlar va uning birinchi qavatini ko'targanlar. Antik tibbiyotni, asosan yunonlar shakllantirganlar. Rim bino bo'lgandan buyon uning madaniy hayotida Yunonistonning tabiiy,

ilmiy va tibbiy fanlari rol oynaydi. Juda ko'plab yunoncha va lotinlashgan so'zlar davrlar mobaynida lotin tiliga kirdi.

Roman tillariga asos vazifasini o'gzaki lotin tili bajaradi. Shu bilan birga adabiy lotin tili kitobiy, "ilm" tili sifatida sun'iy ravishda o'sishni Garbiy Yevropada yana 100 yillar mobaynida o'rta asrlar davrida – o'rta asr lotini, yuksalish (XIV-XVI asrlar) davrida gumanitar lotin nomi bilan davom ettirdi. Lotin tilida o'qitildi, ilmiy asarlar yaratildi. qadimgi yunon va arab hakimlari asarlari lotin tiliga o'girildi. Abu Ali ibn Sino (Avitsenna (980-1037)) ning "Tib qonunlari" asari XII asrdayoq lotin tiliga o'girilib, qariyb XVI asr oxirigacha Yevropada tibbiyotni o'qitish uchun asosiy manba sifatida foydalanib kelindi.

Yuksalish davrining insonparvar olimlari lotin tilini soxtalashtirish, dag'allashtirishga qarshilik ko'rsatib, arab so'zlari aralashib borayotgan toza, klassik lotin tilini saqlab qolishi uchun keskin kurashib kelganlar. Hozirda aytilishi va yozilishi lotin transkripsiyasida bo'lgan yunoncha so'zlar Erazm Rotterdamskiy (1469-1536) tomonidan ishlab chiqilgan. Yuksalish davrida lotin tili o'z mavqeini egallab og'zaki va yozma axborotlarda fanning hamma sohalarida olimlarning munozara va tortishuvlarida qollana boshladi.

Xuddi shu davrda xalqaro tibbiy atamashunoslik lotin tili asosiga ko'chadi. Yirik italiyan anatomi, odam anatomiyasi bunyodkori Andrey (Andreas) Vezaliy (1514-1564) anatomiya fani bo'yicha dars bergan va lotin tilida o'zining "*De humani corporis fabrica*" – "Inson tanasining tuzilishi" nomli klassik asarini yozgan. Vezaliy lotincha anatomik atamashunoslikning takomillashishida "to'g'ri" sof lotin tilining qayta tiklanishida sara asarlariga asoslanib ko'p xayrli, ibratli ishlarni amalga oshirgan. Atoqli ingliz hakimi, qon aylanish tizimini kashf etgan Uilyam Garvey (1578-1657) o'zining "*Exercitatio anatomica de motu cordis et sanguinis in animalibus*" – "Hayvonlarda yurak va qon harakati borasida anatomik tadqiqot" asarini lotin tilida yozgan. Lotin tilida Yevropa mamlakatlarining atoqli mutafakkirlari, faylasuflari, olimlari, hakimlari: F.Bekon, T.Moor, M.Malpigi, T.Gobbs, I.Nyuton, R.Dekart, G.V.Leybnis, N.Kopernik, K.Linney va ko'plab boshqalar o'z asarlarini yozib qoldirganlar.

M.V.Lomonosovning ko'pgina asarlari ham lotin tilida yozilgan. Rus tarjimonlari rus tibbiy atamashunosligi yaratilishida faol mehnat qilganlar, Rossiyada birinchi anatom professor, akademik F.P. Protasov rus tilidagi anatomic atamashunoslikka asos soldi. Rivojlanib borayotgan rus tibbiy atamashunosligida ilmiy atamalarni qo'llash va

tartibga solishga XVIII asr rus hakimi va ma'rifatchisi N.M.Maksimovich-Alebadik xizmat ko'rsatgan.

XVIII asrda lotin tili Yevropa ilm-fanida ommaviy tan olingan til sifatida milliy tillar bilan birgalikda fan tarkibiga kirib ketdi. Hatto XIX asr o'rtalarida ham tibbiyot borasidagi ko'plab asarlar lotin tilida yozilar edi. Masalan: Rus xirurgi N.I.Pirogov (1810-1881) ning operativ xirurgiya va topografik anatomiyaga oid ("*Muzlatilgan murda ustida uch yo'nalishda o'tkaziladigan aralash topografik anatomiya*", 1889) asari va boshqalar. Atoqli rus farmakologi I.Y.Dyadkovskiy o'zining mashhur "Odam tanasiga dori-darmon ta'sir etishi usullari" nomli dissertatsiyasini lotin tilida yozib, himoya qilgan. 1865-yilgacha rus fuqaro va harbiy farmakopeyalari lotin tilida bosib chiqarildi. Kasallik tarixi ham lotin tilida yozilar edi.

Zamonaviy sharoitda axborotlashgan jamiyatga o'tilishi intellektual shaxsni rivojlantirishni shart qilib qo'yimoqda. Axborotlashgan jamiyatda intellekt va yuksak bilimga ega bo'lish milliy boyluk sanalsa, hayotiy faoliyat jarayonida esa, jamiyat a'zolaridan yuqori intellektual salohiyatga va ijodiy faollikka ega bo'lishni talab etadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Abdug'aniyevich Karimov "Yuksak bilimli va intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalash mamlakatni barqaror taraqqiy ettirish va modernizatsiya qilishning eng muhim sharti" mavzusidagi xalqaro konferensiyaning ochilish marosimida so'zlagan nutqida hozirgi kunda dunyodagi deyarli mutlaq ko'pchilik davlatlar 2008 yilda boshlangan, global miqyosdagi yangi resessiya to'lqinlarini keltirib chiqarish xavfini tug'dirayotgan jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozining salbiy ta'siri ostida qolib kelayotgan bir paytda yuksak bilimli va intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalash mamlakatni barqaror taraqqiy ettirish va modernizatsiya qilishning muhim sharti ekanligi alohida ta'kidlab o'tilib, quyidagi fikrlarni bildirib o'tadilar: "Bugungi kunda umumiy e'tirofga ko'ra, XXI asr globalashuv va chegaralarning barham topish davri, axborot-kommunikatsiyasi texnologiyalari va internet asri, jahon maydonida va dunyo bozorida tobora kuchayib borayotgan raqobat asriga aylanib borayotganini isbotlab berishga hojat yo'q, albatta.

Bunday sharoitda inson kapitaliga yo'naltirilayotgan investisiya va qo'yilmalarining o'sishini, hozirgi zamonda demokratik taraqqiyot, modernizatsiya va yangilash borasida belgilangan maqsadlarga erishishda eng muhim qadriyat va hal qiluvchi kuch bo'lgan bilimli va intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalash vazifasini doimo o'zining

asosiy ustuvor yonalishlari qatoriga qo'yadigan davlatgina o'zini namoyon eta olish mumkin".

Prezident Islom Karimov fikrlaridan anglanadiki, bugun jamiyat rivojlanishinig barcha sohalarida yuksak bilim va intellektga ega bo'lgan kadrlarni tayyorlash davlatimiz taraqqiyotining qadriyatga yo'naltirilgan ta'lim siyosatini o'zida aks ettiradi. Ijtimoiy soha rivojida esa tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida tayyorlanayotgan kadrlarning ham alohida o'rni mavjud. Ana shu sababli tibbiyot oliy ta'lim muassasasi bitiruvchilariga qo'yilayotgan zamonaviy talablardan biri ularni tibbiyot fani uchun muhim ahamiyatga ega bo'lgan lotin tilini o'rganishlari, antik, o'rta asr va jahon madaniyati durdonalaridan bahramand bo'lishi orqali madaniy-intellektual rivojlantirishdir.

I BOB. LOTIN ALIFBOSI

1.1. Fonetika. Unlilar. Diftonglar. Undoshlar. Digraflar. Harf birikmalari

Lotin alifbosi 25 harfdan iborat. Ulardan oltita unli harflar, qolganlari undosh harflardir.

Bosma harflar	Yozma harflar	Harflarning nomi	O'zbekcha muqobili
Aa	Aa	a_ (a)	a
Bb	Bb	be (be)	b
Cc	Cc	ce (ce)	ts, s yoki k
Dd	Dd	de (de)	d
Ee	Ee	e (e)	e
Ff	Ff	ef (ef)	f
Gg	Gg	ge (ge)	g
Hh	Hh	ha (xa)	h
Ii	Ii	i (i)	i
Jj	Jj	jota (yota)	y
Kk	Kk	ka (ka)	k
Ll	Ll	el (el)	l
Mm	Mm	em (em)	m
Nn	Nn	en (en)	n
Oo	Oo	o_ (o)	O
Pp	Pp	pe_ (pe)	p
Qq	Qq	qu (qu)	q
Rr	Rr	er (er)	r
Ss	Ss	es_ (es)	s yoki z
Tt	Tt	te (te)	t
Uu	Uu	u_ (u)	u
Vv	Vv	ve (ve)	v
Xx	Xx	ix (iks)	iks
Yy	Yy	ypsilon (ipsilon)	i
Zz	Zz	zeta (zeta)	z yoki ts

Unlilarning o'qilishi

<i>a</i> – <i>a</i> – <i>aorta</i>	– [aorta]	– aorta
<i>e</i> – <i>e</i> – <i>vertebra</i>	– [vertebra]	– umurtqa
<i>o</i> – <i>o</i> – <i>foramen</i>	– [foramen]	– teshik
<i>i</i> – <i>i</i> – <i>vita</i>	– [vita]	– hayot
<i>u</i> – <i>u</i> – <i>rotundus</i>	– [rotundus]	– yumaloq
<i>y</i> – <i>i</i> – <i>miologia</i>	– [miologiya]	– muskullar haqidagi fan

Diftonglar

Diftong – ikkita turli unli harflarning bitta tovush sifatida talaffuz etilishi.

Lotin tilida 6 diftong bor:

<i>au</i> – <i>au</i> – <i>auris</i>	– [auris]	– quloq
<i>eu</i> – <i>eu</i> – <i>pneumonia</i>	– [pnevmoniya]	– pnevmoniya
<i>ae</i> – <i>e</i> – <i>gangraena</i>	– [gangrena]	– gangrena
<i>oe</i> – <i>e</i> – <i>oedema</i>	– [edema]	– shish

Agar «e» harfi ustida ikki nuqta qo'yilgan bo'lsa, u holda harflar o'zining alohida tovushni ifoda etadi:

<i>aë</i> – <i>ae</i> – <i>aër</i>	– [aer]	– havo
<i>oë</i> – <i>oe</i> – <i>aloe</i>	– [aloe]	– aloe

Undosh harflar

C harfi *a*, *o*, *u* unlilar oldida, barcha undosh harflari oldida, so'z oxirida «k» kabi o'qiladi, masalan:

<i>caput</i>	– [kaput]	– bosh
<i>costa</i>	– [kosta]	– qovurg'a
<i>cutis</i>	– [kutis]	– teri
<i>cranium</i>	– [kranium]	– kalla
<i>lac</i>	– [lyak]	– sut

C harifi *e*, *i*, *y* unlilari oldida va *ae*, *oe* diftonglar oldida tursa «ts» kabi o'qiladi. Masalan:

<i>cito</i>	– [tsito]	– tez
<i>cella</i>	– [tsellya]	– hujayra
<i>cyclus</i>	– [tsiklyus]	– sikl
<i>caecus</i>	– [tsekus]	– ko'r
<i>coeruleus</i>	– [tseruleus]	– zangori, ko'k

H harfi o'zbekcha «g» kabi o'qiladi:

herba – [gerba] – ko'kat, o't

homo – [gomo] – inson

K harfi lotin tiliga chet tilidan kirgan so'zlarda ishlatiladi. Masalan:

kalium – [kaliy] – kaliy

L harfi juda yumshoq talaffuz etiladi:

lac – [lyak] – sut

S s semen – [semen] – urug'

z unli + S + unli resina – rezina

m, n + S + unli mensis – menzis

X harfi «ks» tovushini beradi: radix – [radiks]

maxilla – [maksillya]

Z z (yunon so'zlarda) zona – [zona]

S (lotin so'zlarda) zincum – [sinkum]

Digraflar

Digraf – bitta tovush beradigan ikkita undosh birikmasidir:

ch – x china – [xina]

sch – sx schema – [sxema]

ph – f phosphorus – [fosforus]

rh – r rheum – [reum]

th – t thorax – [toraks]

Harf birikmalari

qu – kv aqua – [akva]

ngu – unlilar oldida «ngv» lingua – [lingva]

undoshlar oldida «ngu» angulus – [angulyus]

ti – unlilar oldida «tsi» solutio – [solyutsio]

x, s harflaridan keyin «ti» mixtio – [mikstio]

Quyidagi so'zlarni lotincha yozing:

I. nervus, subkutaneus, akustikus, organon, apeks, skeleton, kapi-tulyum, maksillya, kauda, dentes, kvantus, tenzor, sellya, sangvis, selliyulya, artikulyatsio, rino, ensefalon, mukozus, komissura, kvadritseps, fibroza, pleksus, vas, vaza, oskokse, diafragmatikus.

ā-ā, ō-ō

3. Bo'g'inlar so'zning oxiridan hisoblanadi:

pro – fūn – dus

3 2 1

4. Bir bo'g'inli so'zlarda urg'u unli harfga tushadi:

déns, ós

5. Ikki bo'g'inli so'zlarda urg'u so'z oxiridan ikkinchi bo'g'inga tushadi:

vé – na, ós – sa

2 1 2 1

Cho'ziqlik qoidalari

Bo'g'inlar quyidagi hollarda cho'ziq o'qiladi:

1) ae, oe diftonglari so'z oxiridan ikkinchi bo'g'inda kelsa:

di – aé – ta

gan – graé – na

3 2 1

3 2 1

2) unli harf ikki yoki uchta undoshdan oldin kelsa:

li – ga – mén – tum

4 3 2 1

3) unli harf z va x undoshlaridan oldin kelsa:

re – flé – xus

3 2 1

4) -ur, -in ot yasovchi suffikslari:

in – ci – sú – ra

of – fi – cí – na

4 3 2 1

4 3 2 1

5) -at, -ar, -al, -os sifat yasovchi suffikslari:

ar – cu – á – tus

oc – ci – pi – tá – lis

4 3 2 1

5 4 3 2 1

ar – ti – cu – lá – ris

ner – vó – sus

5 4 3 2 1

3 2 1

Bo'g'inlar quyidagi hollarda qisqa o'qiladi:

1) unli «br» birikmasi oldida kelsa:

vér – te – bra

cé – re – brum

3 2 1

3 2 1

2) unli unlidan oldin kelsa:

ó – le – um

fó – ve – a

3 2 1

3 2 1

3) -ol, -ul ot yasovchi suffikslari:

scá – pu – la

al – vé – o – lus

3 2 1

4 3 2 1

4) -il, -it, -id, -ic sifat yasovchi suffikslari:

so – lú – bi – lis

flú – i – dus

4 3 2 1

3 2 1

com – pó – si – tus

tho – rá – ci – cus

4 3 2 1

4 3 2 1

Mustahkamlash uchun mashq:

So'z oxiridan ikkinchi bo'g'inning cho'ziq yoki qisqaligini aniqlang va urg'u qo'ying:

I. medulla osseum, membrum inferius, substantia compacta, ligamentum, processus transversus, corpus maxillae, ductus, choledochus, facies poplitea, palpebra superior, peiosteum, arcus vertebrae.

II. hiatus sacralis, incisura vertebralis, clavicularis, mentalis, sulcus pulmonalis, foramen spinosum, fossa glandulae lacrimalis, processus zygomaticus, incisura supraorbitalis, pars squamosa, cribrosus.

Ibratli so'zlar

1. Amat victoria curam.

Intilganga tole yor.

2. Alit lectio ingenium.

O'qish aqlni oziqlantiradi.

Leksik minimum

Otlar

acromion	yelka o'sig'i
articulatio	bo'g'im
brachium	elka
canālis	kanal
cingulum	belbog'
clavicula	o'mrov suyagi
coccyx	dum suyagi
costa	qovurg'a

dens	tish
fissura	o'yoq, yoriq
forāmen	teshik
fossa	chuqurcha(uzun)
fovea	chuqurcha(dumaloq)
hiātus	yoriq, tirqish
humērus	yelka suyagi
incisura	o'yma kemtik
mandibula	pastki jag'
maxilla	yuqori jag'
membrum	tana a'zosi, a'zo oxiri (qo'l-oyoq uchlari)
olecrānon	tirsak o'sig'i
periosteum	suyak usti pardasi
radius	bilak suyagi
scapula	kurak
tuber	do'mboq, bo'rtiq, g'udda
tuberculum	do'mboqcha, g'uddacha
ulna	tirsak suyagi

Sifatlar

articularis	bo'g'imga oid
clavicularis	o'mrov suyagiga oid
coccygēus	dum suyagiga oid
costālis	qovurg'alarga oid
jugularis	bo'yinturuqqa oid
pharyngēus	halqumga oid
thoracicus	ko'krakka oid
transversus	ko'ndalang

Nazorat savollari

1. Lotin tili so'zlarida bo'g'in soni nimaning soniga bog'liq?
2. Bo'g'inlar qaysi tomondan boshlab hisoblanadi?
3. Qaysi hollarda bo'g'in cho'ziq o'qiladi?
4. Qaysi hollarda bo'g'in qisqa o'qiladi?

II BOB. ANATOMIK TERMINOLOGIYA

2.1. Ot. Ot va uning grammatik kategoriyalari

Ot so'z turkumlaridan biri bo'lib, kim? nima? so'rog'iga javob bo'ladi. Lotin tilida otlar uchta rod, ikkita son, oltita kelishik va beshta turlanishga ega. Ot Lotin tilida Nomen Substantivum deb ataladi.

Rod Lotin tilida Genus, eris, n deb ataladi:

Genus masculinum (m)	- mujskoy rod
Genus femininum (f)	- jenskiy rod
Genus neutrum (n)	- sredniy rod

Son Lotin tilida Numerus, i, m deb yuritiladi:

Numerus Singularis (Sing.)	- birlik (son)
Numerus Pluralis (Plur.)	- ko'plik (son)

Kelishik Lotin tilida Casus, us, m deb yuritiladi:

Nominativus (Nom.)	- bosh kelishik - kim? nima?
Genetivus (Gen.)	- qaratqich kelishik - kimning? nimaning?
Dativus (Dat.)	- jo'nalish kelishik- kimga? nimaga?
Accusativus (Acc.)	- tushum kelishik - kimda?nimada?
Ablativus (Abl.)	- o'rin payt kelishik - kimni?nimani?
Vocativus (Voc.)	- chiqish kelishik - kimdan?nimadan?

Ot 5 ta turlanishga ega bo'lib lotin tilida Declinatio, onis, f deb tarjima qilinadi:

Turlanish tipi qaratqich kelishigi birlik qo'shimchasi yordamida aniqlanadi

Turlanish	I			II			III			IV		V
Rod	f	m	n	m	f	n	m	n	m	n	f	
Nom. Sing.	a	us er	um on	har xil			us	u	es			
Gen. Sing.	ae	i		is			us		ei			

qovurg'a	costa, ae, f	I turl.
asab	nervus, i, m	II turl.
to'siq	septum, i, n	II turl.
tirsak o'simtasi	olecranon, i, n	II turl.
odam	homo, inis, m	III turl.
qism	pars, partis, f	III turl.
suyak	os, ossis, n	III turl.
yoy	arcus, us, m	IV turl.
tizza	genu, us, n	IV turl.
yuza	facies, ei, f	V turl.

Otning lug'at shakli. Otning negizini topish

Otlarning lug'at shakli quyidagilardan iborat:

1. Bosh kelishik birlikda so'z atama to'liq yoziladi.
2. Qaratqich kelishigi birlik qo'shimchasi.
3. Rod belgisi.
4. Tarjimasi.

<i>ala, ae, f</i>	-	qanot
<i>digitus, i, m</i>	-	barmoq
<i>sternum, i, n</i>	-	to'sh

Negiz

So'zning asosiy qo'shimchasiz qismi *negiz* deb ataladi. Negizni aniqlash uchun so'z qaratqich kelishigiga qo'yilib uning qo'shimchasi olib tashlanadi.

Bosh k.	Qaratqich k.	Rod	Negiz
costa	costae	f	cost
nervus	nervi	m	nerv
homo	hominis	m	homin
pars	partis	f	part
corpus	corporis	n	corpor
arcus	arcus	m	arc
genu	genus	n	gen
facies	faciei	f	faci

2.2. Moslashmagan aniqlovchi

Moslashmagan aniqlovchi qaratqich kelishik birlik yoki ko'plikdagi ot bilan ifodalaniib, gapda otdan keyingi o'rinda keladi.

Qaratqich aniqlovchi o'zbek tiliga ot yoki sifat tarzida tarjima qilinadi:

sulcus nervi	-	nervning egati
crista tuberculi	-	do'mboqchanning qirras
ramus mandibulae	-	pastki jag'ning shoxchasi

Qaratqich aniqlovchi o'zbek tilidan lotin tiliga tarjima qilinganda ega birinchi o'rinda keladi, aniqlovchi o'zi aniqlagan otdan keyin keladi:

umurtqaning tanasi – corpus vertebrae
nima? – tana (b. k.) nimaning? – umurtqaning (q. k.)

Mustahkamlash uchun mashq:

Lotin tiliga tarjima qiling:

I. umurtqaning tanasi, qovurg'aning boshchasi, aortaning yoyi, kalla suyagining asosi, burunning bo'shlig'i, kurakning bo'yinchasi, bo'yinning muskuli, pastki jag'ning o'ymasi, egarning orqasi, suyakning tanasi, barmoqning suyagi, tizzaning arteriyasi, qovurg'a bo'yinchasining qirras, asab tugunining kapsulasi, yuqori jag'ning do'mbog'i.

II. to'sh suyagining dastasi, yelka suyagining boshchasi, kalla suyagining choki, asabning shoxchasi, tirsak o'simtasining chuqurchasi, nog'oraning bo'shlig'i, tizza qopqog'ining asosi, bosh miyaning asabi, bilak suyagining bo'yinchasi, burunning yo'li.

Ibratli so'zlar

1. Scientia potentia est. Bilim kuchdir.
2. Mens sana in corpore sano. Sog'lom tanda, sog' aql.

Leksik minimum I turlanishdagi otlar

<i>āla, ae f</i>	qanot
<i>aorta, ae f</i>	aorta
<i>arteria, ae f</i>	arteriya
<i>concha, ae f</i>	chig'anoq
<i>costa, ae f</i>	qovurg'a
<i>crista, ae f</i>	qirra

lamīna, ae f	pilakcha
lingua, ae f	til
mandibula, ae f	pastki jag'
maxilla, ae f	yuqorigi jag'
orbīta, ae f	ko'z olmasi
raphe, es f	chok(paydagi)
scapula, ae f	kurak suyagi
spina, ae f	o'tkir qirra
vena, ae f	vena
vertebra, ae f	umurtqa
patella, ae f	tizza qopqog'i
sutūra, ae f	chok(suyak)
tuba, ae f	nay, truba
bucca, ae f	lunj
gingīva, ae f	milk
lingula, ae f	tilcha
papilla, ae f	so'rg'ich
protuberantia, ae f	bo'rtma tepalik
pulpa, ae f	mag'iz, yumshoq modda

II turlanishdagi otlar

angulus, i m	burchak
brachium, i n	yelka
cavum, i n	bo'shliq
cranium, i n	kalla suyagi
ligamentum, i n	boylam
musculus, i m	mushak
septum, i n	to'siq
sulcus, i m	egat, egatcha
tympanum, i n	nogora parda
calcaneus, i m	tovon suyagi
digītus, i m	barmoq
humērus, i m	yelka suyagi
manubrium, i n	dastak
radius, i m	bilak suyagi
sternum, i n	to'sh suyagi

alveolus, i m	katakcha
frenulum, i n	yugancha
jugum, i n	tepalik
labium, i n	lab

III turlanishdagi otlar

corpus, ōris n	tana
forāmen, īnis n	teshik
os, ossis n	suyak
crus, cruris n	oyoqcha

IV turlanishdagi otlar

arcus, us m	ravoq
cornu, us n	shox
meātus, us m	yo'l
ductus, us m	oqim
processus, us m	o'siqcha
sinus, us m	sinus, bo'shliq
textus, us m	to'qima
genu, us n	tizza

V turlanishdagi otlar

facies, ēi f	yuza
--------------	------

Nazorat savollari

1. Lotin tilida qanday rodlar mavjud?
2. Lotin tilida so'zlar qanday turlanadi?
3. Otlarning lug'at shakli qanday yoziladi?
4. Lotin tilida so'zning negizi qanday aniqlanadi?

III BOB. SIFAT

3.1. Sifatlarning lug'at shakli

Sifatlarning ikki guruhi. Moslashgan aniqlovchi

Sifat so'z turkumlaridan biri hisoblanib qanday? qanaqa? savollarga javob bo'ladi. U Lotin tilida **Nomen Adjectivum** deb ataladi. Sifat har doim otni aniqlab, undan keyin yoziladi.

1. Sifatlar lug'atda mujskoy rodga to'liq yoziladi. Keyin jenskiy va sredniy rod qo'shimchalari yoziladi:

1-jadval

	m	f	n
uzun	longus	a	um
erkin	liber	era	erum
o'ng	dexter	tra	trum

2. Mujskoy va jenskiy rod bir xil qo'shimchaga ega bo'lgan sifatlarning lug'at shakli ikki komponentdan: mujskoy va sredniy rodga bir xil shakldan hamda sredniy rod qo'shimchasidan iborat:

2-jadval

	m, f	n
umurtqaga oid	vertebralis	e
pehonaga oid	frontalis	e

Sifatlar ikki guruhga ega. I guruh sifatleri 3ta rod qo'shimchasini to'liq oladi (1-jadval). II guruh sifatleri m, f bir xil qo'shimchaga ega, n esa boshqa qo'shimchaga ega (2-jadval).

Moslashgan aniqlovchi otning rodini va kelishigini oladi. Misol uchun:

O'ng tarafdagi	qanot
Dexter, tra, trum	ala, ae, f
m f n	

ala so'zi jenskiy rod birlik sonida bo'lganligi uchun xuddi shu rod va sondagi sifatni qabul qiladi.

	Ala dextra	
chap tarafdagi		muskul
sinister, tra, trum		musculus, i, m
m f n		
	musculus dexter	
chap tarafdagi		do'mboqcha
sinister, tra, trum		tuberculum, i, n
m f n		
	tuberculum sinistrum	

II guruh sifatleri anatomiyada ko'proq is, e qo'shimchali bo'ladi. Misol uchun:

pehonaga tegishli	qism
frontalis, is, e	pars, rtis, f
m f n	
	pars frontalis
pehonaga tegishli	o'simta
frontalis, is, e	processus, us, m
m f n	
	processus frontalis
pehonaga tegishli	do'mboqcha
frontalis, is, e	tuberculum, i, n
m f n	
	tuberculum frontale

Mustahkamlash uchun mashq

Ot va sifatni rod, kelishikda moslashtiring:

I. processus (alveolaris, e; calcaneus, a, um; frontalis, e; mastoideus, a, um); musculus (alaris, e; profundus, a, um; auricularis, e; biventer, tra, trum; brevis, e; longitudinalis, e; cutaneus, a, um; brachialis, e; rectus, a, um; scalenus, a, um); ligamentum (dorsalis, e; deltoideus, a, um; fibrosus, a, um; palmaris, e; pubicus, a, um; annularis, e; teres, etis, cruciatus, e, um; thyroideus, a, um);

II. vena (angularis, e; coronaries, a, um; gastricus, a, um; centralis, e; cavus, a, um); fructus (dulcis, e; amarua, a, um, maturus, a, um); oculus (dexter, tra, trum; sinister, tra, trum); nervus (abducens, ntis; lacrimalis, e; facialis, e; petrosus, a, um; plantaris, e; vagus, e, um).

3.2. Sifat darajalari

Lotin tilida sifatlar uchta darajaga ega:

1. Oddiy daraja – *Gradus positivus*
2. Qiyosiy daraja – *Gradus comperativus*
3. Orttirma daraja – *Gradus superlativus*

Oddiy daraja		O'zak	Qiyosiy daraja m, f, n
uzun	longus, a, um	long-	+ ior, ius longior, ius
qisqa	brevis, e	brev-	brevior, ius
katta	magnus, a, um	noto'g'ri sifat	major, jus
kichik	parvus, a, um	darajalari	minor, us

Quyidagi qiyosiy darajadagi sifatlar anatomik atamalarda oddiy darajada tarjima qilinadi:

anterior, ius	oldingi
posterior, ius	orqa
superior, ius	yuqori
inferior, ius	pastki
major, jus	katta
minor, us	kichik

Qiyosiy darajadagi sifatlar III turlanish bo'yicha turlanadi, ya'ni (Gen. Sing.) -is qo'shimchasini oladi. Qiyosiy darajadagi Gen. Sing. shakli uchala rod uchun bir xil:

Nom. Sing.	Gen. Sing.
major (m)	
major (f)	majoris
majus (n)	
superior (m)	
superior (f)	superioris
superius (n)	

Sifatlarning orttirma darajasi oddiy daraja negiziga *-issim* suffiksi (*-er* qo'shimchali sifatlardan tashqari) va rodlarning qo'shimchalari (m) -us, (f) -a, (n) -um yordamida hosil bo'ladi:

Oddiy daraja		Suffiks	Orttirma daraja m, f, n
uzun	longus, a, um	-issim-	longissimus, a, um
qisqa	brevis, e	-issim-	brevissimus, a, um
qizil	ruber, bra, brum	-rim-	ruberrimus, a, um

Qiyosiy daraja

oldingi	anterior, ius
orqadagi	posterior, ius
yuqori	superior, ius
pastki	inferior, ius
katta	major, jus
kichik	minor, us

Orttirma daraja

–	postremus, a, um
	supremus, a, um
	infimus, a, um
	maximus, a, um
	minimus, a, um

Esda tuting! Nota Bene!

1. Qiyosiy darajadagi sifatlarning negizi Gen. Sing. shakli bo'yicha aniqlanadi.
2. Uchala roddagi sifat negizi bir xi lbo'ladi.
3. Qiyosiy darajadagi sifatlarning negizi mujskoy va jenskiy roddagi sifatlarning (Nom. Sing.) shakliga mos tushadi.

Mustahkamlash uchun mashq:

I. Tarjima qiling:

katta tanglayning kanali, traxeya va katta bronx, pastki burunga tegishli chig'anoq, oldingi ko'zining qirasi, kichik toshsimon nerv, pastki qalqonsimon do'mboqcha, orqa uzunroq boylam, pastki hqiildoqqa tegishli arteriya.

II. Anatomik terminni Gen. Sing. ga yozing:

processus superior, incisura superior, foramen superius, arcus posterior, facies posterior, ligamentum posterius, sulcus major, ala major, caput majus, cornu majus et minus, labium inferius, ramus superior, incisura ischiadica major, tuberculum obturatorium posterius

Ibratli so'zlar

1. Natura sanat, medicus curat morbos.	Tabiat sog'lomlashtiradi, shifokor davolaydi
2. Citius, altius, fortius	Tezroq, balandroq, kuchliroq.

Leksik minimum I turlanishdagi otlar

bursa, ae f	xalta
pleura, ae f	plevra
vena portae	darvoza venasi
valvula, ae f	to'siq

II turlanishdagi otlar

cerebellum, i n	miyacha
cerebrum, i n	katta bosh miya
nervus, i m	nerv
nodus, i m	tugun(limfa)
encephalon, i n	bosh miya
ganglion, i n	tugun(nerv)
oculus, i m	ko'z
ostium, i n	kirish, teshik

I guruh sifatleri

cavus, a, um	bo'shliq
laryngeus, a, um	xiqildoqqa, bo'g'izga oid
magnus, a, um	katta
parvus, a, um	kichkina
pharyngeus, a, um	halqumga oid
profundus, a, um	chuqur
cutaneus, a, um	teriga oid
ischiadicus, a, um	quymichga oid
latus, a, um	keng
longus, a, um	uzun
mastoideus, a, um	so'rg'ichsimon
squamosus, a, um	tangachali
trapezoideus, a, um	trapetsiyasimon

II guruh sifatleri

auricularis, e	quloqqa oid
dorsalis, e	orqaga oid orqa tomoni
facialis, e	yuzaga oid
muscularis, e	mushakli
parietalis, e	chakkaga oid
ventralis, e	oldinga, ventral tarafga
lacrimalis, e	ko'z yoshiga oid
lingualis, e	tilga oid

Nazorat savollari

1. Qiyosiy darajadagi sifatlar qanday yasaladi?
2. Mujskoy rod otlari Nom.Sing. da qanday qo'shimchalarni oladi?
3. M, F, N rod otlari Gen.Sing. ga qanday qo'shimchalarni oladi?

IV BOB

4.1. Otlarning uchinchi turlanishi

1. Uchinchi turlanishga mujskoy, jenskiy va sredniy roddagi otlar kiradi. Ularning bosh kelishik birlikda qo'shimchalari har xil bo'lib, qaratqich kelishigida esa *-is* qo'shimchasini oladi. Otlarning uchinchi turlanishi Lotin tilida **Tertia Declinatio Nomen Substantivum** deb yuritiladi.

N.S. har xil qo'shimchali **m f n** otlari

G.S. uchala rod otlari uchun Ita qo'shimcha **is**

homo, inis, m	odam
apex, icis, m	cho'qqi, uch
radix, icis, f	ildiz
os, ossis, n	suyak
gaster, tris, f	oshqozon
mater, tris, f	ona, miya pardasi
pia mater	yumshoq miya pardasi
dura mater	qattiq miya pardasi

2. Ko'pchilik otlarning bosh kelishik va qaratqich kelishik birlikdagi o'zagi mos tushmaydi.

Nom.	cort-ex	rad-ix	crus	pes
Gen.	cortic-is	radic-is	crur-is	ped-is

3. Uchinchi turlanishdagi otlarning bosh va qaratqich kelishik birlik o'zklari teng bo'g'inli yoki noteng bo'lishi mumkin.

Teng bo'g'inli		Noteng bo'g'inli	
<i>Nominatives</i>	<i>Genetivus</i>	<i>Nominatives</i>	<i>Genetivus</i>
rete	retis	apex	apicis
canalis	canalis	dens	dentis
pubes	pubis	pars	partis

4. Uchinchi turlanishdagi otlarning negizi faqat ular qaratqich kelishigiga qo'yilib, *-is* qo'shimchasini olib tashlash yo'li bilan aniqlanadi.

Mustahkamlash uchun mashqlar

Tarjima qiling:

I. miyachaning po'stlogi, katta bosh miyaning po'stlog'i, katta va kichik ko'st, yurakning cho'qqisi, o'ng va chap o'pka, tilosti suyagi, peshonaga oid do'mboq, dimog'ning egati, o'pkaning medial yuzasi, chap o'pkaning yurak o'ymasi, oshqozonning old devori.

II. tilosti suyagining kichik shoxi, me'daning muskul pardasi, bo'yinturuqning devori, ponasimon suyak, me'daning old devori, yonoq suyagining chakka o'simtasi, quymichning do'mbog'i, uzangining qopqog'i, muskul qorinchasi.

Ibratli so'zlar

1. Medicus amicus et servus aegrotorum.	Shifokor bemorning ham do'sti, ham qulidir.
2. Labor corpus firmat.	Mehnat tanani chiniqtiradi

Nazorat savollari

- Otlar nechta turlanishga ega?
- Uchinchi turlanish otlari qanday qo'shimchaga ega?
- Qanday so'zlarda o'zak bosh va qaratqich kelishikda mos tushmaydi?

4.2. Uchinchi turlanish. Mujskoy roddagi otlar

Mujskoy roddagi otlar bosh va qaratqich kelishik birlikda quyidagi qo'shimchalarga ega:

Nominativus Singularis	Genetivus Singularis
-os	-or+is
-or	-or+is
-o	-on/in+is
-er	-er+is
-es	-t/d+is
-ex	-ic+is

flos, oris m – gul
tremor, oris m – qaltirash, (titrash)
carbo, onis m – ko'mir

trochanter, eris m – ko'st
 apex, icis m – uchi
 pes, pedis m – tovon, oyoq
 paries, etis m – devor

Istisno:
Esda tuting!
Nota Bene!

og'iz – os, oris, n
 suyak – os ossis n

yurak – cor, cordis, n
 do'mboq – tuber, eris, n

Mustahkamlash uchun mashq:

Tarjima qiling:

I. miyachaning po'stlogi, katta bosh miyaning po'stlog'i, katta va kichik ko'st, yurakning cho'qqisi, o'ng va chap o'pka, tilosti suyagi, peshonaga oid do'mboq, dimog'ning egati, o'pkaning medial yuzasi, chap o'pkaning yurak o'ymasi, oshqozonning old devori.

II. tilosti suyagining kichik shoxi, me'daning muskul pardasi, bo'yinturuq devori, ponasimon suyak, me'daning old devori, yonoq suyagining chakka o'simtasi, quymich do'mbog'i, uzangi qopqog'i, muskul qorinchasi.

Ibratli so'zlar

1. Lege artis.
2. Primum non nocere.

Qoidasi bilan.
 Avval, zarar keltirma!

Leksik minimum

apex, icis m	cho'qqi
cortex, icis m	po'stloq, po'stloqqa oid modda
flos, floris m	gul
homo, inis m	odam
liquor, oris m	orqa miya suyuqligi
paries, etis m	devor
pulmo, onis m	o'pka
venter, ntris m	qorincha
vertex, icis m	boshning tepa qismiga oid, cho'qqi
vomer, eris m	dimog' suyagi
index, icis m	ko'rsatkich barmoq

humor, oris m	namlik, tananing tarkibiy qismidagi suyuqlik
pes, pedis m	oyoq panjasi
pollex, icis m	qo'lning bosh barmog'i
stapes, edis m	uzangi
ureter, eris m	siydik yo'li

Istisno so'zlar.

Esda tuting!
Nota Bene!

os, oris, n
 os, ossis, n
 cor, cordis, n
 tuber, tuberis, n
 gaster, tris, f
 mater, matris, f
 dura mater
 pia mater

og'iz
 suyak
 yurak
 do'mboq
 me'da, oshqozon
 ona, miya pardasi
 miyaning qattiq pardasi
 miyaning yumshoq pardasi

Nazorat savollari

1. Otning lug'at shaklini misollar bilan yozing.
2. Lotin tilida ot nechta turlanishda turlanadi?
3. Uchinchi turlanishdagi otlarni qanday ajratamiz?
4. III turlanish mujskoy roddagi otlarning lug'at shaklini ayting.

4.3. Uchinchi turlanish Jenskiy roddagi otlar

Jenskiy roddagi otlar bosh va qaratqich kelishik birlikda quyidagi qo'shimchalarga ega:

Nominativus Singularis	Genetivus Singularis
-io	-ion+is
-do	-din+is
-go	-gin+is
-as	-at+is
-is	-is
-es	-is
-s	-nt/rt+is
-x	-ng+is

palpatio, onis, f
consuetude, inis, f
imago, inis, f

paypaslab ko'rish
odat
tasvir

Mustahkamlash uchun mashq:

I. Qavs ichidagi sifatlarni otlar bilan moslashtirib lotin tiliga tarjima qiling:

(miyaga oid, plevrage oid, nog'oraga oid, bo'g'imga oid) bo'shliq; (del-tasimon, qanotsimon, yonbosh, chaynovchi) g'adir-budirlik; (o'rta, ichki, tashqi) quloq; (toshsimon, medial, yuqori, oldingi, o'ng, chap, suyakka oid, chuqur, belga oid, to'shga oid, yurakka oid) qism; (qanotsimon, qovurg'aga oid, qanotga oid, katta, qalqonsimon, bo'g'imga oid) tog'ay. (kapilyar, limfatik) tomir; (oldingi, songa oid, tovonga oid) soha; (oldingi, peshonaga oid, tangachali, yuqori, erkin, so'rg'ichsimon, o'ng) chet.

II. O'zbek tiliga tarjima qiling.

basis cranii externa, cartilago thyreoidea, pars thoracica, glandula carotis accessoria, cartilago alaris major, margo inferior pulmonis sinistri, auris externa, tuberositas phalanges distalis, phalanx media, basis phalanges mediae, apex patellae, pars thoracica, pyramis renalis, margo uteri dexter, extremitas uterina, tuberositas masseterica, cartilago nasi.

Ibratli so'zlar

1. Hygiene amica valetudinis. Tozalik sog'liqning garovidir.
2. Finis coronat opus. Har bir ish yakunlanadi.

Leksik minimum

appendix, icis f	chuvalchangsimon o'simta
a. carotis, tidis f	uyqu arteriyasi
articulatio, onis f	bo'g'im
auris, is f	quloq
basis, is f	tubi, asos
cavitas, atis f	bo'shliq chuqurlik
cervix, icis f	bo'yin
cutis, is f	teri
frons, frontis f	peshona
gl. parotis, tidis f	quloq oldi bezi

meninx, ngis f	miya pardasi
pars, partis f	qism
radix, icis f	ildizi, ildizchasi
pelvis, is f	tos
pelvis renalis	buyrak jomchasi
pyramis, idis f	piramida
regio, onis f	soha
synchondrosis, is f	sinxondroz, tog'ay
symphysis, is f	birikish
tuberositas atis f	g'adir-budirlik
bilis, is f	o't, safro
extremitas, atis f	tugash qismi
impressio, onis f	botiqlik
iris, idis f	kamalak, ko'zning kamalak pardasi
lens, lentis f	ko'z gavhari
phalanx, ngis f	falanga, barmoq suyagi
pubes, is f	qov suyagi
axis, is m	o'qli bo'yin umurtqa, 2-chi bo'yin umurtqasi
canalis, is m	kanal
dens, dentis m	Tish
margo, inis m	chekka, qirg'oq
sanguis, inis m	qon
tendo, inis m	pay
pancreas, atis n	oshqozon osti bezi
vas, vasis n	tomir
coccyx, ygis m	dum umurtqasi
fornix, icis m	gumbaz
larynx, ngis m	hiqildoq
pharynx, ngis m	halqum
thorax, acis m	ko'krak qafasi

Nazorat savollari

1. III turlanish jenskiy roddagi otlarning bosh kelishik qo'shimchalarini ayting?
2. III turlanish jenskiy roddagi otlarda qanday istisno so'zlar bor?
3. III turlanish jenskiy roddagi otlari Gen.Sin.da nechta qo'shimchaga ega?

Uchinchi turlanish Sredniy roddagi otlar

Sredniy roddagi otlar bosh va qaratqich kelishik birlikda quydagi qo'shimchalarga ega:

Nominativus Singularis	Genetivus Singularis
-en	-in+is
-ma	-at/is
-us,ur	-o/e/u+ris
-e	-is
-l	-ll/ai+is
-ar	-ar+is
-ut	-it+is

Mustahkamlash uchun mashq:

I. Qavs ichidagi sifatlarni otlar bilan moslashtirib lotin tiliga tarjima qiling:

(bo'yinturuqqa oid, yumaloq, oval, katta, ensaga oid so'rg'ichsimon) teshik; (o'ng, chap, lateral, qisqa, uzun, medial, oddiy, umumiy, oldingi) oyoqcha; (uzun, qisqa, chuqur, qiyshiq, lateral) bosh; (g'orsimon, shishasimon, yog'simon) tana; (o'ng, chap, harakatchan, bo'lakka oid, kistoz) buyrak; (qo'shimcha, harakatchan) taloq; (dumga oid, aortaga oid) to'pcha; (sentral, asab, limfatik) tizim; (harakatchan, bo'lakka oid, zichlashgan) jigar.

II. O'zbek tiliga tarjima qiling.

glomus caroticum, ren accessorius, systema lymphaticum, sinus occipitalis durae matris, cavitas abdominis, glomus pulmonale, pancreas accessorium, foramen palatinum majus, tegmen tympani, cavitas oris propria, foramen venae cavae, lobus hepatis dexter, hepar mobile, rete venosum, musculus longissimus capitis, diaphragma oris, corpus mandibulae, foramen mentale, crus anterius, rete articulare genus.

Ibratli so'zlar

1. Una hirunda non facit ver. Bitta qaldirg'och bahor olib kelmaydi.
2. Mala herba cito crescit. Begona o't joy tanlamaydi.

Leksik minimum

abdomen, inis n	qorin
caput, itis n	bosh
corpus, oris n	tana
diaphragma, atis n	diafragma
foramen, inis n	teshik
crus, cruris n	oyoqcha
hepar, atis n	jigar
occiput, itis n	ensa
pectus, oris n	ko'krak
stroma, atis n	organni biriktiruvchi qismi, to'qimasi
tempus, oris n	chakka, vaqt
zygoma, atis n	yonoq suyagi
chiasma, atis n	kesishma
femur, oris n	son suyagi
glomus, eris n	tugun
systema, atis n	tizim
tegmen, inis n	qopqoq, tom
viscus eris n	ichki organlar

Nazorat savollari

1. III turlanish sredniy roddagi otlari Nom Sinda qanday qo'shimcha oladi?
2. III turlanish sredniy roddagi otlarda qanday istisno so'zlar bor?
3. III turlanish sredniy roddagi otlar Gen.Sin.da qanday qo'shimchalar oladi?

V BOB. OTLARNING BIRLIK VA KO'PLIK SHAKLI

5.1. Otlarning birlik shakli. Bosh kelishik va qaratqich kelishik

Ot so'z turkumlaridan biri bo'lib kim? nima? so'roqlariga javob bo'ladi. Gaplar, matnlar faqat ot so'z turkumi bilan boshlanadi. U litin tilida Nomen Substantivum deb ataladi.

Otlarning birlik shakli ya'ni lug'at berilish shakli bo'lib ular V ta turlanishga ega. Ularning jadval ko'rinishi quydagicha:

I	II	III	IV	V
F	m n	m f n	m n	f
N.S a	us um	har xil qo'shimcha	us u	es

Misol uchun:

Ala, alae, f arbutulabio, onis, f genu, us, n
Musculus, i, m cortex, icis, m superficies, ei, f

Otlarning qaratqich kelishik birlik shakli quydagicha:

I	II	III	IV	V
f	m n	m f n	m n	f
G.S. ae	i	is	us	ei

Otlarning bosh va qaratqich kelishik birlik shakli anatomiyada, farmasevtikada ko'p qo'llaniladi.

Mustahkamlash uchun mashqlar

Quyidagi so'zlarning qaratqich kelishik birlik shaklini va rodini aniqlang:

Atlas, axis, caput, cerebrum, collum, columna, corpus, cranium, dorsum, encephalon, homo, os (ossa мн. ч.), skeleton (skeleton), substancia, thorax, truncus.

Ibratli so'zlar

1. Aliis inserviando consumer. Yonaman, o'zgalarga xizmat qilaman
2. Ad maximum. Yuqori nuqttagacha.

1. Bosh kelishik birlik shaklidagi jenskiy roddagi otlar qanday qo'shimchalar oladi?
2. Bosh kelishik birlik shaklidagi mujskoy roddagi otlar qanday qo'shimchalar oladi?
3. Bosh kelishik birlik shaklidagi sredniy roddagi otlar qanday qo'shimchalar oladi?

5.2. Otlarning ko'plik shakli. Bosh kelishik va qaratqich kelishik

1. Jadval yordamida otlarning bosh kelishik ko'plik, turlanish va rodlarda o'zgarishlarni kuzating:

Turlanish	Rod		
	M	F	N
I		-ae	
II	-i		-a
III	-es		-a, -ia (-e, -al, -ar qo'shimchali otlar)
IV	-us		-ua
V		-es	

Berilgan misollarni tahlil qiling

Lug'at shakli	Turlanish	Negiz	Nom. Pl.
vertebra, ae, f	I	vertebr-	vertebrae
sulcus, i, m	II	sulc-	sulci
ligamentum, i, n	II	ligament-	ligamenta
dens, dentis, m	III	dent-	dentes
cartilago, inis, f	III	carilagin-	cartilagine
foramen, inis, n	III	foramin-	foramina
processus, us, m	IV	process-	processus
genu, us, n	IV	gen-	genua
facies, ei, f	V	faci-	facies

2. Jadval yordamida otlarning bosh kelishik ko'plik shaklining yasashiga diqqat qiling.

1. Otlarning bosh kelishik ko'plik shaklini yasash uchun quyidagi amallar bajariladi:

- 1) otning lugʻat shakli olinadi;
 - 2) turlanishi aniqlanadi;
 - 3) negizi ajratiladi;
 - 4) negizga bosh kelishik koʻplik qoʻshimchasi qoʻshiladi
- Gen. Pl. shaklini yasash uchun quyidagilarni bilish shart:

- 1) otlarning va sifatlarning lugʻat shakli;
- 2) turlanishi;
- 3) negizni toʻgʻri tanlash;
- 4) negizga Gen. Pl. qoʻshimchasini qoʻshish.

Eslab qoling:	Turlanish	Gen. Pl.
Nota Bene!	I	-arum
	II	-orum
	IV	-uum
	V	-erum

I, II, V turlanishdagi otlarga I guruh hamda orttirma daraja sifatlariga qaratqich kelishigi qoʻshimchasining umumiy komponenti «um» xarakteri unli asosga «r» orqali qoʻshiladi. IV turlanishdagi otlarga esa bevosita xarakterli unli «u» ga qoʻshiladi.

Lugʻat shakli	Turl.	Negizi	Xarakterli unli	Qoʻshimcha	Gen. Pl.
glandula, ae, f	I	glandul	a	rum	glandularum
nervus, i, m	II	nerv	o	rum	nervorum
septum, i, n	II	sept	o	rum	septorum
ganglion, i, n	II	gangli	o	rum	gangliorum
textus, us, m	IV	text	u	um	textuum
cornu, us, n	IV	corn	u	um	cornuum
facies, ei, f	V	faci	e	rum	facierum
thoracicus	II	thoracic	o	rum	thoraciorum
thoracica	I	thoracic	a	rum	thoraciorum
thoracicum	II	thoracic	o	rum	thoraciorum

Mustahkamlash uchun mashq:

1. Otlarning turlanishini jadval yordamida aniqlang:
 concharum, sulcorum, processuum, digitorum, facierum, lamellarum, arteriarum, oculorum, lingularum, ligamentorum, plexum, genuum, aperturarum, recessum.

2. Gen. Pl. shaklini yasang:
 pes, pedis, m; cavitas, atis, f; foramen, inis, n; unguis, is, m; thenar, aris, n; dens, dentis, m; caput, itis, n; frons, frontis, n; paries, etis, m; tempus, oris, n; canalis, is, m; apex, icis, m; calcar, aris, n; tuberositas, atis, f; cervix, icis, f; os, ossis, n; ars, artis, f; stapes, edis, m; glans, glandis, f; meninx, ngis, f.

Ibratli soʻzlar

1. Nulla aetas ad discendum sera. Oʻqishning kechi yoʻq.
2. Nota Bene! Eslab qoling!

Leksik minimum I turlanishdagi otlar

commissura, ae f	bitishma
glandula, ae fsuprare nails	buyrak usti bezi
medulla, ae f	Miya, miya moddasi
m. oblongata	uzunchoq miya
m. ossium	ilik suyak miyasi
m. spinalis	orqa miya
trachea, ae f	traxeya
vagina, ae f	qin
vesica, ae f	pufak

II turlanishdagi otlar

atrium, i n	yurak boʻlmasi, yurak oldi
bronchus, i m	bronx
lobus, i m	boʻlak
retinaculum, i n	tutqich
stratum, i n	qatlam
thalamus, i m	koʻrish dumbogʻi
thymus, i m	ayrisimon bez

III turlanishdagi otlar

abscessus, us m	yiringli yara
-----------------	---------------

I guruh sifatlari

arteriosus, a, um	arteriyaga oid
cardiacus, a, um	yurakka oid
oblongatus, a, um	uzunroq
pyloricus, a, um	moddaning chiqish qismiga oid
sanguineus, a, um	qon tashuvchi

II guruh sifatlari

cerebellaris, e	miyachaga oid
generalis, e	umumiy
medullaris, e	miyaga oid
paranasalis, e	burun oldiga oid
semilunaris, e	yarim oy, o'roqqa o'xshash

Nazorat savollari

1. I turlanishdagi otlar Nom. Pl. da qanday qo'shimchani oladi?
2. II turlanishdagi otlar Nom. Pl. da qanday qo'shimchani oladi?
3. III turlanishdagi otlar Nom. Pl. da qanday qo'shimchani oladi?
4. IV turlanishdagi otlar Nom. Pl. da qanday qo'shimchani oladi?
5. V turlanishdagi otlar Nom. Pl. da qanday qo'shimchani oladi?

VI BOB. SIFATLARNING BIRLIK VA KO'PLIK SHAKLI

6.1. Sifatlarni bosh va qaratqich kelishik birlikda ishlatilishi

Sifatlarni lugat shakli bosh kelishik birlik shakli hisoblanib, otning rodiga qarab ular tanlab olinadilar. Qaratqich kelishik birlik shakli esa, otlarning turlanishi bo'yicha qo'simcha oladilar. Agar otimiz jenskiy rod bo'lsa, sifatimiz I guruh bo'lganida bosh kelishik birlikda **-a** qo'shimchasini oladi, qaratqich kelishik birlikda esa **-ae** qo'shimchasini oladi.

No	Bosh kelishik birlik shakli qo'shimchasi m f n	Misol	Turlanish tipi
1	-us, -a, -um	bonus, bonum bona,	bona I turlanish bonus, bonum II turlanish
2	-er, -era, -erum	tener, tenerum tenera,	tenera I turlanish tener, tenerum II turlanish
3	-er, -ra, -rum	ruber, rubrum rubra,	rubra I turlanish ruber, rubrum II turlanish

Qaratqich kelishik birlik shaklida **bona – bonae**
bonus, bonum - boni bo'ladi.

6.2. Sifatlarning bosh va qaratqich kelishik ko'plikda ishlatilishi

1. Jadval yordamida sifatlarning bosh kelishik ko'plik qo'shimchalarining rodlarda, guruhlarda va qiyosiy darajada o'zgarishini kuzating:

Rod	Birinchi guruh (I-II turlanish) va orttirma daraja	Ikkinchi guruh (III turlanish)	Qiyosiy daraja (III turlanish)
M	-i	-es	(ior)-es
F	-ae		
N	-a	-ia	(ior)-a

2. Jadval yordamida sifatlarning bosh kelishik ko'plik shaklining yasalishiga e'tibor bering:

Nom. Sing.	Guruh	Turl.	Rod	Negiz	Nom. Plur.
pilosus	I	II	m	pilos-	pilosi
pilosa	I	I	f	pilos-	pilosae
pilosum	I	II	n	pilos-	pilosa
vertebralis	II	III	m, f	vertebral-	vertebrales
vertebrale	II	III	n	vertebral-	vertebralia
simplex	II	III	m, f	simplic-	simplices
simplex	II	III	n	simplic-	simplicia
posterior	qiyosiy daraja	III	m, f	posterior	posteriores
posterius	qiyosiy daraja	III	n	posterior	posteriora

Sifatlarning bosh kelishik ko'plik shaklini yasash uchun quyidagi amallar bajariladi:

- 1) sifatlarning lug'at shakli olinadi;
- 2) uning guruhi yoki darajasi aniqlanadi;
- 3) uning turlanishi aniqlanadi;
- 4) uning rodi aniqlanadi;
- 5) uning negizi ajratiladi;
- 6) bosh kelishik ko'plik qo'shimchasi qo'shiladi.

Mustahkamlash uchun mashqlar

I. Quyidagi sifatlarni lugat shaklini to'ldiring:

déxter, distális, dorsális, extérnus, horizontális, intérnus, laterális, major, mediális, mediánus, médius, minor, profúndus, proximális, sinister, superficiális, ventrális.

II. Quyidagi sifatlarni bosh va qaratqich kelishik ko'plik shakliga qo'ying:

arteriosus, a, um; cardiacus, a, um; oblongatus, a, um; pyloricus, a, um; sanguineuscerebellaris, e; generalis, e; medullaris, e; paranasalis, e; semilunaris, e;

Ibratli so'zlar

1. Summun bonum medicinae sanitas.	Salomatlik tibbiyotning oliy maqsadidir.
2. Gratis.	Tekin

Nazorat savollari

1. I guruh sifatlari bosh kelishik birlik shaklida qanday qo'shimchalarga ega?
2. I guruh sifatlari qaratqich kelishik birlik shaklida qanday qo'shimchalarga ega?
3. II guruh sifatlari bosh kelishik birlik shaklida qanday qo'shimchalarga ega?
4. II guruh sifatlari qaratqich kelishik birlik shaklida qanday qo'shimchalarga ega?
5. I guruh sifatlari ko'plik shaklida qanday qo'shimcha oladi?
6. II guruh sifatlari ko'plik shaklida qanday qo'shimcha oladi?

VII BOB. ANATOMIK TERMINLAR TUZISH

7.1. Anatomik terminlarni birlik shaklida ishlatilishi

Anatomik terminlarni tuzishda ot va sifat soʻz turkumlaridan foydalaniladi. Ot qaysi rodda ishlatilsa sifat ham shu rodda boʻladi.

Ala dextra corporis;

Tuberculum minus frontis;

Processus major dentis;

7.2. Anatomik terminlarni koʻplik shaklida ishlatilishi

Gen. Pl. shaklini yasash uchun quyidagilarni bilish shart:

- 1) otlarning va sifatlarning lugʻat shakli;
- 2) turlanishi;
- 3) negizni toʻgʻri tanlash;
- 4) negizga Gen. Pl. qoʻshimchasini qoʻshish.

Eslab qoling:	Turlanish	Gen. Pl.
	I	-arum
	II	-orum
	IV	-uum
	V	-erum

I, II, V turlanishdagi otlarga I guruh hamda ortirma daraja sifatlariga qaratqich kelishigi qoʻshimchasining umumiy komponenti «um» xarakteri unli asosga «r» orqali qoʻshiladi. IV turlanishdagi otlarga esa bevosita xarakterli unli «u» ga qoʻshiladi.

Lugʻat shakli	Turl.	Negizi	Xarakterli unli	Qoʻshimcha	Gen. Pl.
glandula, ae, f	I	glandul	a	rum	glandularum
nervus, i, m	II	nerv	o	rum	nervorum
septum, i, n	II	sept	o	rum	septorum
ganglion, i, n	II	gangli	o	rum	gangliorum
textus, us, m	IV	text	u	um	textuum
cornu, us, n	IV	corn	u	um	cornuum

facies, ei, f	V	faci	e	rum	facierum
thoracicus	II	thoracic	o	rum	thoraciorum
thoracica	I	thoracic	a	rum	thoraciorum
thoracicum	II	thoracic	o	rum	thoraciorum

Mustahkamlash uchun mashq:

I. Otlarning turlanishini jadval yordamida aniqlang:
concharum, sulcorum, processum, digitorum, facierum, lamellarum, arteriarum, oculorum, lingularum, ligamentorum, plexum, genuum, aperturatum, recessum.

II. Gen. Pl. shaklini yasang:

pes, pedis, m; cavitas, atis, f; foramen, inis, n; unguis, is, m; thenar, aris, n; dens, dentis, m; caput, itis, n; frons, frontis, n; paries, etis, m; tempus, oris, n; canalis, is, m; apex, icis, m; calcar, aris, n; tuberositas, atis, f; cervix, icis, f; os, ossis, n; ars, artis, f; stapes, edis, m; glans, glandis, f; meninx, ngis, f.

Leksik minimum I turlanishdagi otlar

commissura, ae f	bitishma
glandula, ae suprare nails	buyrak usti bezi
medulla, ae f	miya, miyaga oid modda
m. oblongata	uzunchoq miya
m. ossium	ilik suyak miyasi
m. spinalis	orqa miya
trachea, ae f	traxeya
vagina, ae f	qin
vesica, ae f	pufak

II turlanishdagi otlar

atrium, i n	yurak bo'limasi, yurak oldi
bronchus, i m	bronx
lobus, i m	bo'lak
retinaculum, i n	ushlab turuvchi
stratum, i n	
thalamus, i m	talamus, ko'rish do'mbog'i
thymus, i m	ayrisimon bez, timus

IV turlanishdagi otlar

abscessus, us m	abscess, yiringli yara
-----------------	------------------------

I guruh sifatleri

arteriosus, a, um	arteriyaga oid
cardiacus, a, um	yurakka oid
oblongatus, a, um	uzunroq
pyloricus, a, um	moddaning chiqish qismiga oid
sanguineus, a, um	qon tashuvchi

II guruh sifatleri

cerebellaris, e	miyachaga oid
generalis, e	umumiy
medullaris, e	miyaga oid
paranasalis, e	burun oldiga oid
semilunaris, e	yarim oy, o'roqsimon

Nazorat savollari

- I turlanishdagi otlar Gen. Pl. da qanday qo'shimchani oladi?
- II turlanishdagi otlar Gen. Pl. da qanday qo'shimchani oladi?
- III turlanishdagi otlar Gen. Pl. da qanday qo'shimchani oladi?
- IV turlanishdagi otlar Gen. Pl. da qanday qo'shimchani oladi?
- V turlanish otlar Gen. Pl. da qanday qo'shimchani oladi?

VIII BOB. SON

8.1. Sanoq va tartib sonlar

Son so'z turkumlaridan biri hisoblanib, **Numerus** deb ataladi. Lotin tili sonlari tizimi asosan anatomiyada ishlatiladi. Sanoq sonlar tizimi **Cardinalia**, tartib sonlar tizimi esa **Ordinalia** deb ataladi. Ular qancha? nechanchi? savollariga javob bo'ladi. Klinik atamashunoslikda asosan tartib sonlar ishlatiladi. Tartib sonlardan faqatgina:

unus, a, um; duo, duae, duo; tres, tria

lotin tilidagi otlar bilan rod, kelishik va sonda turlanadi.

Lotin tili tartib sonlari lotin birinchi guruh sifatleri kabi rod va kelishikda ot bilan moslashadi. Lotin tilidagi birinchi guruh sifatleri otlarning birinchi va ikkinchi turlanish qo'shimchalarini oladi. Ular anatomik terminologiyada barmoqlarni, tishlarni sanashda, miya qorinchasida ishlatiladi. Anatomik terminologiyada rim sonlari bilan juft nervlar, qovurgalar, umurtqalar, barmoqlar; retsepturada tomchilar soni, klinikada kasallik pog'onalari belgilanadi.

Misol uchun: **primarius, a, um**

secundarius, a, um

tertiarius, a, um va boshqalar

Arab raqamlari	Sanoq sonlari	Tartib sonlari	Rim raqamlari
1	unus, a, um	primus, a, um	I
2	duo, duae, duo	secundus, a, um	II
3	tres, tria	tertius, a, um	III
4	quattuor	quartus, a, um	IV
5	quinque	quintus, a, um	V
6	sex	sextus, a, um	VI
7	septem	septimus, a, um	VII
8	octo	octavus, a, um	VIII
9	novem	nonus, a, um	IX
10	decem	decimus, a, um	X
11	undecim	undecimus, a, um	XI
12	duodecim	duodecimus, a, um	XII
13	tredecim	Tertius.decimus, a, um	XIII
14	quattuordecim	quartusdecimus, a, um	XIV
15	quindecim	quintusdecimus, a, um	XV

Quyidagi jadvalda lotin sonlarining to'liq shakli beriladi:

Sonlar	Ma'nosi	Sanog	Tartib	Bo'luvchi	Ravishdosh
I	1	Unus,-a,-um	Primus,-a,-um	Singuli,-ae,-a	Semel
II	2	Duo,-ae,-o	Secundus, alter	Bini	Bis
III	3	Tres, tria	Tertius	Terni (trini)	Ter
IV (IIII)	4	Quattuor	Quartus	Quarteni	Quarter
V	5	Quinque	Quintus	Quini	Quinquies
VI	6	Sex	Sextus	Seni	Sexies
VII	7	Septem	Septimus	Septeni	Septies
VIII	8	Octo	Octavus	Octoni	Octies
IX (VIIII)	9	Novem	Nonus	Novena	Novies
X	10	Decem	Decimus	Deni	Decies
XI	11	Undecim	Undecimus	Undeni	Undecies
XII	12	Duodecim	Duodecimimus	Duodeni	Duodecies
XIII	13	Tredecim	Tertius decimus	Terni deni	Ter decies
XIV	14	Quattuordecim	Quartus decimus	Quaterni deni	Quarter decies
XV	15	Quindesim	Quintus decimus	Quini deni	Quinquies decies
XVI	16	Sedecim	Sextus decimus	Seni deni	Sexies decies
XVII	17	Septendecim	Septimus decimus	Septeni deni	Septies decies
XVIII	18	Duodeviginti	Duodevicesimus	Duodeviceni	Duodevicies
XVIII (XIX)	19	Undeviginti	Undevicesimus	Undeviceni	Undevicies
XX	20	Viginti	Vicesimus	Viceni	Vicies
XXI	21	Unus et viginti, viginti unus	Unus et vicesimus, vicesimus primus	Singuli et viceni, viceni singuli	Semel et vicies, vicies semel
XXII	22	Duo et viginti, viginti duo	Alter et vicesimus, vicesimus alter seconds et vicesimus, vicesimus secundus	Bini et viceni, viceni bini	Bis et vicies, vicies bis
XXVIII	28	Duodetriginta	Duodetricesimus	Duodetriceni	Duodetricies
XXVIII (XXIX)	29	Undetriginta	Undetricesimus	Undetriceni	Undetricies
XXX	30	Triginta	Tricesimus	Triceni	Tricies
XXXIII	33	Triginta tres, tres et triginta	Tertius et tricesimus, tricesimus tertius	Terni et triceni, triceni terni	Ter et tricies, tricies ter
XXXX (XL)	40	Quadraginta	Quadragesimus	Quadrageni	Quadrages
L LX	50	Quinquaginta	Quinquagesimus	Quinquageni	Quinquages
LXX	60	Sexaginta	Sexagesimus	Sexageni	Sexages
LXXX	70	Septuaginta	Septuagesimus	Septuageni	Septuages
LXXX (XC)	80	Octoginta	Octogesimus	Octogeni	Octogies
C	90	Nonaginta	Nonagesimus	Nonageni	Nonages
CI	100	Centum	Centesimus	Centeni	Centimes

CC	101	Centum (et) unus	Centesimus (et) primus	Centeni singuli	Centimes semel
CCC	200	Ducenti, -ae, -a	Ducentesimus	Duceni, -ae, -a	Ducenties
CCCC (CD)	300	Trecenti	Trecentesimus	Treceni	Trecenties
D (IC)	400	Quadringenti	Quadragesimus	Quadrigeni	Quadragesies
DC	500	Quingenti	Quingentesimus	Quingeni	Quingies
DCC	600	Sescenti	Sescentesimus	Sesceni	Sescenties
DCC	700	Septingenti	Septingentesimus	Septigeni	Septingies
DCCC	800	Octingenti	Octingentesimus	Octigeni	Octingies
DCCCC (CM)	900	Nongenti	Nongentesimus	Nongeni	Nongies
M (CIC)	1 000	Mille	Millesimus	Singular milia	Milies
II (IIM; MM)	2 000	Duo milia	Bis millesimus	Bina milia	Bis milies
III (IIIM)	3 000	Tria milia	Ter millesimus	Terna milia	Ter milies
V (ICC)	5 000	Quinque milia	Quinquies millesimus	Quina milia	Quinquies milies
X (CCICC)	10 000	Decem milia	Decies millesimus	Dena milia	Decies milies
XX (CCICCCIC C)	20 000	Viginti milia	Vicies millesimus	Vicena milia	Vicies milies
XXI (CCICCCIC CCIC)	21 000	Unum et viginti milia	Semel et vicies millesimus	Vicena singular milia	Semel et vicies milies
C (CCCICCC)	100 000	Centum milia	Centimes millesimus	Centena milia	Centimes milies
M (CCCCICCC C)	1 000 000	Decies centena milia, decies centum milia	Decies centimes millesimus	Decies centena milia	Decies centimes milies
CICICCCCC XXXVIII	1938	Mille nongenti duodequadraginta	Millesimus nongentesimus duodequadragagesimus	Singular milia nongeni duodequadrageni	Milies nongies

IX BOB. SO‘Z YASASH

9.1. Suffiksatsiya

So‘z asosan suffiks va prefix orqali yasaladi. Suffiks otning asosiga qo‘shilib so‘zning ma‘nosini o‘zgartiradi.

Otlarga qo‘shiluvchi suffikslar

1. Kichraytirish ma‘nosini bildiruvchi suffikslar:

Suffikslar	O‘zagi	Natija
-ul (us, a, um)	glob-us	glob-ulus
	shar	sharcha
-cul (us, a, um)	aur-is	aur-i-cula
	quloq	quloqcha
-ol (us, a, um)	are-a	are-ola
	maydon	maydoncha
-ell (us, a, um)	cereb(rum)	cereb-ellum
	miya	miyacha
-ill (us, a, um)	mam(ma)	mam(m)-illa
	sut bezi	so‘rg‘ich

2. Harakat, jarayonni bildiruvchi suffikslar

-io (tio, sio, xio)	flex-um	flex-io
	bukish	bukilish

3. Predmet (organ, instrument, pribor) ni bildiruvchi suffikslar

-or (tor, sor, xor)	adduct-um	m. adduct-or
	yaqinlashtirmoq	yaqinlashtiruvchi m.

4. Harakat natijasini bildiruvchi suffikslar

-ura (tura, sura, xura)	incis-um	incis-ura
	kesmoq	kesma

Sifatlarga qo‘shiluvchi suffikslar

1. Belgiga boy bo‘lish ma‘nosini bildiruvchi suffikslar

-os (us, a, um)	fibra	fibrosus
	tola	tolaga boy
	squam-a	squam-osus
	tangacha	tangachali

2. Tegishlilik ma‘nosini bildiruvchi suffikslar

-al (is, e)	coron-a	coron-alis
	toj	tojga oid
-ar (is, e)	clavicul-a	clavicul-aris
	o‘mrov	o‘mrovga oid
-ic (us, a, um)	thorax, acis	thorac-icus
	ko‘krak qafasi	ko‘krak qafasiga oid
-e (us, a, um)	perone	peron-eus
	kichik boldir suyagi	kichik boldir suyagiga oid

3. O‘xshashlik ma‘nosini bildiruvchi suffikslar

-ide (us, a, um)	rhombos	rhombo-ideus
	romb	rombsimon
-ides	delta	delta-ides
-form (is, e)	crux, crucis	cruci-formis
	xoch	xochsimon

4. Tashuvchi ma‘nosini bildiruvchi suffikslar

-fer (us, a, um)	semen, inis	semin-i-fer urug‘ tashuvchi
	urug‘	
-phor (us, a, um)	oon	oo-phorus tuxum tashuvchi
	tuxum	

5. Kasallik chaqiruvchi ma‘nosini bildiruvchi suffikslar

-gen (us, a, um)	Cancer rak	cancero-genus rak chaqiruvchi
-genes	Pyon yiring	pyo-genus yiring chaqiruvchi

Mustahkamlash uchun mashqlar

I. tuberalis, tuberosus, tuberculum, tuberositas, tubercularis; tubus, tubulus, tuba, tubula tubalis; bulla, bullosus; capitulum, capitalis; denticulus, dentalis; vesiculla, vesicularis.

II. cuticula, tuberculum, mammilla, frenulum, glomerulum, ossiculum, ventriculus, corpusculum, lingual, lingualis, lingularis, radicula, ventralis, dorsalis, tympanicus, caninus, meningeus, membranous, cardiogenus, spongiosus, analis, femoralis, geniculum, maxillafis, mandibularis, mucosa, serosa, granulosis, alveolaris, gluteus, coccygeus, carpeus, parotideus, tarseus, phalangens, caroticus, pubicus, neurogenus.

III. papilla parotidea, ductus pancreaticus, fossa condylaris, lossula petrosa ossis temporalis, incisura fibularis, processus styloideus, ductus hepaticus, os scaphoideum, platum osseum, vena gastric, m. gluteus, arteria meningeal, ductuli prostatici, fossa canina maxillae, cavitas medullaris, cornu sacrale, apex ossis sacri, tuber ischiadicum, systema nervosum centrale.

9.2. Lotin-Yunon prefikslari (old qoshimchasi)

So'z yasashda prefix muhim vazifani bajaradi. Prefix otdan oldin ya'ni asosdan oldin qo'yiladi. U o'zbek tiliga old qo'shimcha deb tarjima qilinadi.

Quyida Lotin-Yunon prefikslari jadvalini keltiramiz:

№	Prefikslar		Ma'nosi	Misollar	Tarjimasi
	lotin	yunon			
1	ad-		yaqinlashtiruvchi	adductor	yaqinlashtiruvchi m.
2	ab-	apo-	uzoqlashtiruvchi	abductor apophysis	uzoqlashtiruvchi m. o'simta
3	intra- intro-	endo-	ichki	intraabdominalis endoderma	qorin ichidagi ichki varaq
4	extra-	ecto- exo-	tashqi	extrauterinus exoglossia exoplazma	bachadondan tashqari tilning kattalashuvi sitoplazma tashqi qavati

5	infra- sub-	hypo-	ostki kam	infrascapularis hypogastricus hypotonia	kurak osti qorin osti qon bosimi kamayishi
6	super- supra-	epi- hyper- -	yuqori ortiq	supraorbitalis epiphysis epigastricus	ko'z kosasi usti naysimon suyaklar uchi qorin usti
7	ante- prae-	pro-	oldingi	antebrachium anteuterinus pronephros	bilak bachadon oldi oldingi buyrak
8	post-	meta-	orqadagi so'ng	postoperativus metacarpus metabolismus	operatsiyadan so'ng kaft modda almashinuvi
9	inter-	meso- -	o'rta	intervertebralis mesoderma	umurtqalararo o'rta varaq
10	circum- -	peri- para-	atrofida	circumferentia periosteum parasternalis	aylana suyak usti pardasi to'sh yoni
11	trans-	dia-	ko'ndalang	transplantatio diathermia	ko'chirib o'tkazish issiq o'tkazish
12	retro- re-		orqadan qaytadan	retromandibularis retroflexio reanimatio	pastki jag' orqasidagi orqaga bukish qayta jonlantirish
13	con- com-	sym- syn-	bilan	compressor symbiosis synostosis	qisish birga yashash suyaklararo suyakli birikish
14	contra-	anti-	qarshi	contralateralis contraindication antitoxia	qarama-qarshi turgan davolashning to'g'ri kelmasligi zaharga qarshi
15	in-	en-	ichkari	injectio encephalon	dori yuborish bosh miya
16	ex-	ec-	tashqari	extremitas ectropium	uchi, oxiri qovoqning

					tashqariga qayrilishi
17	im-	a-an-	-siz	impotentia impar analgia	kuchsizlik juftsiz, toq og'riqni qoldirish
18		dys-	buzilish	dystonia dyspepsia	qon bosimi buzilishi ovqat hazm qilishning buzilishi
19		eu-	normal	eurhythmia eupnoe	normal ritm to'g'ri nafas olish
20	dis-	dia-	bo'lish	disseminatio diagnosis	sochilib ketmoq kasallikni aniqlash
21	de- des-	se-	ajratish	desinfectio depressor	zaharli mikroblardan tozalash tushiruvchi m.

Mustahkamlash uchun mashqlar:

Berilgan atamalarni tarkibiy qismlarga ajratib ma'nosini tushuntiring:

extrapyramidalis, extramuralis (*murus* – devor), paravesicalis, submandibularis, retrobuccalis, premolaris (dentes), subpleuralis, connectivus (*textus* – to'qima: *necto* - birlashtirmoq), adducens (*duco* – o'tkazmoq), abducens, abductio, praeglaucoma, praecancerosus, infraorbitalis, supraclavicularis, infratrochlearis, supratrochlearis, interclavicularis, interosseus, intralobularis, intramuscularis, parasternalis, episternalis, suprasternalis, subcorticalis, subduralis, epitympanicus, endocervicalis, applicatio (*applico* - yopishtirmoq), antenatalis (*natus* – tug'ilish), postnatalis, intertarsea, intranatalis, mesoduodenum, interalveolaris, subcutaneus, extrapulmonalis.

Ibratli so'zlar

- De gustibus et coloribus non est disputandum. Ta'm va rang haqida tortishmaydilar.
- Feci quod potui, faciant meliora. Men qo'limdan kelganini qildim, kim uddalasa undan yaxshiroq qilsin.

Leksik minimum

abscessus, us m	yiring
cancer, cri m	rak, saraton
caries, ei f	kariyes, chirish
colīca, ae f (греч.)	to'satdan qorinda bo'lgan og'riq
coma, ātis n (греч.)	koma, bexush holat
comatōsus, a, um	behushlikka oid
cysta, ae f (греч.)	kista, o'simta
cystōsus, a, um	o'simtaga oid
diabētes, ae f (греч.)	Qand kasalligi
diabeticus, a, um	Qand kasa-liga oid
eczēma, ātis n (греч.)	toshma
fractūra, ae f	sinish
gangraena, ae f (греч.)	gangrena, yiringlash (suyak), qorason
gangraenosus, a, um	gangrenaga oid
glaucoma, ātis n (греч.)	glaukoma
hernia, ae f	churra
hernialis, e	churraga oid
ictērus, i m (греч.)	sariq kasallik
ileus, i m (греч.)	ichak falaji
infectio, ōnis f	yuqumli
infectiōsus, a, um	yuqishga oid, yuqumli
inflammatio, ōnis f	yallig'lanish
morbis, i m	kasallik
oedēma, ātis n (греч.)	shish
paralysis, is f (греч.)	falaj
paralyticus, a, um	falajga oid
parēsis, is f (греч.)	bir tomonlama shol
pneumonia, ae f (греч.)	o'pka yallig'lanishi
spasmus, i m (греч.)	spazm, tirishish
spasticus, a, um	spazmga oid

trauma, ātis n (греч.)	jarohatlanish
traumaticus, a, um	jarohatlanishga tegishli
ulcus, ēris n	yara
ulcerōsus, a, um	yaraga oid
varix, īcis m, f	variks, vena kengayishi
varicosus, a, um	vena kengayishiga oid
volvulus, i m	ichak buralishi
acūtus, a, um	o'tkir
benignus, a, um	xavfsiz
diffūsus, a um	yoyilgan, tarqalgan
infantīlis, e	bolalarga xos
juvenīlis, e	yoshlikka xos
malignus, a, um	xavfli
senīlis, e	keksalikka oid

Nazorat savollari:

1. Lotin tilida kichraytirish ma'nosini beruvchi qanday suffikslar mavjud?
2. Lotin tilida sifatlar qanday yasaladi?
3. Lotin va yunon tillarida qanday prefikslar uchraydi?
4. O'zbek tilidagi «qarshi» prefiksi lotin va yunon tilidagi qaysi prefiksga mos keladi?

9.3. Klinik terminologiya

Klinik terminologiyani o'rganishda yunon tili so'zlariga asoslanadi. Har qanday so'z yasovchi element (negiz, old qo'shimcha prefiks, suffiks) atama element deyiladi. Terminlar muayyan ma'noga ega. Shuning uchun bir necha elementlardan tuzilgan terminlarni tahlil qilishda asosiy ma'no tashuvchi atama elementlarga ilmiy jihatdan yondoshish maqsadga muvofiqdir.

Klinik terminologiyani o'zlashtirish metodikasi alohida atama elementlarning ma'nosini tushunish yasama yoki murakkab atamalar yasash usullarini nazarda tutadi. Klinik atamalar odatda yasama yoki qo'shma so'zlardan ifodalanadi. Yasama so'zlar prefiks+o'zak; prefiks+o'zak+suffiks: nephritis – nefrit, buyrakning yallig'lanishi; para+nephr+itis – paranefrit, buyrak atrofi yallig'lanishi va hokazo.

Lotin va yunon tillarining ixcham va mukammalligi o'zbek tilida bir necha so'zda berilgan tushunchani bir so'zda ifodalash imkonini beradi.

Masalan: stomatitis, idis, f – og'iz bo'shlig'i pardasining yallig'lanishi.

1. A'zo va tana qismlarini ifodalovchi yunon-lotin dubletlari.

Yunon AE	Lotincha so'zlar	Ma'nosi
kephalo-, cephalo-, -cephalia (kephale)	caput, itis, n	bosh
somato-, -soma (soma, atos)	corpus, oris, n	tana
osteo- (osteon)	os, ossis, n	suyak
acro-, -acria (akron)	membrum, i, n	qo'l, oyoq
stetho- (stethos)	pectus, oris, n thorax, acis, m /yun./	ko'krak ko'krak qafasi
spondylo- (spondylos)	vertebra, ae, f	umurtqa
cardio-, -cardium (kardia)	cor, cordis, n ostium cardiacum /PNA/	yurak
arthro- (arthron)	articulatio, onis, f	bo'g'im
stomato- (stoma, stomatos)	os, oris, n	og'iz
glosso-, -glossia (glossa)	lingua, ae, f	til
rhino- (rhis, rhinos)	nasus, i, m	burun
odonto-, -odontia (odus, odontos)	dens, dentis, m	tish
cheiro-, chiro-, -cheiria, -chiria (cheir)	manus, us, f	qo'l
podo-, -podia (pus, podos)	pes, pedis, m	oyoq
gon- (gony)	genu, us, n	tizza
r(h)achi- (rachis)	columna vertebralis	umurtqa pog'onasi
cheilo-, -cheilia (cheilos)	labium, i, n	lab
urano (uranos)	palatum, i, n /durum/	tanglay /qattiq/
ul-, ulo- (ulon)	gingiva, ae, f	milk
melo- (melon)	bucca, ae, f	lunj
gnatho-, -gnathia (gnathos)	maxilla, ae, f	yuqori jag'

-genia (genys, genyos)	mandibula, ae, f	pastki jag'
-genia (geneion)	mentum, i, n	iyak
splanchno- (splanchna, pl.)	viscera, pl.	ichki a'zolar
gastro-, -gastria (gaster, gastros)	ventriculus, i, m	oshqozon
entero- (enteron; entera, pl.)	intestinum, i, n intestina, pl.	ichak
laparo- (lapare)	abdomen, inis, n venter, ntris, m	qorin
procto- (proktos)	anus, i, m rectum, i, n	orqa chiqaruv teshigi to'g'ri ichak
pneumo-, pneumono- (pneumon)	pulmo, onis, m	o'pka
nephro- (nephros)	ren, renis, m	buyrak
spleno- (splen)	lien, enis, m	taloq
pyelo- (pyelos)	pelvis renalis	buyrak jomchasi
cysto- (kystis)	vesica, ae, f vesica urinaria	pufak siydik pukagi
cholecysto- (chole – o't)	vesica fellae seu vesica biliaris	o't pufagi
choleodocho- (doche – oqim yo'li)	ductus choledochus	umumiy o't yo'li
metro-, -metra, -metrium (metra)	uterus, i, m	bachadon
hystero- (hystera)		
omphalo- (omphalos)	umbilicus, i, m funiculus umbilicalis	kindik
typhlo- (typhlon)	c(a)ecum, i, n	ko'r ichak
cholangio- (angeion – tomir)	ductus biliferi	o't yo'llari
dacryocysto- (dakryon – ko'z yoshi)	saccus lacrimalis	ko'z yoshi qopchasi
colpo- (kolpos)	vagina, ae, f	qin
oophoro- (oophoron)	ovarium, i, n	tuxumdon
oo- (oon)	ovum, i, n	tuxum
salpingo-	tuba uterina	bachadon nayi

(salpinx, salpingos)	tuba auditiva	eshitish nayi
trachelo- (trachelos)	cervix, icis, f /uteri/	bachadon bo'yni
orchi-, orchidi-, -orchidia, -orchia (orchis, orchidion)	testis, is, m	moyak

2. Ilmni, diagnostik usullarni, davolashni, kasalliklarni ifodalovchi yunon AE lari.

Yunon AE	Ma'nosi
-logia (logos)	fan, ta'limot
-logo- (-logia)	nutqqa oid
-scopia (skopeco)	asbob yordamida tekshirish
-metria, -metr- (metreo, metron)	o'lchash
-graphia (grapho)	grafik tasvirlash
-gramma (gramma)	yo'zish
-therapia (therapeia)	davolash
noso- (nosos)	dard, kasallik
patho-, -pathia (pathos)	iztirob, kayfiyat
alg-, -algia, -algisia (algos, algosis)	og'riq
-odynia (odyne)	

3. Organlardagi va to'qimalardagi patologik o'zgarishlarni, terapevtik va xirurgik usullarini ifodalovchi yunon AE

Yunon AE	Ma'nosi
-iatria, -iater (iatreia, iatros)	davolash, vrach
-ectasia, -ectasis (ektasis)	kengayish
-ptosis (ptosis)	pasayish, tushish
steno-, -stenosis (stenos, stenosis)	tor, torayish
sclero-, -sclerosis (scleros, sclerosis)	qattiqlash, zichlashish
-malacia (malakos, malakia)	yumshab ketish
-lysis, -lyt (lysis)	parchalanish
-plastica (plastike, plasso)	nafis operatsiyasi, qayta tiklash
-tomia (tome)	kesib organi ochish
tomo- (tomos)	qatlam, kesma
-ectomia (ektome)	olib tashlash
-stomia (stoma, stomatos)	sun'iy teshik ochish

-pexia (pexis)	biriktirish, mustahkamlash
-r(h)aphia (raphe)	chok qo'yish
-schisis	parchalanish
-rhexis	yorilish
-desis	mustahkamlash
-eurysis (eurys)	kengaytirish
-eurynter (euryno)	kengaytiruvchi asbob
-clasia (klasis)	buzish
-centesis (kentesis)	igna sanchish
-privus	organni olib tashlashga oid

Mustahkamlash uchun mashqlar:

Quyidagi atamalarni tarkibiy qismlarga ajratib ma'nosini tushuntiring:

I. acidosis (acidum - kislota), coniosis (yun. konia - chang), pneumoconiosis, ascaridosis, mycosis (yun. mykos - zamburug'), fibrosis (tolali biriktiruvchi to'qimaning ortishi), osteofibrosis, tuberculosis, lymphologia, lymphocytus, lymphocytosis, lymphocytoma, lymphoma, morphynismus, mercurialismus (simobdan surunkali zaharlanish), prostatismus (sindrom), arthrosis (surunkali kasallik), arthritis, nephrosis, nephritis, hepatosis (distrofik o'zgarish), hepatitis, cholangitis, spondylosis (distrofik o'zgarish), spondylitis, thrombocytosis, cretinismus (fr. crétin - kretin), amoebiasis, pyelitis, helminthosis, silicosis (silicium - kremniy), myocardium, myocardiosclerosis, myocardiofibrosis, myositis, myoma, myoblastoma, ventriculitis, thrombosis, rhinitis, thrombocytus, thrombocytosis, sarcomatosis (sarcoma, atis, n), papillomatosis, varicosis.

II. omphalitis, typhlitis, oophoritis, dacryocystitis, trachelitis, cervicitis, salpingitis, orchitis, gonarthrosis, diverticulosis, diverticulitis, mastoiditis, thyreotoxicosis, sigmoiditis, thyreocytus, thyreoiditis, gigantismus, ureteritis.

III. cheilosis, cheilitis, gingivitis s. ulitis, parodontitis, pulpitis, meloschisis, meloplastica, uranoplastica, geniohyoideus, genioglossus, odontoma, glossoptosis, papillitis, cheilognathouranoschisis, sinusitis maxillaris s. haighmoritis.

Ibratli so'zlar

1. Asinus asinorum, in saecula saeculorum. Kuchuk boqsang it, xo'tik boqsang eshak bo'lur.
2. Bene diagnoscitur, bene curatur. To'g'ri aniqlangan kasallik to'g'ri davolanadi.

Nazorat savollari

1. logia AE ma'nosini tushuntiring.
2. ectasia va ptosis AE farqlari qanday?
3. Klinik AE qanday hosil qilamiz?

9.4. Klinik terminologiya. Negiz topish

1. A'zo, ajratma, jins va yoshni ifodalovchi yunon-lotin dubletlari.

Yunon AE	Lotincha so'zlar	Ma'nosi
haemo-, haemato-, -aemia (haima, atos)	sanguis, inis, m	qon
histo-, histio- (histos, histion)	textus, us, m	to'qima
myo-, -mysium (mys, myos)	musculus, i, m	mushak
cyto-, -cytus (kytos - ko'za, bo'shliq)	cellula, ae, f	hujayra
chondro- (chondros - don, tog'ay)	cartilago, inis, f	tog'ay
-cele (kele - ishish, churra)	hernia, ae, f	churra
neuro-, neuro- (neuron - pay, asab tolasi)	nervus, i, m	asab, asab tizimi
adeno- (aden - bez)	glandula, ae, f nodus lymphaticus	bez, limfa tuguni, adenoidlar
angio- (angeion)	vas, vasis, n vasculum, i, n	tomir (qon tomiri)
blasto-, -blastus (blastos)	germen, inis, n	kurtak
phlebo- (phleps, phlebos)	vena, ae, f	vena
teno- (tenon)	tendo, inis, m	pay
dermo-, dermato-, -derma (derma, atos)	cutis, is, f	teri

uro-, -uresis-, -uria (uron)	urina, ae, f urinarius, a, um	siydik, siydikka oid
chole-, -cholea (chole)	fel, fellis, n bilis, is, f	o't, safro
chylo-, chylia (chylos – sutli sharbat)	lymphā, ae, f	limfa
pyo- (pyon)	pus, puris, n	yiring
hidro- (hidros)	sudor, oris, m	ter
hydro- (hydor, hydatos)	aqua, ae, f	suv
toxo-, toxico-, toxi- (toxon – yoy, toxicon - zahar)	venenum, i, n	zahar
litho-, -lithiasis (lithos)	calculus, i, m	tosh
onco- (onkos – hajm, ishish; onkoma - shish)	tumor, oris, m	shish, hajm
carcino- (karkinos – rak, karkinoma – yemirilayotgan yara)	cancer, cri, m	rak, rakka oid shish
myelo-, -myelia (myelos – suyak iligi)	medulla spinalis medulla ossium	orqa miya suyak iligi
masto- (mastos - ko'krak)	mamma, ae, f	sut bezi
oto-, -otia (us, otos)	auris, is, f	quloq
ophthalmo-, -ophthalmia (ophthalmos)	oculus, i, m	ko'z
sphygmo-, sphygmia	pulsus, i, m	tomir urishi
gyno-, gynaeco- (gyne, gynaikos)	femina, ae, f femininus, a, um	ayol ayolga oid
andro-, -andria (aner, andros)	mas, maris, m masculinus, a, um	erkak erkakka oid
paedio-, paedo- (pais, paidos, paedion)	vir, i, m infans, ntis, m, f	bola bolaga oid
-paedia (paideia – tarbiya)	puer, eri, m	davolash usuli
geri-, gero-, geronto- (geron, gerontos)	senex, senis, m senilis, e	qariya qariyaga oid
topo- (topos)	locus, i, m	joy
pharmaco- (pharmakon)	medicamentum, i, n	dori
tricho-, -trichia (thrix, trichos)	capillus, i, m	soch
onycho-, -onychia (onyx,	unguis, is, m	tirnoq

onychos)		
dacryo- (dakryon)	lacrima, ae, f	ko'z yoshi
sialo-, -sialia (sialon)	saliva, ae, f	so'lak
copro- (kopros)	faeces, ium, f (pl) stercus, oris, n	axlat, najas
galacto- (gala, galaktos)	lac, lactis, n	sut
lipo- (lipos)	adeps, ipis, m	yog', moy
optico-, -op-, -opt-, -opia, -opsia (ops, opos - ko'z)	visus, us, m visio, onis, f	ko'z ko'rish qobiliyati
phaco-, -phakia (phakos)	lens, lentis, f	gavhar
blepharo- (blepharon)	palpebra, ae, f	qovoq
kerato- (keras, atos – shox)	cornea, ae, f	shox parda
phono-, -phonia (phone)	vox, vocis, f sonus, i, m	tovush ovoz

2. Funktsional va patologik holatlarni ifodalovchi yunon AE lari.

Yunon AE	Ma'nosi
bio- (bios)	hayot
pnoe-, -pnoea (pnoe, pnoia)	nafas olish
geno-, -genesis, -genesia, -genia (genos – avlod, tug'ilish; genesis - rivojlanish)	tug'ilish, rivojlanish
aesthesio-, -aesthesia (aisthesis)	sezgi
astheno- (a- + sthenos – kuchsiz; astheneia - quvvatsizlik)	quvvatsizlik
spiro- (lot. spiro, spiratum – nafas chiqarish)	nafasga oid
pneumo-, pneumato- (pneuma, atos – nafas, havo)	a'zoda joylashgan havo yoki gaz
aëro- (aër, aëros; lot. aër, aëris – havo)	havo
kineto-, kinemo-, kinemato-, -kinesia (kinesis)	harakat
-crin-, -crinia (krino – ajralish)	sekretsiya
-penia (penia – muhtojlik)	kamayish
-cytosis (cytus + osis)	ko'payish
-rheoa (rheo – oqmoq; rhoia, rhoe – oqim)	suyuqlik oqimi
-rhagia (rhagos – uzilgan, yirtilgan)	qon ketishi

-stasis (stasis)	to'xtash
tono-, -tonia (tonos; lot. tonus)	bosim
-plasia (plasis)	hujayra, to'qima yoki a'zoning shakllanishi, rivojlanishi
-tensio (lot. tensio - bosim)	gidrostatik bosim
-tropho-, -trophia (trophe)	oziqlanish
oxy-, -oxia (oxys - o'tkir, nordon; lot. oxygenium - kislorod)	nordon, kislorodga oid
phago-, -phagia (phagein)	yutish
philo-, -philia (phileo - sevmiq, philia - sevgi)	sevish
phobo-, -phobia (phobos - qo'rquv)	qo'rqish
tropo-, -tropia (tropos, trope)	yo'nalish
psycho-, -psychia (psyche)	ong, ruh
-plegia (plege - zarba)	falaj
aetio- (aitia - sabab)	kasallik sababiga oid
athero- (athere - bo'tqasimon)	arteriya devorida yog' to'planishi
morpho-, -morph- (morphe)	shakl, tuzilish
ergo-, -ergia, -urgia (ergon)	ish, faoliyat
dynamo-, -dynamia (dynamis)	kuch
-gnosis, -gnosia (gnosis)	bilim
-po(i)esis, -po(i)et- (poiesis)	hosil bo'lishi
-mnesia (mnesis)	xotira
-phreno-, -phrenia (phren)	bilim, ong, ruh
phrenico- (nervus phrenicus)	diafragma oid

Mustahkamlash uchun mashqlar

Quyidagi atamalarni tarkibiy qismlarga ajratib ma'nosini tushuntiring:

I. haemolysis, haemotherapia, haemostasis, empyema, haemangioma, haemangiomatosis, haemarthrosis, haematologia, haematoma, haemonephrosis, haematuria, urohaematoma.

II. myocardium, myometrium, carcinosarcoma, cytopenia, hydraemia, lymphocytus, lympho (cyto)penia, hydrarthrosis, lymphorrhoea, chondroblastus, chondroblastoma, chondrogenesis, herniorrhaphia, perivasculitis, epicranium, epipharynx, gastrocele, meningocele, anaemia, toxaemia, myasthenia.

Ibratli so'zlar

1. Consuetudo est altera natura. Tarki odat amri mahol.
2. Habitus aegroti. Bemorning tashqi ko'rinishi.

Nazorat savollari

1. -tropia AE ma'nosini tushuntiring.
2. -psychia va -phrenia AE farqlari qanday?
3. Klinik AE ni qanday hosil qilamiz?

X BOB.

10.1. Klinik terminologiya

Tish va atrofidagi to'qimalarning anatomiyasi va gistalogiyasi

Dens, dentes	tish, tishlar
Dens incisivus, dentes incisivi	kurak tish, kurak tishlar
Dens caninus, dentes canini	qoziq tish, qoziq tishlar
Dentes praemolaris	kichik jag' tish
Dentes praemolares	kichik jag' tishlar
Dens molaris	katta jag' tish
Dentes molars	katta jag' tishlar
Dens serotinus, denta sapientiae	aql tish
Dentes serotini, dentes sapientiae	aql tishlar
Dens lacteus, dentis lactei seu deciduus, seu decidui	sut tish, sut tishlar, vaqtinchalik tishlar
Dens permanens	doimiy tish
Dentes permanentes	doimiy tishlar
Enamelum	emal
Dentinum	dentin
Caementum (cementum)	sement
Canaliculi dentales	dentin kanalchalari
Dentinum externum dentin	Yopqich (tashqi)
Dentinum internum	pulpa yoni dentini
Fibrae Thomseni	Toms tolalari
Fibrae Ebneri	Ebner tolalari
Fibrae Korfi	Korf tolalari
Conona dentis	tish koronkasi
Collum dentis	tish bo'yni
Collum dentis anatomicum	anatomik
Radix dentis	tish ildizi
Facies dentis	tish yuzasi
Contactus	tishning tutashuvchi yuzasi
Masticatoria	chaynov yuzasi

medialis	o'rta (medial) yuzasi
Lateralis	yon
Distalis	orqa
Anterior	oldingi yuzasi
Posterior	orqa yuzasi
Vestibularis	vestibulyar yuzasi
Palatine	tanglay yuzasi
Lingualis	til yuzasi
Margo incisalis	kesuvchi yuzasi
Occulusiva	jipslashish yuzasi
Tuberculum	tish do'mboqchalari
Canalis radicis dentis	tish kanali
Cavum dentis	tish bo'shlig'i
Apex radicis dentis	tish ildizi uchi
Macrocanalis, microcanalis	makrokanal mikrokanal
radicis dentis	emal kutikulasi
Cuticula adamantina	emal prizmalari
Prismata adamantina	interglobulyar bo'shliq
Spatia intenglobularia	tish pulpasi
Pulpa dentis	koronka pulpasi
Pulpa coronalis	ildiz pulpasi
Pulpa radicularis Retinaculum ligamentum	tish boylami
Fibrae dentogingivales	tish milki tutamlari
Fibrae dentoalveolares	tish alveolyar tutamlari
Fibrae interdentes	tishlararo tutamlar
Fibrae dentoalveolares	og'ma tish
Fibrae apicales	ildiz uchi tutamlari
Alveolus	alveola (tish uyachasi)
Lamina compacta (solida)	kompakt plastinka(zich)
Substantia spongiosa	g'ovaksimon moddalar
Periosteum	suyak pardasi
Gingiva	milk
Processus alveolaris	alveolar o'simta
Maxilla	yuqori jag'
Mandibula	pastki jag'
Corpus	jag' tanasi
Corpus maxillae	yuqori jag' tanasi

Corpus mandibulae	pastki jag' tanasi
Parodontium	paradont
Periodontium	tish ildizining suyak pardasi

10.2. Klinik terminologiya

Stomatologik kasalni tekshirish sxemasi. Kasallik tarixi

Anamnesis morbi	kasallik tarixi
Molestiae	bemor shikoyati
Anamnesis morbi	kasallik anamiozi
Anamnesis vitae	hayot anamnezi
Status praesens objectivus	kasallikning tashqi manzarasi
Communis	umumiy
Localis	mahalliy
Methodi explorationis	asosiy klinik tekshirish usullari
Inspectio	bemorni ko'zdan kechirish
Palpatio	paypaslash
Percussio	perkussiya
Sonder	zondlash
Thermometria	haroratni o'lchash, termometriya
Electroodontodiagnostic	elektroodontodiagnostika
Methodi explorationis succumturiati	qo'shimcha tekshirish usullari
Biochemicae	biokimyoviy
Cytologicae	sitologik
Bacteriologicae	bakteriologik

10.3. Klinik terminologiya

Tish qattiq to'qimalarining kariesga aloqador bo'lmagan shikastlanishi

hypoplasia	gipoplaziya/ yetarlicha shakillanmaslik/
pathologica	patalogik yedirilish
lacuna cuneiformis	ponasimon nuqson
erosio	eroziya, yemirilish
necrosis	nekroz, chirish
acidosa	kislotali

alcalina	ishqorli
endogenes	ichki sababli
trauma dentis	tish shikasti
mechanicum	mexanik shikastlanish
chemicum	kimyoviy shikastlanish
physicum	fizikaviy shikastlanish
pigmentatio	pigmentasiya, ranglanish
pigmentatio nigrities	qorayish, qora pigmenta-siya
indumentum	karash
osteopetrosis	mramor kasalligi
dysplasia	displaziya
amelogenesis imperfecta	yetilmagan amilogenez
dentinogenesis imperfecta	yetilmagan dentinogenez
osteogenesis imperfecta	yetilmagan osteogenez
fractura dentis	tish sinishi

10.4. Klinik terminologiya

Karies va uning asoratlari

caries	Karies (qurtlash)
simplex	asoratsiz
complicata	asoratli k.
primaria	birlamchi k
sicundaria seu recidi	ikkilamchi k.
stationaria	To'xtagan k
retrograda	retrograd k
fissuralis	fissur k
cervicalis	bo'yin qismi oldi k
aproximalis	aproksimal k
atipica	atipik k
substantiae adamantinae	emal k
dentini	dentin k
caementi (cementi)	sement k
sicca (chronica)	quruq/xronik/ k
humida (acuta)	ho'l/o'tkir/k
acutissima	o'ta o'tkir k
florida	gurkiragan k
circumflexa	belbogsimon k

zonae immunae	immun zonalar
curatio conserativa	konservativ davolash
therapia remineraltonta	remeneralizasion davolash
plumbatio	plombalash
plumbum	plomba
curatio operative	operativ davolash
preparatio cavi cariosi	karioz bo'shliqni charxlash
apertio cavi cariosi	karioz bo'shliqni ochish
necrectomia	nekrektomiya
dilatotio prophylactica	profilaktik kengaytirish
formati cavi	bo'shliq shakllanishi
curatio	davolash
coordinativa	qo'shma davo
localis	mahalliy davo
communis	umumiy davolash
aetiologica	etiologik davo
pathogenetica	patogenetik davo
defferentialis	differensiyalangan davo
individualisata	individuallashtirilgan davo

10.5. Klinik terminologiya

Pulpit

pulpitis	Tishni qon bilan ta'minlaydigan qon tomiri va nerv tolalarini yallig'lanishi
inflammatio	yallig'lanish
symptomata inflammationis	yallig'lanish belgilari
rubor	qizarish
dolor	og'riq
color	isitma
tumor	shish
functio laesa	funksiya buzilishi
stadia inflammationis	yallig'lanish bosqichi
proliferatio	to'qima elementlarining ko'payishi
necrosis	nekroz
gangraena	gangrena
hyperaemia pulpae	pulpa qizarish

paradentisis, paradontosis	parodontoz
parodontitis	parodontit
porodontopathia	parodontopatiya
parodontoma	parodontoma
polypus	polip
papillitis	papillit
gingivitis	gingivit, milk yallig'lanishi
atrophica	uchragan gingivit
catarrhalis	kataral
hepertrophica	gipertofik
decquamatica	deskvamatik
ulceronecrotica	Yarali nekrotik gingivit
localis	mahalliy
generalisata	asosiy klinik tekshirish usullari
exacerbans	zo'raygan
stomatitis	stomatik
ulorrhagia	milk qonashi
Stomatorrhagiya hameorrhagicus	shilliq parda qonashi
pyorrhoea	yiring oqishi
calculus dentalis	tish toshi
calculi dentalis	tish toshlari
indementum	tish kirlari, qarash
mobillitidentis	tish qimirlashi
occlusio traumatica	travmatik oklyuziya
hyperaesthesia	giperestaziya
ulcerosa	yarali
papulose	populali
bullosa	pufakchali
medicamentosa	dori-darmon
allergosa	allergic

10.6. Klinik terminologiya
Periodontit

Periodontitis	periodontit
Apicalis	Ildiz uchiga oid
marginalis	milk jiyagiga oid
diffusaseutotalis	yoyilgan
abscessus	ildizuchi abssessi
periodontitis circum scripta	o'tkir chegaralangan
periodontitis serosa acuta	o'tkir zardobli periodontit
periodontitis purulenta acuta	o'tkir yiringli periodontit
periodontitis fibroca chronic	xronik fibrozli periodontit
periodontitis granulomatosa chronic	xronik granulyatsiyalanuvchi periodontit
granuloma	granulema
cystisradicularis	radikular kista
exacerbatio periodontitis	xronik periodontitning zo'rayishi
periodontitis complirota	periodontitning periostit bilan zo'rayishi
osteomyelitis	osteomielit
phlegmona	flegmona
atrophia	atrofiya
distructio	distruksiya
resorbtio	rezorbsiya
osteoporosis	osteoporoz
osteosclerosis	osteoskleroz
osteomalacia	osteomalatsiya
exostosis	ekzostoz

10.7. Klinik terminologiya
Yuqumli kasalliklarda uchraydigan kasalliklar

Herpes simplex	Oddiy herpes
Gingivostomatitisherpeticaacuta	Otkir gerpetik gingivostomatit
Herpes recidivachronica	Xronik qaytalanuvchi herpes
Herpes zoster	Belbog'simon lishay
Gingiva stomatitis ulceronecroticavinceni	Venaning yarali nekrotik gingivostomatiti
Pyodermiaschancriformia	Shankrsimon piolermiya
Granuloma pyoeccosum	Piokokkli granulyoma
Tuberculosis	Sil tuberkulyoz
Lupus vulgaris	Volchanka-og'iz bo'shlig'ining sili
Syphilis, lues	Zaxm
Primaria	Birlamchi
Secundaria	Ikkilamchi
Tertiaria	Uchlamchi
Lepra	Lepra, Moxov
Candidosis	Kandidoz
AyndromumBehcet	Bexchet sindromi
Verrucae vulgares	Virusli so'gal

10.8. Klinik terminologiya
Ba'zi bir teri tanosil kassaliklaridagi stomatitlar.

Eththema exudative multiforme	Ko'p turli eksudativ eritema
Licherruberplamus	Qizil yassi temratki
Lupus erythematodes	Qizil volchanka
Pemphigus acantelicus	Akantolitik xaqiqiy\po'rsildoq\
Pemphigus vulgaris	Vulgar po'rsildoq
Pemphigus vegetanus	O'suvchi po'rsildoq
Pemphigus foliaceus	Bargsimon po'rsildoq?
Pemphigus seborrhoes	Seboreya po'rsildoq
Pemphigus benignus	Noakantolitik xavfsiz \ po'rsildoq \

Ba'zi qon kasalliklaridagi stomatitlar

Anaemia hypo-et aplastica	Gipo va aplastik anemiya
Anaemiaposthaemorrhagica	Postgemorragik anemiya
Anaemiaperniciosa, seumorbus Addison-Birmer	Xavfli kam qonlik yoki Addison Birmer kasalligi
Anaemiahaemolitica	Gemolitik anemiya
MorbusVacesseupolycytaemiavera	Vakez kasalligi yoki chin politsitomiya
Haemocytoblastosis	Gemotsitoblastoz
Myeleucosisacuta	O'tkir miolid leykoz
Myeloleucosischronica	Xronik miolid leykoz
Lympholeucosisacuta	O'tkir limfo leykoz
Lympholeucosischronica	Xronik limfo leykoz
Hiatus leucaemicushaemmorrhagia	Gemorragiyaning leykemik susayishi
Haemophilia	Gemofiliya
MorbusWerlhof	Verl gof kasalligi
MorbusSchonlein-Henoch	Shenleyn-Genox kasalligi
Morbus Rand-Osler	Randyu - Osler kasalligi
Agranulocytosis	Agranulotsitoz

XI BOB. FARMATSEVTIK TERMINOLOGIYA

Farmatsevtik terminologiya «Farmatsiya» (yun. *pharmakeia* – dori tayyorlash va qo'llash) nomi ostiga birlashuvchi va dori-darmonlar tarkibini o'rganish, qidirib topish, ishlab chiqarish va qo'llash bilan shug'ullanuvchi qator maxsus fanlar majmuasidan iborat. Bu majmuada markaziy o'rinni qo'llash uchun rasmiy ruxsatnomaga ega bo'lgan dorivor moddalar va preparatlar ya'ni dori darmonlar nomenklaturasi egallaydi. Dorivor moddalar sifatida qo'llanuvchi ko'pchilik kimyoviy birikmalar ikki xil nomga ega:

1) ilmiy yoki tizimli nom;

2) trivial (lot. *trivialis* - odatdagi) nom

Trivial nomlardagi tarkibiy qismlar

1. Tarkibiy qismlar taxminan anatomik, fiziologik va terapevtik xarakterdagi ma'lumotni berishi mumkin.

Lotincha	O'zbekcha	Ma'nosi
-cor-, -card-	-kor-, kard-	yurakka ta'sir etuvchi, yurak tonusiga ta'sir etuvchi, toj tomirlarini kengaytiruvchi
-vas-, -angi-	-vaz-, -angi-	qon tomirlarini kengaytiruvchi, spazmolitik
-sept-	-sept-	zararsizlantiruvchi, antiseptik
dol-, -alg-	-dol-, -alg-	og'riqsizlantiruvchi, analgetik
-pres(s)-, -ten(s)-	-pres(s)-, -ten(s)-	qon bosimini tushiruvchi
-sed-	-sed-	tinchlantiruvchi, sedativ
-pyr-	-pir-	haroratni tushiruvchi, antipiretik
-aesthes-	-estez-	og'riqsizlantiruvchi, anestetik
-test-, -vir-	-test-, -vir-	erkak jinsiy gormonlaridan tayyorlangan
-andr-	-andr-	androgen
-thyr-	-tir-	qalqonsimon bez faoliyatiga ta'sir etuvchi
-myco-	-miko-	zamburug'larga qarshi
-chol-	-xol-	o't haydovchi
-cid-	-sid-	mikrobgga qarshi

2. Farmakologik ma'lumot beruvchi tarkibiy qismlar.

Lotincha	O'zbekcha	Farmakologiyaga mansubligi
-sulfa-	-sulfa-	antimikrob sulfanilamidlar
-cillin-	-sillin-	antibiotik penitsillinlar
-mycin-	-mitsin-	mikrobgga qarshi antibiotiklar
-cyclin-	-siklin-	tetratsiklin hosilalari antibiotiklar
-barb-	-barb-	uxlatuvchi – barbituratlar, barbiturat kisloata hosilalari
-cain-	-kain-	mahalliy o'g'riq qoldiruvchi
-cort-	-kort-	kortikosteroidlar – buyrak usti bezi po'stlog'l gormonlari va ularning sintetik analoglari
-oestr-	-estr-	estrogenlar – ayol jinsiy gormonlari va ularning sintetik analoglari
-andr-	-andr-	androgen steroidlar – erkak jinsiy gormonlari va ularning sintetik analoglaridan tayyorlangan preparatlar

11.1. Dori formalari

Dori formalari tibbiyotda uchga bo'linadi:

1. Qattiq dori formalari.
2. Yumshoq dori formalari.
3. Suyuq dori formalari.

Dori nomlari ko'pincha –um qo'shimchasini oladi:

Analginum, i, n

Norsulfazolom, i, n

Barbamylom, i, n

Ular orfografik jihatdan bosh harfda yoziladi.

Dori shakllari haqida qisqacha ma'lumot

aërosolum, i, n	aerozol
granulum, i, n	granula
gutta, ae, f	tomchi
unguentum, i, n	malham
linimentum, i, n	liniment, suyuq surtma
pasta, ae, f	pasta
emplastrum, i, n	plastir

suppositorium, i, n	suppozitoriy, shamcha
pulvis, eris, m	kukun
tabuletta, ae, f	tabletk
tabuletta obducta	usti qoplangan tabletk
dragee (fr.)	draje
solutio, onis, f	eritma
suspensio, onis, f	suspenziya
emulsum, i, n	emulsiya
pilula, ae, f	hab dori
tinctura, ae, f	tindirma
infusum, i, n	damlama
decoctum, i, n	qaynatma
sirupus, i, m (medicinalis)	sharbat (dorivor)
species, ei, f (ko'p. erum)	yig'ma (dorivor)
capsula, ae, f	kapsula
c. gelatinosa	jelatinli kapsula
c. amyacea seu oblate	kraxmalli yoki o'ramli kapsula
membranulla ophtalmica seu lamella ophtalmica	ko'z plyonkasi
extractum, i, n	ekstrakt

Mustahkamlash uchun mashqlar

Dorivor moddalar nomini lotincha transkripsiyada yozing:

I. streptosid, geparin, fibrinogen, pankreatin, lidaza, apressin, gidrolizin, dikloksatsillin, dikain, korvalol, insulin, nitroglytsein, rezorsin, raunatin, rezepin, validol, neodikumarin, papaverin, akrixin, antotsit, angiotenzinamid.

II. tetrasiklin, penitsillin, xinin, bruneomitsin, olivomitsin, amidopirin, piromekain, kardiovalen, oraza, rutin.

O'qing, tarjima qiling, preparat nomlarining grammatik strukturasi tushuntiring.

I. solutio Strophanthini, tabulattae Prednisolini, granula Orasi, tabulattae Octoestroli, tabulattae Pantocrini, unguentum "Psoriasinum", species antiasthmaticae, solutio Camphorae oleosa, emplastrum Epilini, Streptocidum solibule, solutio Streptocidi solubilis.

II. suspensio "Cindolum", suppositoria vaginalia "Osarbonum", tabulattae Mycoseptini obductae, species cholagogae, unguentum Tetracyclini ophtalmicum, linimentum "Sanitas", tabulattae

“Cholenzymum”, tabulatae “Praeogestrolum”, flores Calendulae, solutio Glucosi, tabulatae “Panhexavitum”, dragee “Aevitum”, species amarae.

Ibratli soʻzlar

1. Pigritia est mater vitiorum. Yalqovlikning oxiri xoʻrlik.
2. Repetitio est mater studiorum. Takrorlash bilimning Onasi.

Nazorat savollari

1. Dorivor modda sifatida qoʻllaniluvchi kimyoviy birikmalar asosan qanday turdagi nomlarga ega?
2. dorivor moddalar qanday harfdan yoziladi?
3. lamella ophtalmica soʻzi birlikdami yoki koʻplikda ishlatiladi?

11.2. Retsepta feʼllarni ishlatilishi

Predmetning harakatini bildirib “nima qildi?, nima qilyapti?, nima qilmoqchi?” soʻroqlarga javob beradigan soʻz turkumi *feʼl* deb ataladi. Lotin tilida feʼllar shaxs, son va zamonda oʻzgaradi. Feʼl 3ta shaxs, 2ta son (birlik va koʻplik), 6ta zamon, 4ta mayl, 4ta tuslanishga ega:

I tuslanish	II tuslanish	III tuslanish	IV tuslanish
-a	-e	undosh yoki -u	-i

Retseptning lotincha qismi buyruq maylidagi “Recipe” – “Ol” feʼli bilan boshlanadi. Uning lugʻat shakli *recipio, ere, 3* - “olmoq” boʻlib, retseptda buyruq maylida birlikda ishlatilmaydi.

ESLAB QOLING:

Buyruq mayli

- Misce. Da. Signa. - Aralastir. Ber. Belgila.
 Sterilisa. - Sterilizatsiya qil.
 Repete. - Takrorla.
 Da tales doses. - Shunday doʻzalarda ber.
 Adde. - Qoʻsh.

Shart mayli

- Misceatur. - Aralastirilsin.
 Detur. - Berilsin.

- Signetur. - Belgilansin.
 Sterilisetur. - Sterilizatsiya qilinsin.
 Repetatur. - Takrorlansin.
 Dentur tales doses. - Shunday doʻzalarda berilsin.

Mustahkamlash uchun mashqlar

Farmatsevtik atamalarni tarjima qiling:

- I. kseroform surtmasi, dibazol tabletkalari, yalpiz tindirmasi, papaverin eritmasi, yalpiz barglarining damlamasi, adrenal eritmasi, qalampir yalpiz moyi, amidopirin donachalari, ixtiol surtmasi, evkalipt barglarining damlamasi, sulfadimezin tabletkalari, evkalipt moyi, kanakunjut moyining emulsiyasi, novshadil spiriti.
- II. Dibazol eritmasi ineksiya uchun, ildizpoya valeriana ildizlari bilan, shamchalar dimidrol bilan bolalar uchun, yoʻtalga qarshi tabletkalar, furatsilin eritmasi tashqaridan qollash uchun, di profillin eritmasi ampulalarda, dimidrol eritmasi shpris tyubiklarda, kapsulalardagi kanakunjut moyi toza holda, narkoz uchun efir, validol tabletkalarda, “Aevit” kapsulalarda, amidopirin va fenatsetin tengma-teng 0,25, ampitsillin kukini suspenziya uchun.

Retseptni lotin tiliga tarjima qiling:

- Ol: Eufillin 0,1.
 Dimedrol 0,0125.
 Shakar 0,2.
 Aralastir, kukun hosil boʻlsin.
 Shunday dozalarda 12 dona kapsulalarda ber.
 Belgila.

Ibratli soʻzlar

1. Verba movent, exempla trahunt. Soʻzlar uygʻotadi, misollar oʻziga tortadi
2. Sol lucet omnibus. Quyosh hammaga teng boqadi.

Nazorat savollari

1. Retseptning lotincha qismi qaysi soʻz bilan boshlanadi?
2. «Repete» soʻzi qaysi maylda ishlatiladi?
3. «Da tales doses» ning shart mayli qanday yoziladi?

11.3. Retsepta ko'makchinig ishlatilishi

Lotin tilida ko'makchilar ikkita kelishik: akkuzativ va ablyativda ishlatiladi.

1. Akkuzativda qo'llanadigan ko'makchilar:

ad (gacha, uchun, ichida) 20,0	- 20,0 gacha
ad usurn internum	- ichkariga qo'llash uchun
ad vitrum nigrum	- qora shishada
contra (qarshi) tissum	- yo'talga qarshi
per (orqali) os	- og'iz orqali
per inhalationem	- ingalyatsiya yordamida
post (keyin) mortem	- o'limdan so'ng

2. Ablyativus bilan qo'llanadigan ko'makchilar:

cum (bilan) extracto	- ekstrakt bilan
ex (-dan) aqua	- suvdan
pro (uchun) injectionibus	- ineksiya uchun

Retsept Recipe (Ol) fe'lidan boshlanadi. Har bir dori-darmon yangi qatordan yoziladi. Qatorning boshlanishida Recipe: dan keyin dorivor modda va o'simliklar nomi bosh harf bilan boshlanadi. Dorivor moddalarning nomlari qaratqich kelishligida yoziladi.

Masalan: Recipe: Infusi herbae Thermopsidis 0,1- 100 ml.
Liquoris Ammonii anisati 1 ml.
Natrii benzoatis 0,6.
Sirupi Althaeae 20 ml.
Misceatur. Detur. Signetur.

Qattiq va sachratuvchi dorivor moddalar miqdori grammlar bilan belgilanadi «gramm» so'zi yozilmaydi, uning raqami o'nli kasr bilan ifodalanadi.

Masalan: Recipe: Unguenti Zinci 30,0
Recipe: Extracti Belladonnae 0,015

Suyuq dorilarning miqdori millilitrda beriladi:
Recipe: Olei Vaselini 30 ml. (30,0)
Recipe: Extracti Crataegi fluidi 20,0

Suyuq dorivor preparatlarning miqdori 1 ml kam bo'lsa u tomchilarda dozirovka qilinadi va birlikda akkuzativda (guttam), ko'plikda (guttas) yoziladi.

Ikkita yoki bir nechta dorivor moddalar teng miqdorda berilsa uning dozasi oxirgi dorivor moddadan so'ng ko'rsatiladi va raqam oldida ana (tengma –teng) so'zi yoziladi.

Recipe: Amidopyrini.
Analgin ana 0,25.
Da tales doses numero 32 in tabulettis.
Signa.

Mustahkamlash uchun mashqlar

I.Nuqtalar o'rnini kerakli ko'makchilar bilan to'ldiring:
methylenum coeruleum in capsul ..., solution Oestradioli oleosa in ampull ..., Collargolum in vitr ... nigr ..., rhisoma cum radic..., suppositoria cum extract... Belladonnae, suppositoria cum Euphyllin..., tabulettae contra tuss..., tabulettae Dimedroli pro infant..., aqua pro injection..., oleum pro inalation..., praepara ex tempor..., solution Iodi ad us ... intern..., Chloroformium pro naarcos..., remedium pro dos..., pulvis pro suspension ..., solution Dimedroli in spritz-tubul...

II.Quyidagi retseptlarni tarjima qiling:

Ol: Valeriana ekstrakti 0,3.
Do'lana nastoykasi 0,15.
Ravoch nastoykasi 0,8.
Barbital-natriy 0,2.
Etil spirti 20 ml.
Distillangan suv 200 ml gacha.
Aralashtirilsin. Berilsin. Belgilansin.
Ol: Monomitsin 0,25.
Shunday dozalarda 10 dona ber.
Belgila.

Ibratli so'zlar

1. Non scholae, sed vitae discimus. Biz maktab uchun emas, hayot uchun o'qiyamiz
2. Dictum – factum . Aytildi, bajarildi.

Nazorat savollari

1. Lotin tilida ko'makchilar qanday kelishiklarda qo'laniladi?
2. Retsept qaysi fe'l bilan boshlanadi?
3. "gramm" o'lchov birligi retseptda qanday o'zgarishga ega?
4. "Dsgramm" o'lchov birligi retseptda qanday o'zgarishga ega?

11.4. Retsepda tabletka, shamcha va ko'z plyonkasini ishlatilishi

I. Murakkab dori-darmon qo'shtirnoq ichida beriladi:

Tabulettae "Codterpinum"

"Kodterpin" tabletkalari.

Suppositoria "Neo-Anusolum"

"Neo-Anuzol" shamchalari.

II. Tabletkalar bitta ta'sir etuvchi moddadan iborat bo'lsa, dori shaklidan keyin qaratqich kelishigida yoziladi:

Tabulettae Cordigiti 0,0008

Kordigit tabletkalari 0,0008

III. Shamchalar bitta ta'sir etuvchi moddadan iborat bo'lsa uning nomi dori shakliga "cum" yordamida qo'shiladi va Ablyativda yoziladi, keyin doza belgilanadi.

Suppositoria cum Cordigito 0,0012

Shamchalar Kodigit bilan 0,0012

IV. Reseptlarda tabletkalar va shamchalar qisqartirilib berilsa unda dori shaklini Akkuzativda ko'plikda yozishni unutmang.

Tabulettas, tabulettas obductas, suppositoria, suppositoria vaginalia.

Tabletkalar, gilofchali tabletkalar, shamchalar, vaginal shamlar.

Retseptlarda so'zlarning grammatik bog'lanishi

Recipe: Tabulettas Monomycini 0,25 numero 50.

Ol: Monomisin tabletkalari 0,25 50 dona.

Recipe: Tabulettas "Thepaphyllinum" numero 10.

Detur.

Signetur.

Ol: Tepafillin tabletkalari 10 dona.

Berilsin.

Belgilansin.

Recipe: Suppositoria cum Ichthyolo 0,2 numero 10.

Detur.

Signetur.

Ol: Ixtioli shamchalar 0,2 10 dona.

Berilsin.

Belgilansin.

Mustahkamlash uchun mashqlar

I. Tarjima qiling:

Qalampir yalpiz moyi, mavrak bargi, marvaridgul o'ti, valeriana nastoykasi, evkalipt moyi, belladonna ekstrakti, furatsilin pastasi, kordigitli shamchalar, tetratsiklin surtmasi, sintomitsin liniment, novokainli vaginal shamchalar, ravoch ildizining kukuni, chayono't barglarining damlamasi, efir narko'z uchun, do'lane nastoykasi, itjumrut po'stlog'ining qaynatmasi, eyil spirit, ergotal eritmasi ineksiyasi uchun.

II. Reseptni o'qing va tarjima qiling:

Recipe: Tincturae Convallariae 15 ml.

Da.

Signa..

Recipe: Codeini 0,5

Sirupi Althaeae 10,0

Aquae destillatae 50,0

Da.

Signa..

Recipe: Solutionis Iodi spirituosae 2 ml.

Tannini 3,0

Glycerini 10 ml.

Misce.

Da.

Signa..

Leksik minimum

Dorivor o'simliklarning nomlari

Lotincha	Inglizcha	O'zbekcha
Belladonna, ae f	belladonna [,belə'däne]	belladonna
Crataegus, i f	hawthorn ['hó ,thôrn]	do'lane
Frangula, ae f	buckthorn ['bək ,thôrn]	itjumrut
Rheum, i n	rhubarb ['roo ,bärb]	rovoch
Urtica, ae f	nettle ['netl]	gazanda

Dorivor moddalarning nomlari

Lotincha	O'zbekcha
Aether, eris m	efir
Barbitalum-natrium, i n	barbital-natriy
Cacao	kakao
Cordigitum, i n	kordigit
Dimedrolum, i n	uyqu dori
Diprophyllinum, i n	diprofillin
Euphyllinum, i n	eufillin
Furacilinum, i n	furatsilin
Mentholum, i n	mentol
Nitroglycerinum, i n	nitroglitserin
Phenacetinum, i n	fenatsetin
Saccharum, i n	shakar
Tetracyclinum, i n	tetratsiklin
Validolum, i n	validol

Boshqa so'zlar

Lotincha	O'zbekcha
aethylicus, a, um	etilga oid
aqua, ae f	suv
destillatus, a, um	tozalangan
fluidus, a, um	suyuq
obductus, a, um	qoplangan
oleosus, a, um	yog'li, moyli, yog'da
quantum satis	qancha kerak
spiritus, us m	spirt

Nazorat savollari

1. "OI" fe'lidan keyin tabletka, shamcha va ko'z plyonkasi qaysi kelishikda yoziladi?
2. "cum" ko'makchisi jenskiy roddagi otlarda qanday qo'shimchani talab qiladi?
3. "cum" ko'makchisi sredniy roddagi otlarda qanday qo'shimchani talab qiladi?
4. O'simlik dunyosi yunon tilida nima deb ataladi?
5. O'simliklar qaysi rodda mansub?

11.5. Retseptda kimyoviy elementlar. Kislotalar

Barcha kimyoviy elementlarning nomlari II turlanish sredniy roddagi otlar bo'lib, faqat ikkita: *Sulfur, uris, n* (III turlanish) – oltingugurt va *Phosphorus, i, m* – fosfor kimyoviy elementlarining nomi bundan istisno.

Eslatma! Kimyoviy elementlarning belgisi lotincha nomlardan olingan bo'lib, ularning orfografik xususiyatini aks ettiradi: Ca - Calcium, Fe - Ferrum, K – Kalium va boshqalar.

Kislotalarning lotincha nomi ikkita so'zdan iborat: *acidum, i, n* - kislota va mos kelgan sifat. Birinchi o'rinda ot, ikkinchi o'rinda sifat keladi. Sifat kislota nomini yasovchi element negiziga *-ic+um, -os+um* qo'shimchasi yordamida yasaladi.

-icum qo'shimchasi kislota tarkibida kislorod miqdorining ortiqligini bildiradi va o'zbek tilidagi *-at-* qo'shimchasiga to'g'ri keladi:

Acidum sulfuricum – sulfat kislota

-osum- qo'shimchasi kislota tarkibida kislorod miqdorining kamligini bildiradi va o'zbek tilidagi *-it-* qo'shimchasiga to'g'ri keladi:

Acidum sulfurosum – sulfat kislota

Kislorodsiz kislotalarning nomlaridagi sifatlarning tarkibi quyidagicha yasaladi: *hydro-* oid qo'shimchasi + kislota nomini yasovchi element nomining o'zagi + *-icum* va o'zbek tilidagi *-id* qo'shimchasiga to'g'ri keladi:

Acidum hydrosulfuricum – sulfid kislota

Asosiy kimyoviy elementlarning nomlari

Kimyoviy element	Lotincha nomi	O'zbekcha nomi
Al	Aluminium, ii n	alyuminiy
Ag	Argentum, i n	kumush
As	Arsenicum, i n	margimush
Au	Aurum, i n	oltin
B	Bromum, i n	brom
Ba	Barium, i n	bariy
Bi	Bismuthum, i n	vismut
C	Carboneum, i n	uglerod
Ca	Calcium, i n	kalsiy
Cl	Chlorum, i n	xlor
Cu	Cuprum, i n	asal

F	Fluorum, i n seu Phthorum (рреч.)	ftor
Fe	Ferrum, i n	temir
H	Hydrogenium, i n	vodorod
Hg	Hydrargyrum, i n	simob
I	Iodum, i n	yod
K	Kalium, i n	kaliy
Li	Lithium, i n	litiy
Mg	Magnesium, i n Magnium, i n	magniy
Mn	Manganum, i n	marganets
N	Nitrogenium, i n	azot
Na	Natrium, i n	natriy
O	Oxygenium, i n	kislorod
Pb	Plumbum, i n	qo'rg'oshin
Ph	Phosphorus, i m	fosfor
S	Sulfur, uris n	oltingugurt
Si	Silicium, i n	kremniy
Zn	Zincum, i n	ruх

Mustahkamlash uchun mashqlar

Quyidagi retseplarni tarjima qiling:

- I. Ol: Yog' kislota tabletkalari 0,25 50 dona.
Ber.
Belgila.
- II. Ol: Benzoat kislota 0,6.
Salitsilat kislota 0,3.
Vazelindan 10,0.
Aralashtir, surtma hosil bo'lsin.
Ber.
Belgila.
- III. Ol: Askorbin kislota drajesi 0,5.
Ber.
Belgila.
- IV. Ol: Asetilsalitsilat kislota.
Fenatsetin tengma-teng 0,25.
Kofein 0,20
Shunday dozalarda 12 dona tabletkalarda ber.
Belgila.

Ibratli so'zlar

1. Festina lente. Sekin shoshilgin.
2. Male parte cito dilabuntur memoria. Yomon o'zlashtirilgan narsa, tezda yoddan chiqadi.

Nazorat savollari

1. Kimyoviy elementlar qaysi turlanish va qanday rodga bo'ladi?
2. Qaysi kimyoviy moddalar bundan mustasno?
3. Kislorodsiz kislotalarning lotincha nomi qanday yasaladi?

11.6. Retsetda oksidlar, tuzlar va uglevodorodlar

Oksidlarning nomlari ikkita so'zdan iborat: birinchi o'rinda elementning nomi qaratqich kelishigida, ikkinchi o'rinda oksid nomi keladi.

Oxy- kislorod borligini ko'rsatadi, old qo'shimchalari esa birikma tarkibini aniqlaydi:

oxydum, i, n oksid
peroxydum, i, n peroksid
hydroxydum, i, n gidroksid

Tuzlarning nomlari kation va anionning nomidan yasaladi. Birinchi o'rinda qaratqich kelishigida ifodalangan kationning nomi, ikkinchi o'rinda esa bosh kelishigidagi anionning nomi turadi.

Anionlarning nomlari mos keluvchi kislotalarning lotincha nomi o'zagiga *-as, -is, -id+um* suffikslarni qo'shish yo'li bilan yasaladi.

Lug'at shakl modeli			Turl.	Lotincha misollar	O'zbekcha misollar	
Nom.	Gen.	Rod.			Suff.	Anion nomi
as	atis	m	III	sulfas, atis, m	at	sulfat
is	itis	m	III	sulfis, itis, m	it	sulfit
id-um	id-i	n	II	sulfidum, i, n	id	sulfid

Uglevodorod radikal nomlarida qo'llaniladigan tarkibiy qismlar *-yl-* suffiksi yordamida yasalgan uglevodorodli radikalning nomlari dorivor moddalar nomlarini yasovchi murakkab otlardan iborat:

Benzylpenicillinum, Aethylmorphinum, Acidum acetylsalicylum
Ba'zan radikallarning nomlari mustaqil so'z holida ishlatiladi:

Methyl salicylas, Phenyl salicylas, Amylii nitris

Kimyoviy ma'noga ega bo'lgan tarkibiy qismlarning orfografiyasini esda tuting:

meth - metil guruh

aeth - etil guruh

phen - fenil guruh

benz - benzol guruh

Mustahkamlash uchun mashqlar

Quyidagi retseptlarni tarjima qiling:

I. Recipe: Morphini hydrochloride 0,01.

Sacchari 0,1.

Misce, fiat pulvis.

Dentur tales doses numero 6

Signetur.

II. Recipe: Mentholi 0,1.

Natrii hydrocarbonatis.

Natrii tetraboratis.

Natrii chloride ana 5,0.

Misce, fiat pulvis.

Detur.

Signetur.

III. Recipe: Thiamini chloridi.

Riboflavini ana 0,003.

Acidi nicotini 0,02.

Da tales doses numero 50 in dragee.

Signa.

Ibratli so'zlar

1. Amicus certus in re incerta cernitur.

Chin do'st boshga kulfat tushganda bilinadi.

2. Radices litterarum amare sunt fructus dulces.

Fanning ildizlari achchiq, mevalari esa shirindir.

Leksik minimum

I.

acidum aceticum	sirka kislota
acidum acetylsalicylicum	atsetilsalitsil kislota
acidum adenosintriphosphoricum	Adenozintrifosfor kislota
acidum ascorbinicum	askorbin kislota
acidum benzoicum	benzoy kislota
acidum carbolicum	karbol kislota
acidum carbonicum	karbon kislota
acidum citricum	limon kislota
acidum folicum	foliy kislota
acidum glutaminicum	glyutamin kislota
acidum lacticum	sut kislota
acidum lipoicum	yog ⁺ kislota
acidum nicotinicum	nikotin kislota
acidum nitricum	nitrat kislota
acidum phosphoricum	fosfat kislota
acidum salicylicum	salitsil kislota
acidum sulfuricum	sulfat kislota

II.

acidum arsenicosum	arsenat kislota
acidum ~ nitrosum	nitrit kislota
acidum ~ sulfurosum	sulfit kislota

III.

acidum hydrochloricum	xlorid kislota
acidum ~ hydrocyanicum	sianid kislota
acidum ~ hydrosulfuricum	sulfid kislota

Nazorat savollari

1. Oksidlar qanday yasaladi?
2. Tuzlar qanday yasaladi?
3. Uglevodorodlar qanday yasaladi?

11.7. Retsepturada qisqartmalar

Shifokor retsept yozib berar ekan, qabul qilingan qisqartmalardan foydalanadi. Dori shaklining nomlari, o'simlik qismlarining nomlari,

standart retseptura formulirovkalari qisqartiriladi. Dorivor moddalar va o'simliklarning nomlari qisqartirilmaydi.

Retsepturada qo'llaniladigan muhim qisqartmalar

Qisqartma	To'liq yozilishi	Ma'nosi
aa	ana	teng miqdorda
ac, acid	acidum	kislota
ad us. ext.	ad usum externum	sirtidan qo'llash uchun
ad us. int.	ad usum internum	ichdan qo'llash uchun, ichish uchun
aq.	aqua	suv
aq. dest.	aqua destillata	distillangan suv
comp., cps., cpt.	compositus, a, um	murakkab
concentr.	concentratus, a, um	konsentrlangan
cort.	cortex	po'stloq
D.	Da. Detur. Dentur.	Ber. Berilsin.
dec., det.	decoctum	qaynatma
dil.	dilutus, a, um	suyultirilgan
D.t.d.	Da (Dentur) tales doses	Shunday dozalarda ber
Div. in p. aeq.	Divide in partes aequales	Teng qismlarga bo'l
empl.	emplastrum	plastir
emuls.	emulsum	emulsiya
extr.	extractum	ekstrakt
f.	fiat, fiant	hosil bo'lsin
fl.	flos	gui
fluid.	fluidus, a, um	suyuq
fol.	folium	barg
fr.	fructus	meva
gel.	gelatinosus, a, um	jelatinli
gran.	granulum	granula
gtt., gtts.	guttam, guttas	tomchi, tomchilar
h., hb.	herba	maysa
in ampull.	in ampullis	ampulalarda
in caps.	in capsullis	kapsulalarda
inf.	infusum	damlama

in tab.	in tabulettis	tabletkalarda
in vitr. nigr.	in vitro nigro	qora shishada
linim.	linimentum	liniment
liq.	liquor	suyuqlik
M.	Misce. Misceatur.	aralashtir. aralashtirilsin.
m. pil.	massa pilularum	hab dorili massa
mucil.	mucilago	shilliq
N.	numero	soni (dona)
obd.	obductus, a, um	qobiqli
past.	pasta	pasta
pct., praec.	praecipitatus, a, um	cho'ktirilgan
pro inject.	pro injectionibus	inyeksiya uchun
pulv.	pulvis	kukun
q.s.	quantum satis	keraklicha
r., rad.	radix	ildiz
Rp.:	Recipe:	Ol:
rectif.	rectificatus, a, um	tozalangan
rhiz.	rhizome	ildizpoya
S.	Signa. Signetur.	Belgila. Belgilansin.
sem.	semen	urug'
simpl.	simplex	oddiy
sir.	sirupus	sharbat
sol.	solutio	eritma
sp.	species	yig'ma
spir.	spiritus	spirt
Steril.	Sterilisa! Sterilisetur!	Sterilizatsiya qil! Sterilizatsiya qilinsin!
supp.	suppositorium	sham
supp. vagin.	suppositorium vaginale	qinga oid sham
susp.	suspensio	suspenziya
tab.	tabuletta	tabletk
t-ra, tinct.	tincture	tindirma
ung.	unguentum	surtma
vit.	vitrum	shisha

Mustahkamlash uchun mashqlar

Qisqartmalarni qo'llab tarjima qiling:

- I. Ol: Metilestradiol tabletkalari 0,0002.
Berilsin.
Belgilansin.
- II. Ol: Aminazin eritmasi 2,5% 2 ml.
Glukoza eritmasi 5% 20 ml.
Aralashtirilsin. Sterilizatsiya qilinsin!
Berilsin.
Belgilansin.
- III. Ol: Aloening suyuq ekstrakti 1 ml.
Shunday dozalarda 10 ampulalarda.
Ber.
Belgila.
- IV. Ol: Mentol 2,5.
Novokain.
Anestezin teng miqdorda 1,0.
Etil spirit 70% 100 ml gacha.
Aralashtir.
Ber.
Belgila.

Ibratli so'zlar

1. De facto. Dalillar asosida, amalda.
2. De jure. Yuridik jihatdan, rasmiy.

Leksik minimum O'simliklar nomlari

Adonis vernalis m, f	bahorgi adonis
Aloë, ës f	aloe
Althaea, ae f	gulxayri
Digitatis, is f	angishvonagul
Hypericum, i n	dalachoy
Millefolium, ii n	bo'yumodaron

Preparat nomlari

Aethazolum, i n	etazol
Aminazinum, i n	aminazin
Ampicillinum, i n	ampitsillin
Anaesthesinum, i n	anestezin
Bromisovalum, i n	bromisoval
Chinosolum, i n	xinozol
Corazolum, i n	korazol
Desoxycorticosteronum, i n	Dezoksikortikosteron
Dichlothiazidum, i n	dixlotiazid
Erythromycinum, i n	eritromitsin
Furazolidonum, i n	furazolidon
Liquor Ammonii anisatus (Liquoris Ammonii anisati)	novshadil-anis, arpabodiyon
Methyloestradiolum, i n	metilestradiol
Neomycinum, i n	neomitsin
Nystatinum, i n	nistatin
Osarsolum, i n	osarsol
Phenazepamum, i n	fenazepam
Phthoracizinum, i n	ftoratsizin
Streptomycinum, i n	streptomitsin
Sulfadimezinum, i n	sulfadimezin
Theobrominum, i n	teobromin

Nazorat savollari

1. Retseptda qanday otlar qisqartirilmaydi?
2. «Da tales doses» qanday qisqartiriladi?
3. Distillangan suvning retseptdagi qisqartirilgan varianti qanday bo'ladi?

11.8. Retsepturada ravishdosh Ravishdosh

So'z turkumlaridan biri hisoblangan ravishdosh Lotin tilida klinika va farmatsevtik terminologiyada ishlatiladi. U lotin tilida **Adverbium** deb ataladi. Ravishdosh harakatning holatini bildirib, qay tarzda? qay holatda? so'roqlariga javob bo'ladi.

Ravishdosh mustaqil ravishda gapda, matnlarda ishlatiladi.

Misol uchun: Ubi – qaerda?

Ibi – ana shu yerda

Saepo – ko‘pincha

Semper – har doim

I guruh sifatleri orqali ravishdosh sifatleri asosiga suffiks –L yoki –O orqali;

II guruh sifatleri asosiga – iter yoki – er orqali yasaladi;

Citus, a, um – cito! – Tez

Asepticus, a, um – aseptic – aseptik sharoitda

Aequabilis, e – aequabiliter – muvozonatda

Recens, ntis – recenter – yangi

Qiyosiy daraja ravishdoshleri sifatida shu daraja sifatleri asosiga suffiks –L orqali yasaladi.

Orttirma daraja ravishdoshleri shu daraja sifatleri yordamida suffiks –L orqali yasaladi.

- Citius – tezroq

- Citissime – yanada tezroq

Resepturada ishlatiladigan ravishdoshlar.

1. Dorilarni tezroq olish kerak bo‘lsa.

Cito! yoki Statim!

(tez) (shu zahoti)

2. Agar bir qancha dori formulari bir hil dozalarda bo‘lib, ularning sanog‘i oxirgi dori formasida Soni oldidan

Ana (teng) (tepa-teng) – so‘zi bilan belgilanadi.

3. Shamchani yoki kakao yog‘ini qancha doza berilishida quyidagi

Quantum satis – qancha kerak bo‘lsa? ravishdoshi ishlatiladi.

4. Agar I kurs davolash davomida dori formasi takrorlansa – ravishdosh

–son fe‘l oldidan

Bis, ter (II marta, III marta ishlatiladi)

XII BOB

YaMS tizimi asosida interfaol o‘yinlar, testlar, holatliy mashqlar

O‘zbekistonlik pedagog olim B.L.Farberman pedagogik texnologiyaga quyidagicha ta‘rif beradi: "Pedagogik texnologiya-muhandislik ong ifodasidir. U pedagogik jarayonni texnika imkoniyatlari va insonning texnikaviy tafakkuri asosida standart holga solib, uning optimal loyihasini tuzib chiqish bilan bog‘liq ijtimoiy hodisadir".

Pedagogik adabiyotlarda ta‘lim texnologiyasiga berilgan boshqa ta‘riflar ham keltiriladi, bizningcha, eng maqbuli YUNESKO ta‘rifidir.

"TA‘LIM TEXNOLOGIYASI – ta‘lim modellarini optimallashtirish maqsadida, inson va texnika resursleri va ularning o‘zaro ta‘sirini hisobga olgan holda butun o‘qitish va bilimlarni o‘zlashtirish jarayonini yaratish, qo‘llash va aniqlash TIZIMIDIR".

Ushbu bobda fanni o‘zlashtirishda qo‘llaniladigan interfaol o‘yinlar, holatliy masalalar va testlarga to‘xtalib o‘tamiz.

Klaster "axborotni yoyish" usuli

Klasterga ajratish pedagogik strategiya bo‘lib, o‘qish variantli fikrlashni o‘rganilayotgan tushuncha (hodisa, voqea)lar o‘rtasida aloqa o‘rnatish malakalarini rivojlantiradi, biror mavzu talabalarni erkin va ochiqdan ochiq fikrlashiga yordam beradi. "Klaster" so‘zi g‘uncha, bog‘lam ma‘nosini anglatadi. Klasterlarga ajratishni da‘vat, anglash va mulohaza qilish bosqichlaridagi fikrlashni rag‘batlantirish uchun qo‘llash mumkin. Asosan, u yangi fikrlarni uyg‘otishdir. Mavjud bilimlarga yetib borish strategiyasi bo‘lib, muayyan mavzu bo‘yicha yangicha fikr yuritishga chorlaydi.

Biror mavzu bo‘yicha klasterlar tuzishni, bu mavzuni mukammal o‘rganmasdan oldin foydalanish maqsadga muvofiq.

Klaster tuzish ketma-ketligi

1. O‘quv xona yozuv taxtasi o‘rtasiga katta qog‘oz varag‘iga asosiy so‘z yoki gapni yozing.

2. Sizni fikringizcha bu mavzuga tegishli bo'lgan so'zlar yoki gaplarni yozing.

3. Tushuncha va g'oyalari to'g'risidagi o'zaro bog'lanishini o'rganish.

4. Eslagan variantlaringizni hammasini yozing.

Klaster tuzishda guruhdagi barcha talabalar ishtirok etishadi, bu guruhda paydo bo'lgan g'oyalarning o'zagini aniqlashni ta'minlaydi.

Klaster tuzishni muayyan tushuncha yoki g'oyani "ayukash" fazasida qo'llash maqsadga muvofiq bo'ladi. Chunki, bunda talaba materialni nafaqat mustaqil va faol o'zlashtirishi, balki bu tushunchalarini ham kuzatib borishlari zarur. Asosiy tushuncha va munosabatlarning Klaster tarkibidagilar o'rtasida mumkin bo'lgan bog'lanishlarni aniqlash va kreativ fikr yuritishni rivojlantiradi, uning "atrofida" turlicha nazar tashlashga majbur etadi. Klaster tuzish miya uchun yaxshigina misol bo'lishini aytib o'tish lozim.

1. O'zingiz dars beradigan fanning bir mavzusiga oid asosiy tushuncha bo'yicha Klaster tuzing.

2. Tushunchaning bir biriga o'xshash xossalari umumlashtirib, Klasterni tashkil etuvchilarni toifalarga ajrating.

Qorbo'ron o'yini

Bu usul talabalarda harakat va qiziqishni oshirib, yanada leksik minimumlarni va grammatik mavzuni mustahkam puxta egallab olishlariga yordam beradi. Bu metodda talabalar o'zaro savol-javob qiladilar. Bir talaba boshqa talabaga savol beradi, u talaba savolga javob bera olsa, o'z navbatida o'zi istagan talabaga savol beradi. Eng ko'p javob bergan talaba eng ko'p savol bergan talabaga savol beradi. Talabalar bergan savollar miqdoriga qarab baholanadi. O'qituvchi talabalarining javoblarini nazorat qilib, har bitta to'g'ri javobga ball qo'yib boradi va baholaydi.

O'yinni boshlash uchun mavzu bo'yicha quyidagi so'zlardan foydalanish mumkin:
atlas, axis, dorsum, homo, thorax, major, medius, profundus, vertebra, substantia, lateralis, ventralis, truncus, horizontalis, superficialis. e.

Aqliy hujum

Bu o'yin biror muammoni yechishda guruh qatnashchilari tomonidan bildirilgan erkin fikr va mulohazalarni to'plab, ular orqali ma'lum bir yechimga kelinadigan eng samarali metoddir. Bu metod orqali shaxsni texnik rivojlantirish mumkin. U to'g'ri va ijobiy qo'llanilganda shaxsni erkin, ijodiy va nostandart fikrlashga o'rgatadi. «Aqliy hujum» metodini qo'llashdagi asosiy qoidalar:

1. Bildirilgan g'oya va fikrlar muhokama qilinmaydi va baholanmaydi;
2. Bildirilgan har qanday g'oya va fikrlar, ular xatto, bo'lmag'ur bo'lsa ham hisobga olinadi;
3. Qancha ko'p g'oya va fikrlar bildirilsa, shuncha yaxshi;
4. Bildirilgan g'oya va fikrlarni to'ldirish va yanada kengaytirish mumkin;
5. G'oya va fikrlarni bildirish uchun vaqt aniq belgilanadi.

O'yinni boshlash uchun mavzu bo'yicha quyidagi so'zlardan foydalanish mumkin:

bursa, valvula, vena portae, cerebellum, encephalon, nodus, ostium, oculus, cavus, cutaneus, latus, auricularis, lacrimalis, lingualis i. e.

«Miyaga hujum» o'yini

Bu o'yinda guruhdagi barcha talabalar ishtirok etadi. Birinchi bo'lib ustoz mushtdek keladigan koptokchani xohlagan talabasiga qarab otadi va koptokchani ushlab olgan talabaga bitta o'zbekcha so'z aytadi. Bunda talaba zukkoligini namoyon qilib, tezkorlik bilan shu so'zning lotincha tarjimasini aytadi. So'zni to'g'ri tarjima qilgan va javob berishda tezkorlik ko'rsatgan talaba o'yinda qatnashishda davom etadi va koptokchani xohlagan boshqa talabaga qarab otadi. Shartlarni bajara olmagan talaba o'yindan chetlashtiriladi va shu tariqa qatnashuvchilar soni tobora kamayib borib, g'olib(lar) aniqlanadi.

O'yinni boshlash uchun mavzu bo'yicha quyidagi so'zlardan foydalanish mumkin:

articulatio, basis, radix, regio, pelvis, frons, cavitas, auris, phalanx, symphysis, impressio, extremitas, lens, cutis, regio, pubes, iris i. e.

Qaqshatqich zarba o'yini

Bu o'yinda talabalar ikkita guruhga bo'linib oladilar. Bunda birinchi guruh talabalaridan biri doskaga chiqadi va ikkinchi guruh talabalaridan undan o'zbekcha so'zlardan tuzilgan anatomik termini doskadagi raqib guruh talabasiga aytishadi. Doskada u savolga yozma javob beradi va joyiga o'tiradi. Shundan so'ng ikkinchi guruh talabalaridan bir vakil chiqib, birinchi guruh savoliga sha'y turadi. Shunday holda ikkala guruhdagi barcha talabalar savol-javob qilinadi.

O'yinni boshlash uchun mavzu bo'yicha quyidagi so'zlardan foydalanish mumkin:

abdomen, caput, corpus, crus, foramen, hepar, pectus, tempus, tegmen, zygoma, viscus, systema, glomus, occiput, stroma, chiasma, femur i.e.

"Insert" usuli

Bu usul samarali o'qish va fikrlash uchun matnda belgilashning interaktiv tizimidir. U talabalarining bazis bilimlarini tekshirishga, fan yoki mavzu bo'yicha qay darajada bilimga ega ekanligi, qaysi bilimlarga ko'proq e'tibor berish kerakligi haqida ma'lumot olishga mo'ljallangan. Bu metod pedagogga o'quv materialini o'zlashtirish va mustahkamlash borasidagi qator muammolarni hal qilishga yordam beradi. Talabalarga matn bilan, kitob bilan mustaqil ishlash malakalarini rivojlantirish xususiatiga ham ega.

Ushbu metodda talabalarga mavzuning tayyor matni tarqatiladi va ular mavjud bilimlaridan kelib chiqqan holda, matnda quyidagi belgilarni belgilab chiqadilar:

- ✓ men buni bilaman
- + men uchun yangi axborot
- mening bilganlarimga qarama-qarshi
- ? men uchun noma'lum, menga qo'shimcha axborot kerak

Bu usulda mavzu bo'yicha quyidagi so'zlardan foydalanish mumkin: cancer, colica, coma, cysta, diabetes, eczema, gangraena, glaucoma, hernia, icterus, paralysis, paresis, pneumonia, varix i. e.

"Baliq" o'yini

Bu usulda mavzu bo'yicha quyidagi so'zlardan foydalanish mumkin:

omphalitis, typhlitis, oophoritis, dacryocystitis, trachelitis, cervicitis, salpingitis, orchitis, gonarthrosis, diverticulosis, diverticulitis, mastoiditis.

"Nafis arra" oyini

Mazkur metod yordamida talabalar o'rganiladigan material bo'yicha ma'lum bilimga mustaqil ega bo'lishi, jamoa bilan ishlash malakasini olishi, axborot bilan almashish hamda jamoa bo'lib qaror qabul qilishi ko'nikmalariga ega bo'ladi.

O'rganiladigan material
Talabalar 2-3 guruhga bo'linadi
Har bir guruhga o'rganiladigan material bo'yicha mavzu berish
Mavzuni o'rganish va muhokama qilish
Materialga oid muammoli vaziyatni berish
Yangi ekspertlar guruhini tuzish
Har bir mavzu mazmunini o'rganish
Muammoli vaziyatni muhokama qilish va to'g'ri yechimini topish

Bu usulda mavzu bo'yicha quyidagi so'zlardan foydalanish mumkin: tabulattae Octeolestroli, tabulattae Pantocrini, tabulattae Mycoseptini obductae, species chologogae, unguentum Tetracyclini ophthalmicum.

"Qorbo'ron" o'yini

Bu usul talabalarda harakat va qiziqishni oshirib, yanada leksik minimumlarni va grammatik mavzuni mustahkam puxta egallab olishlariga yordam beradi. Bu metodda talabalar o'zaro savol-javob qiladilar. Bir talaba boshqa talabaga savol beradi, u talaba savolga javob bera olsa, o'z navbatida o'zi istagan talabaga savol beradi. Eng ko'p javob bergan talaba eng ko'p savol bergan talabaga savol beradi.

Talabalar bergan savollar miqdoriga qarab baholanadi. O'qituvchi talabalarning javoblarini nazorat qilib, har bitta to'g'ri javobga ball qo'yib boradi va baholaydi.

Bu usulda mavzu bo'yicha quyidagi so'zlardan foydalanish mumkin:

linimentum "Sanitas", tabulattae "Cholenzymum", flores Calendulae, solutio Glucosi, tabulattae "Panhexavitum", species amarae.

"Konkurs" o'yini

O'yin darsning mavzusi, maqsadi, mavzudan kutiladigan natijalar, ushbu mavzu bo'yicha talabalarni baholash mezonlari va mashg'ulot olib borish tartibi tushuniladi. So'ng ikkita kichik guruhlar tuzib olinadi, bu guruhlar yarimdoira shaklida qarama-qarshi bo'lib o'tiradilar.

Kichik guruhlar o'z guruhlariga nom beradilar (misol uchun doktor Aybolit, Aspirin, Ibn Sino va h.k.) va o'z sardorlarini saylaydilar. Sardorlar "Ekspert" ya'ni baholovchi vazifasini bajaradilar.

Guruh sardorlari vazifalar topshiradilar.

Dorilarning qisqartma nomlari va ularni retseptda yozilishi kim tez va xatosiz yozish ustida ishlanadi.

"Ekspertlar" o'qituvchi boshchiligida bajargan ishlarni baholaydilar. Baholar esa dorilar ramzida belgilanadi:

Askorbinka – a'lo

Aspirin – yaxshi

Levomitsetin – o'rta

Bu usulda mavzu bo'yicha quyidagi so'zlardan foydalanish mumkin: solutio Strophanthini, tabulattae Prednisolini, suppositoria vaginalia "Osarbonum", tabulattae Mycoseptini obductae, species cholagogae.

"Yo'lbars" o'yini

O'yin ishtirokchilari: yo'lbars, ovchi yoki sudya

O'yin qoidasi:

1. Talabalar 2 guruhga bo'linadi
2. Guruhlarga sardorlar tayinlanadi
3. Sardorlar o'yin ishtirokchilaridan birini tanlaydi
4. Guruhlar bir-birlariga teskari qarab, qaysi ishtirokchi ekanliklarini kelishib olishadi

5. O'qituvchi tomonidan 3 gacha sanaladi va guruhlar bir-birlariga qarab, o'z ishtirokchilarini namoyon qilishadi

6. Agar 1-guruh ishtirokchisi Yo'lbars bo'lib, 2-si Ovchi bo'lsa, bunda Ovchi Yo'lbarsni otib qo'yadi va Ovchi guruhi Yo'lbars guruhiga savol tashlaydi

7. Agar 1-guruh Ovchi bo'lib, 2-si Sudya bo'lsa, unda Sudya Ovchini sud qiladi va Sudya guruhi Ovchilarga savol tashlaydi

8. O'yin shu tariqa ishtirokchilarni tanlash orqali davom ettiriladi

9. Savollar 7 gacha raqamlangan bo'ladi va savol beruvchi guruh 1 ta raqamni tanlab savol beradi.

Ushbu usulni boshlash uchun mavzu bo'yicha quyidagi so'zlardan foydalanish mumkin:

Benzylpenicillinum, Aethylmorphinum, Acidum acetylsalicylum, Methylii salicylas, Phenylis salicylas, Amylii nitris.

**LOTIN TILI VA TIBBIY FARMATSEFTIK TERMINOLOGIYA
ASOSLARI FANINI O'ZLASHTIRISHDA ANATOMIYA,
KLINIKA VA FARMATSEVTIKA BO'LIMLARI BO'YICHA
TALABALAR UCHUN VAZİYATLI (HOLATIY) MASHQLAR**

Anatomik terminlarni tarjima qiling:

1-mashq

Tanglayga tegishli katta egat.
Yuqori, ko'ndalang boylam.
Tanglayga tegishli teshik.
Oldingi, medial yuza.
Bo'yinga tegishli, yuqori nerv tuguni.
Toshsimon, katta nerv.

2-mashq

Pastki, toshsimon bo'shliqning egati.
Pastki, burunga tegishli chig'anoqning o'simtasi.
Katta qanotning chakkaga tegishli yuzasi.
O'ng tarafdagi shoxning pastki qismi.
Belga tegishli umurtqaning yuqori, bo'g'imga tegishli o'simtasi.

3-mashq

Tananing kichik, ko'krak qafasiga tegishli muskuli.
Orqa miyaning oldingi shoxi.
Qalqonsimon bezning tolali kapsulasi.
Yonbosh, qanotsimon mushakning oldingi boshchasi.
Ko'z olmasining pastki, qiyshiq mushagi.

4-mashq

Yelka suyagining kichik do'mboqchasi.
Ichki, bo'yinturuqqa tegishli venaning pastki piyozchasi.
Yonbosh kanalning oldingi oyoqchasi.
Bachadonning ichki qavati.
Pastki jag'ning oldingi kesmasi.
Pastki labning oldingi egati.

5-mashq

Og'iz bo'shlig'ining shilliqsimon qismi.
Yonoq suyagining yonbosh yuzasi.
Yuqori kesuvchi tishning ildizi.
Insonning yuqori, sut tishlari.
Qariyaning aql tishi.

Klinik terminlarni tarjima qiling:

1-mashq

1. Suyaklarni o'rganuvchi fan
2. Oyoq og'rig'i.
3. Yurakni rasmga olish
4. Qonni suyuqlashishi
5. Qondagi siydik
6. Oshqozon churrasi
7. Suvni sevuvchi

2-mashq

1. O'zidan infeksiyalanish
2. Yangi qon quyish
3. Qon donachalari
4. Bemorning umumiy ko'rinishi
5. O'lim bilan tugashi
6. Qonni va suvni sevuvchi
7. Axlatni to'xtab qolishi

3-mashq

1. Og'iz bo'shlig'ini o'rganuvchi fan
2. Oshqozon osti bezining yallig'lanishi
3. Tomirlarda qonning to'planishi
4. Suyakni odatdan tashqari yumshashi
5. Limfa tugunida hujayraning ko'payishi va kamayishi
6. Buyrakda toshning bo'lishi va buyrakni olib tashlash
7. O'pkada gazning bo'lishi va yiring oqishi

4-mashq

1. Qovoqning tushishi
2. Sochning yo'qligi

3. Ayol jinsiy bezlari bo'yicha mutahassis
4. Quruq teri
5. Shifokor kelganda hech narsani yashira olmayman
6. Terlamaslik kasali

5-mashq

1. Tish og'rig'i
2. Qon bilan davolash
3. Ko'krak qafasini o'lchash
4. Burunni asboblar bilan tekshirish
5. Tog'ayning surunkali kasalligi
6. Umurtda churra

6-mashq

1. Muskuldagi shish
2. Qondagi zahar va zaharni o'rganuvchi fan
3. Rak shishi va shishlarni o'rganuvchi fan
4. Qo'lni ishlashi, qo'l yo'qligi.
5. Harakatning buzilishi
6. Salbiy oqibat

7-mashq

1. Kindikning yallig'lanishi
2. Qindagi churra
3. O'pkadagi sil tayoqchalarining ko'payishi
4. Oshqozon, to'g'ri ichakni o'rganuvchi fan
5. O'pka raki
6. Buyrakni fiksatsiya qilish
7. Qorinni kesish

8-mashq

1. Qora taloqdan qonning oqishi
2. Vaqtinchalik havo olishning buzilishi
3. Sekin nafas olish
4. Yurakning tez urishi
5. Og'ir xolera
6. Hayot daraxti
7. Tabiat sog'aytiradi, shifokor kasalni davolaydi.

9-mashq

1. Burun kasalliklarini o'rganuvchi fan
2. Oshqozonning kengayishi
3. Yurakning tez urishi
4. Suyakning yumshashi
5. Tishni olib tashlash
6. Yog'ning to'planishi, qarilarni o'rganuvchi fan
7. Hayotni o'rganuvchi fan

10-mashq

1. Teri bezining yallig'lanishi va terlamaslik
2. Orqa miya shishi
3. Qondagi siydik
4. Teridan yiringni oqishi
5. Hayot haqidagi fan
6. Qondagi suv
7. O't pufagidagi yiring va qon

11-mashq

1. Oyoqning kattalashib ketishi
2. Yuqori jag' og'rig'i
3. Chambar va to'g'ri ichakni o'rganuvchi fan
4. Oshqozondagi havo
5. Bachadonni operatsiya yo'li bilan olib tashlash
6. Siydik yo'lidagi tosh
7. Siydikdagi yiring va qon

12-mashq

1. Ter bezlarining shishi
2. Suv va qon bilan davolash
3. Qizil qon donachalari
4. Chuqurni o'lchash
5. Yangi teri
6. Salbiy oqibat
7. Og'izdan badbo'y hid kelishi

13-mashq

1. Kasalliklar haqidagi fan
2. Umurtqa churrasi va uni o'rganuvchi fan
3. Mushak murtagi, o'simasi
4. Kislotaning ko'payishi
5. Bolalar vrachi
6. Ichakni tushib qolishi va kengayishi
7. Qorinni kesish
8. Yurak falaji

14-mashq

1. Ichakdagi bir muddatli kuchli og'riq
2. Tish nervini olib tashlash
3. Boshqalardan kasallanishi
4. Kalta oyoq
5. Juda yaxshi oqibat
6. Burunni asbob yordamida tekislash
7. Juda yaxshi ob-havo

15-mashq

1. Suyakni o'rganuvchi fan
2. Labning plastik operatsiyasi
3. Boshni va umurtqani o'lchash
4. Nerv tomirlarida qonning ko'payishi
5. Bachadon tushishi
6. Bosh miya parda churrasi
7. Tomirlarning kengayishi

16-mashq

1. Yiring oqishi
2. So'lak bezining yallig'lanishi
3. Bachadondan qon oqishi
4. Katta oyoq va bosh
5. Yurakning tez urishi
6. O'lim holati
7. Kasalning umumiy ko'rinishi
8. Suyakni odatdan tashqari yumshashi, qattiqlashishi

17-mashq

1. Boshni va qo'lni o'lchash
2. Tanani asboblilar bilan o'lchash
3. Tirnoq va soch yo'qligi
4. Suyak va qo'l-oyoqlar og'rig'i
5. Limfa hujayralari
6. Labning surunkali kasalligi va shishi
7. O't yo'lidagi tosh

18-mashq

1. Qonni va suvni sevuvchi
2. Siydik pufagi yallig'lanishi
3. Ovqatlanishning buzilishi
4. Nafas olishni sekinlashishi
5. Tuxumdondagi yiring
6. Tez, baland, kuchli
7. Yulduz haqidagi ta'limot

19-mashq

1. Kasallikni o'rganuvchi fan
2. Suyakning odatdan tashqari yumshashi va qattiqlashishi
3. Limfa hujayraning ko'payishi
4. Tishdagi shish
5. Tog'aydagi surunkali kasallik va shish
6. Bosh miya og'rig'i
7. Quloq nervini o'rganuvchi fan

20-mashq

1. Erkaklarni jinsiy bezini organuvchi fan
2. 12 barmoq ichak oralig'idagi yiring
3. Yurak urishining buzilishi
4. O't pufak yo'lidagi harakat
5. Murdani o'rganuvchi fan
6. Salbiy oqibat
7. Juda yaxshi oqibat

Farmatsevtik terminlarni o'zbek tiliga tarjima qiling:

1-mashq

1. Recipe: Solutionis Collargoli 0,3 – 10 ml
Da in vitro nigro
Signa:
2. Recipe: Mucilaginis seminis Lini 200 ml
Da.
Signa.
3. Recipe: Trichomonacidi 0,75
Olei Vaselini ad 75 ml
Misce, fiat suspensionx
Sterilisa!
Da.
Signa.
4. Recipe: Emulsi olei Ricini 30ml – 300 ml
Da.
Signa.
5. Recipe: Emulsi seminis Lini 10,0 – 200 ml
Da.
Signa.

2-mashq

- Recipe: 1. Infusi herbae Leonuri 15,0 – 200 ml
Da.
Signa
- Recipe: 2. Decocti radice Althaeae 20,0 – 100 ml
Da.
Signa.
- Recipe: 3. Tincturae Convallariae
Tincturae Valerianae ana 10 ml
Tincturae Belladonnae 5 ml
Mentholi 0,2
Misce.
Da.
Signa.
- Recipe: 4. Infusi foliorum Salviae 15,0 – 200 ml
Da.
Signa.

- Recipe: 5. Extracti Aloes fluidi pro injectionibus 1 ml numero 10
Da.
Signa.

3-mashq

1. Recipe: Decocti corticis Quercus 200 ml
Da.
Signa.
2. Recipe: Olei jecoris Aselli 30 ml
Aquae purificatae ad 200 ml
Misce, fiat emulsum
Da.
Signa.
3. Recipe: Sirupi "Mycosolum" 110 ml
Da.
Signa.
4. Recipe: Extracti Frangulae fluidi 20 ml
Da.
Signa.

4-mashq

1. Recipe: Bismuthi subnitratris ana 1,0
Hydrargyri praecipitati albi 2,0
Menthol 0,1
Zinci oxydi 5,0
Vaselini ad 15,0
Misce, fiat pasta
Da.
Signa:
2. Recipe: Infusi radice Valerianae 6,0 : 200 ml
Natrii bromidi 6,0
Codeine phosphatis 0,2
Misce.
Da.
Signa:
3. Recipe: Tincturae Convallariae
Tincturae Valerianae ana 10 ml
Aethylmorphini hydrochloridi 0,2

Natrii bromidi
Misceatur.
Detur.
Signetur:

4. Recipe: Menthol 0,2
Bismuthi subnitratis 0,6
Antipyrini 0,5
Solutionis Adrenalini hydrochloridi 0,1% - guttas XV

5. Recipe: Vaselini
Lanolini ana 10,0
Misce, fiat unguentum
Da.
Signa:

5-mashq

1. Recipe: Aethacridini lactatis 0,05
Da tales doses numero 20 in capsulis gelatinosis
Signa.

2. Recipe: Vinylini 5,0
Argenti nitratis 0,5
Vaselini ad 50,0
Misce, fiat unguentum
Da.
Signa:

3. Recipe: Iodi 0,5
Kalii iodidi 5,0
Vaselini ad 50,0
Misce, fiat unguentum
Detur.
Signetur:

6-mashq

1. Solutio Tobramyoini
2. Dragee Dipyridamoli
3. Suspensio Pyranteli
4. Pulvis Midecamycini
5. Solutio Piperacillini

7-mashq

1. Tabulettae Boombexini
2. Unguentum Tetracyclini
3. Aerosolum Hexetidini
4. Cremor Clindanycini
5. Solutio Pentastarchi

8-mashq

1. Capsulae Linocomycini
2. Tabuletta Pyritinoli
3. Pulvis Streptomyoini
4. Unguentum Neomycini
5. Suspensio Priptorelini
6. Tabulettae Pyrazinamidi
7. Solutio Dactinomycini

“GAUDEAMUS” – TALABALAR GIMNI

“GAUDEAMUS” – XIII asrda yaratilgan qadimiy talabalar qo‘shig‘i.

Bu qo‘shiq Geydelberg va Parij universitetlari talabalari o‘rtasida keng tarqalgan edi. Qo‘shiq matni va kuyining mualliflari ma’lum emas. XV asrda flamand bastakori Jan Okkengeym uning kuyini qayta yozdi va shundan boshlab qo‘shiq talabalarning an’anaviy gimniga aylandi.

*Gaudeamus igitur,
Juvenes dum sumus!
Post jucundam jiventutem,
Post molestam senectutem
Nos habebit humus. (bis)
Ubi sunt, qui ante nos
In mundo fuere?
Vadite ad superos,
Ubi jam fuere. (bis)
Vita nostra brevis est,
Brevi finietur;
Venit mors velociter,
Rapit nos atrociter.
Nemini parcetur (bis)
Vivat, academia,
Vivant professors!*

TALABALAR UCHUN MUSTAQIL ISH MAVZULARI

I семестр				
1	Lotin tili tarixi	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	1-hafta	1
2	Tibbiy atamalar asoschisi	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	2-hafta	1
3	Ilmiy anatomik atamalar	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	3- hafta	1
4	Anatomik atamalarning sintaktik tuzulishi	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	4- hafta	1
5	Yunon otlarining tuslanishi	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	5- hafta	1
6	Sifatdosh	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	6- hafta	1
7	O'tgan zamon sifatdoshi	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	7- hafta	1
8	Hozirgi zamon sifatdoshi	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	8- hafta	1
9	3 guruh otlari	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	9- hafta	1

10	Lotin va Yunon sonlari	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	10- hafta	1
11	Qadimgi Rim madaniyati	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	11- hafta	1
12	Qadimgi yunon madaniyati	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	12- hafta	1
13	Olimpiya oyinlari	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	13- hafta	1
14	Zamonaviy tillarda lotin	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	14- hafta	1
15	O'rta asr madaniyati	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	15- hafta	1
16	Xalqaro tibbiy ramzlar	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	16- hafta	1
17	Diniy davolash	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	17- hafta	1
18	O'quv jadvallari	Adabiyotlarni ko'zdan kechirich. O'quv baneri tayyorlash	18- hafta	1

II семестр				
1	So'z yasash	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	1-hafta	1
2	Klinik atamalar	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	2-hafta	1
3	Shamollash tarzidagi kasallik	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	3- hafta	1
4	Shish kasalliklari	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	4- hafta	1
5	Dori-darmon ro'yxati	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	5- hafta	1
6	Retseptura	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	6- hafta	1
7	Shifobaxsh o'simliklar	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	7- hafta	1
8	Tibbiyot va san'at	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	8- hafta	1
9	Qadimgi Rim notiqalari	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	9- hafta	1

davomi				
10	Tibbiyotda tanga	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	10- hafta	1
11	Tibbiyot tarixi	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	11- hafta	1
12	Hikmatli so'zlar	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	12- hafta	1
13	Rim nomlari	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	13- hafta	1
14	Rim atamalari	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	14- hafta	1
15	Dunyoning 7 mo'jizasi	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	15- hafta	1
16	Qadimgi rim adabiyotchilari	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	16- hafta	1
17	Qadimgi Yunon adaboyotchilari	Adabiyotlarni konspekt qilish. Prezentatsiyaga tayyorgarlik. Referat yozish.	17- hafta	1
18	O'quv jadvallari	Adabiyotlarni ko'zdan kechirich. O'quv baneri tayyorlash	18- hafta	1

LOTIN TILI VA TIBBIY FORMATSEFTIK TERMINOLOGIYA
ASOSLARI FANIDAN
TEST SAVOLLARI

1. Lotin tilida urg'u... qo'yiladi.

- A) Oxiridan uchinchi bo'g'inga
- *B) Oxirida ikkinchi bo'g'inga
- C) So'zning boshiga
- D) Oxiridan ikkinchiyoki uchinchi bo'g'inga

2. Oxiridan sanaganda urg'u ikkinchi bo'g'inga tushuvchi grek so'zlarini aniqlang:

- A) anatomia, gistologia, arteria
- *B) anaemia, myalgia, psychiatria
- C) paipbra, vertebra, anhygrus
- D) hamulus, oculius, feveola

3. Qaysi qatorda faqat grekcha so'zlar berilgan?

- A) cellula, thorax, ostium
- B) dystonia, myologia, nucha
- C) facies, apex, aether
- *D) raphe, exzema, phalanx

4. Oxiridan sanaganda ikkinchi bo'g'in qisqa xarfli bo'lsa urg'u... qo'yiladi.

- A) Oxirgi bo'g'inga
- B) Oxiridan ikkinchi bo'g'inga
- *C) Oxiridan uchinchi bo'g'inga
- D) So'z boshiga

5. Qaysi qatordagi so'zlarda "c" harfi s deb o'qiladi.

- A) celer, biceps, thoracis
- B) jarcus, cuticula, cerebellum
- C) cytus, acidum, processus
- D) A, C

6. Agar... oxiridan sanaganda ikkinchi bo'g'in cho'ziq bo'ladi -

- A) unli oldidan unli tursa
- *B) unli ikkita yoki undan ko'p undosh oldida tursa

C) bo'g'in diftongli bo'lsa

D) unli digraf oldida tursa

7. Quyidagi iborani tarjimasini aniqlang: Tabiat sog'aytiradi shifokor davolaydi.

- A) *medice, cura te ipsum*
- B) *natura incipit, usus perficit*
- C) *naturalia non est turpia*
- *D) *natura sanat, medicus curat morbos*

8. "Status localis" - iborasining tarjimasini

- *A) joydagi holat
- B) tabiiy holat
- C) xuddi shu holat
- D) kam qarshilik ko'rsatuvchi joy

9. "Kasalning umumiy ko'rinishi" degan iborani tarjimasini

- A) *Status praesens aegroti*
- *B) **Habitus aegroti**
- C) *foetorexore*
- D) *casus extraordinarius*

10. *Status praesens aegroti* - quyidagicha tarjima qilinadi:

- A) tajriba eng yaxshio'qituvchi
- B) Kasalning umumiy ko'rinishi
- *C) **Kasalning hozirgi holati**
- D) dori bilan emas aql bilan davola

11. Birinchi turlanishga tegishli qatorini aniqlang

- A) *cellula, ae; concha, ae; squama, ae*
- B) *cochlea, ae; basis. Is; cerebrum, i*
- C) *palpebra, ae; althaea, ae; fractura, ae*
- D) A, C

12. Ikkinchi turlanishga tegishli ot qatorini aniqlang

- A) **rectum, i; ganglion, l; numerus, i**
- B) *cavitas, atis; genu, us; dosis, is*
- C) *oculus, i; sanguis, inis; arcus, us*
- D) *crassum, i; vas, vasis; aditus, us*

13. Uchinchi turlanishga tegishli ot qatorini aniqlang

- A) *margo, inis; pelvis, is; zygoma, atis*
- B) *tempus, oris; auris, is; vertex, ids*
- C) *facies, ei; sinus, us; corpus, oris*
- D) A, B

14. To'rtinchi turlanishga tegishli ot qatorini aniqlang

- A) *truncus, i; acetabulum, i; radius, i*
- B) *porus, i; minimus, a, um; caput, itis*
- C) *collum, i; viscus, eris; morbus, i*
- D) *ductus, us; genu, us; cornu, us*

15. *Caput breve* bu-

- A) qisqa boshlar
- B) dumaloq boshcha
- C) uzun bosh
- *D) qisqa bosh

16. *Periosteum* bu-

- A) suyak
- *B) suyak usti pardasi
- C) oxirgi qism
- D) tizza qopqog'ining usti

17. Eng uzun bu-

- A) *latissimus*
- *B) *longissimus*
- C) *longi*
- D) *longior*

18. Til ostiga oid-

- *A) *hypoglossus*
- B) *infrahyoideus*
- C) *paralingualis*
- D) *thyrohyoideus*

19. Kichik shox-

- *A) *cornu minus*
- B) *genu majus*

C) *cornua minora*

D) *cornus minus*

20. Eng kichik-

- A) *parvus*
- B) *minus*
- C) *minoris*
- *D) *minimus*

21. Qorinnig kengayishi...

- A) *laparoccele*
- B) *laparotomia*
- C) *laparorrhaphia*
- *D) *laparectasia*

22. "opsia" atamasining yunoncha ekvivalentini ko'rsating:

- A) *oculus*
- B) *vox*
- *C) *visus*
- D) *palpebra*

23. Bezlardagi shish...

- A) *angioma*
- *B) *adenoma*
- C) *arthroma*
- D) *adenitis*

24. Terminlarning qaysi biri dubletli ma'noga ega emas?

- *A) *perineum*
- B) *metra*
- C) *lapara*
- D) *angio*

25. Terminlarning qaysi biri dubletli ma'noga ega emas?

- A) *typhlo*
- B) *procto*
- *C) *jejunum*
- D) *colon*

26. Qaysi atama noto'g'ri tarjima qilinganini aniqlang
A) colopexia - chambar ichakni birikishi
*B) antipathia - beparvolik
C) brachyacria—qisqartirilgan qo'l-oyoqlar
D) ureterolysis - ulangan joy dan siydik yo'lining bo'shashi

27. Qaysi atama noto'g'ri tarjima qilinganini aniqlang
A) mesenterium- yo'g'on ichakning o'rta qismi
B) myasthenia - mushaklar kuchsizligi
C) bradyphagia - sekin yutish
*D) hypasthenia - sezuvchanlikning pasayishi

28. Tomirlarning ko'p miqdorda yallig'lanishi-...
*A) polyangiitis
B) panangiitis
C) polyarthritis
D) panarthritis

29. O'tkir predmetlardan qo'rqish-...
A) oxyphilia
*B) oxyphobia
C) erythrophobia
D) acrophobia

30. Astenik atamasining ma'nosi
A) hayajonlanish
B) bexushlik
*C) kuchsiz, nimjon
D) tinch, yuvosh, vazmin

31. Atonik atamasining ma'nosini aniqlang
A) kasallik sababchisiga ta'sir etuvchi
B) kasalmand
C) og'riq qoldiruvchi
*D) lanj

32. Ortostatik atamasining ma'nosini aniqlang
A) profilaktik
*B) To'g'ri holati

C) yutuqli
D) tipik

33. Kasallikning paydo bo'lish sabablari-...
A) qetiotropus
B) angiologia
C) anthropologia
*D) aetiologia

34. Qonning suyuqligi-...
A) cholaemia
B) anoxaemia
*C) hydraemia
D) uraemia

35. Ovoz apparatining mutaxxasisi-...
*A) phoniater
B) phthysiater
C) geriater
D) paediatier

36. "paedia" atamasining ma'nosi:
A) davolash yordami
*B) davolash usuli
C) davolash fani
D) davolash

37. Og'riqni sezuvchanlik-...
A) aesthesia
B) algia
C) odynia
*D) algesia

38. "necrosis" atamasining ma'nosini aniqlang:
A) necrobiosis
*B) gangrena
C) eczema
D) infectio

39. Qonning quyqumasligini qaysi atama bildiradi?

*A) haemophilia

B) haemorrhagia

C) haemostasis

D) haemorrhoea

40. "Ortiqcha tishlarning bo'lishi "odontia" atamasini yozing:

A) macro

*B) poly

C) oligo

D) micro

41. "Валооодан" - bu dori:

A) o'tni haydovchi

B) tomirlarni kengaytiruvchi

*C) tinchlantiruvchi

D) og'riq qoldiruvchi

42. "Вунералгин" bu dori:

A) og'riq qoldiruvchi

*B) tinchlantiruvchi

C) zamburug'larga qarshi

D) antiseptik

43. "Апсесун" - bu dori:

*A) qon bosimini tushiruvchi

B) uxlatuvchi

C) tomirlarni kengaytiruvchi

D) ferment

44. "vir" qism bildiradi:

A) polivitaminlar

B) ayoljinsiy gormonlari

C) toj tomirlarni kengaytiruvchi

*D) erkak jinsiy gormonlari

45. Eruvchan-

A) dilutus

B) rectificatus

*C) solubilis

D) fluidus

46. Eritilgan...

A) fluidus

*B) dilutus

C) oleosus

D) obductus

47. Retseptning qaysi qismi lotin tilidan boshlanadi?

A) 6

B) 3

*C) 2

D) 9

48. Dorixonada tayyorlangan dori-darmonlar qanday ataladi?

A) suyuq

*B) magistral

C) qattiq

D) ofpsial

49. Marvaridgul...

*A) Convallaria

B) Frangula

C) Urtica

D) Rheum

50. "spiritus" so'zi bilan qo'llanadi:

A) destillatus

*B) rectificatus

C) depuratus

D) obductus

51. Kislorodsiz kislota anioni qaysi sufiksda ko'rsatilgan?

A) as

B) ic

*C) id

D) is

52. Qo'shimchalarni qo'ying:

Rp: Suppositori... cum Novocain...

*A)ao

B) a i

C) i a

D)um um

53. Qo'shimchalarni qo'ying:

Rp: Tabulet... Valerian... obduct...

A) ae ae ae

B) is i is

C) as ae i

*D) as ae as

54. Qo'shimchalarni qo'ying:

Rp: Liquor... AmmonL.anisat... gutt... IV

A)oi as

*B) Is li as

C)is is isatis

D) is ii atis

55. Qo'shimchalarni qo'ying:

Soluti... lod... spirituos...

A)ouma

B) o um urn

C) i i i

*D) o i a

56. Lotin tilida neshta harf bor?

*A)25

B) 22

C) 23

D) 26

57. "Kokarboksilaza"- bu dori preparati:

A) gormon

*B) ferment

C) androgen preparat

D) uxlatuvchi

58. "mycin" anglatadi:

A) mikrobg qarshi

B) zambrug'ga qarshi

C) parazitlarga qarshi

D) uxlatuvchi

ORALIQ NAZORATGA TAYYORGARLIK KO'RISH UCHUN VARIANTLAR

1-variant

1. Otlarning lug'at formasini yozing va turlanishini aniqlang.

Bo'g'im; Kesishma.

O'simta; Yuz.

2. Sifatlarning lug'at formasini yozing.

Chuqur; qanotsimon.

Old; O'ng taraf.

3. Ot bilan sifatni Nom.et Gen. S.da moslashtiring.

O'simta – (qanotsimon old chap)

Kanal – (kichik, toshsimon, yuzaki)

4. Anatomik termini Lotin tiliga tarjima qiling.

Qovurg'a boshchasining boylami.

Umurtqa yoyining oyoqchasi.

Toshsimon nervning egati.

Burunning suyakli to'sigi.

2-variant

1. Otlarning lug'at formasini yozing va turlanishini aniqlang.

Gul; bosh barmoq.

Qorin; asos; ko'krak qafasi.

2. Sifatlarning lug'at formasini yozing.

Ko'ndalang; miyaga oid.

Tilga oid; old; chap.

3. Ot bilan sifatni Nom.et Gen. S.da moslashtiring.

Egat – (katta, tanglayga tegishli, medial)

Quloq – (o'ng, kichik, medial)

Teshik – (katta, bo'yinturiqqa oid, chap)

4. Anatomik terminni Lotin tiliga tarjima qiling.
Katta qorinning tashqi qiyshiq muskuli.
O'pkaning uchi va muskuli.
Pastki toshsimon sinusning egati.
Katta qanotning chakkaga oid yuzasi.

3-variant

1. Otlarning lug'at formasini yozing va turlanishini aniqlang.
Po'stloq; og'iz; peshona.
Tish; xalta.

2. Sifatlarning lug'at formasini yozing.
Til osti suyagi.
Ikki boshli.
Ko'z yoshiga oid.

3. Ot bilan sifatni Nom.et Gen. S.da moslashtiring.
Suyak – (peshonaga oid, katta, o'ng tarafdagi)
Tog'ay – (qalqonsimon, kichik, bo'g'imga oid)
Tana – (uzun, oldingi, bo'yinturuqqa oid)

4. Anatomik terminni Lotin tiliga tarjima qiling.
Jigarning chap bo'lagi.
Kalla suyagining peshonaga tegishli tashqi asosi.
Tanglayning ko'taruvchi muskuli.
Bachadon bo'yinchasining o'rta kanali.

4-variant

1. Otlarning lug'at formasini yozing va turlanishini aniqlang.
O'n ikki barmoqli ichak.
Qizilo'ngach; gul.
Yurak; o'pka.

2. Sifatlarning lug'at formasini yozing.
Teriga oid, quymichga oid.
Bo'sh, tangachali, peshonaga oid.

3. Ot bilan sifatni Nom.et Gen. S.da moslashtiring.
Qism – (toshsimon, o'ng, suyyakka oid)

Tomir – (chap tarafdagi, limfatik, orqadagi)
Oyoqcha – (qisqa, uzun, yonbosh)

4. Anatomik terminni Lotin tiliga tarjima qiling.
O'pkaning yurakka tegishli botiqligi.
Og'iz burchagining tushuruvchi muskuli.
Chap o'pkaning yurakka tegishli uymasi.
O'rta quloqning nog'oraga oid bo'shlig'i.

5-variant

1. Otlarning lug'at formasini yozing va turlanishini aniqlang.
To'g'ri ichak; cho'qqi.
Oyoq; miya pardasi.

2. Sifatlarning lug'at formasini yozing.
Til osti nervi.
Ikki boshli, ichakka oid.
Kichik og'iz tishi; orqa.

3. Ot bilan sifatni Nom.et Gen. S.da moslashtiring.
Chet – (oldingi, yorqi, peshonaga oid)
Bosh – (yonbosh, o'ng, qiyshiq)
O'simta – (bo'g'imga oid, suyakka oid, oldingi)

4. Anatomik terminni Lotin tiliga tarjima qiling.
Katta tananing yuzasi limfatik tomiri
Kiyshiq tananing oldingi sohasi
Pastki jag'ning tushuruvchi muskuli
Bilak suyagining bigizsimon o'simtasi.

6-variant

1. Otlarning lug'at formasini yozing va turlanishini aniqlang.
Gumbaz; ko'krak; tom.
Tizimi; oshqozon.

2. Sifatlarning lug'at formasini yozing.
Suyakka oid, to'g'ri, tojsimon.
Chakkaga oid, bigiz til ostiga oid.

3. Ot bilan sifatni Nom.et Gen. S.da moslashtiring.
Bo'shliq – (nogoraga oid, pastki, bo'g'imga oid)
Ildiz – (o'pkaga tegishli, oq, yuqoridagi)
Suyuqlik – (miyaga tegishli, qora, orqadagi)

4. Anatomik terminini Lotin tiliga tarjima qiling.
Yurak cho'qqisi
Peshonaga oid, qora do'mbog'ning kichik sathi
Til osti suyagining kichik shoxi
Pastki labning tushuruvchi muskuli

7-variant

1. Otlarning lug'at formasini yozing va turlanishini aniqlang.
Shilliq parda.
Lunj; odam.
Dimog' suyagi; miya pardasi.

2. Sifatlarning lug'at formasini yozing.
Eng katta, ingichka.
To'rt boshli, orqa.

3. Ot bilan sifatni Nom.et Gen. S.da moslashtiring.
Boylam – (ko'ndalang, yuqori, bo'g'imga oid)
Kanal – (o'ng tarafdagi kichik yonbosh)
Ichki organlar – (pastki, oq, medial)

4. Anatomik terminini Lotin tiliga tarjima qiling.
Umurtqa yoyining ichki, medial plastinkasi
Yuqori tos suyagining o'rta aperturasi
Tananing yoyuvchi muskuli
Miyaning oq po'stlog'i

8-variant

1. Otlarning lug'at formasini yozing va turlanishini aniqlang.
Ko'krak qafasi – грудная клетка;
Suyak usti pardasi – надкостница;
Ko'rsatkich barmoq – указательный палец;

2. Sifatlarning lug'at formasini yozing.
Qanotga oid, erkin, qora.
Galvirsimon, oldingi.

3. Ot bilan sifatni Nom.et Gen. S.da moslashtiring.
Tomir – (limfatik, yuzaki, o'ng tarafdagi)
Buyrak – (chap tarafdagi, pastki, medial)
Bo'g'im – (ko'ndalang, kichik, pastki jag'ga oid)

4. Anatomik terminini Lotin tiliga tarjima qiling.
Tishning tilga oid sathi
Bachadon boynining kichik kanali
Katta barmoqning uzun bukuvchi muskuli
Chap o'pkaning yuqori bo'lagi.

9-variant

1. Otlarning lug'at formasini yozing va turlanishini aniqlang.
Qism, teri, burchak.
Yo'l, taloq.

2. Sifatlarning lug'at formasini yozing.
Quymichga oid, chuqur, yumaloq.
Ikki boshli, bigiz til ostiga oid.

3. Ot bilan sifatni Nom.et Gen. S.da moslashtiring.
Suyak – (tanglayga oid, peshonaga oid, katta)
Oyoq – (o'ng kichik, medial)
Tog'ay – (qanotsimon, katta, chap tarafdagi)

4. Anatomik terminini Lotin tiliga tarjima qiling.
Ko'krak qafasining pastki soxasi
Oyoqning yonbosh cheti
Tish ildizining pastki chuqur kanali
Chap tizzaning oldingi sohasi.

10-variant

1. Otlarning lug'at formasini yozing va turlanishini aniqlang.
To'pcha, buyrak, to'siq.
Qanot, ildiz.

2. Sifatlarning lugʻat formasini yozing.

Qalqonsimon.

Gadir-budir.

Dumaloq

Oldingi

Tilga oid

3. Ot bilan sifatni Nom.et Gen. S.da moslashtiring.

Ogʻiz – (kichik, medial, dumaloq)

Qism – (oʻng, katta boʻgʻimga oid)

Son suyagi – (chap, katta, yonbosh)

4. Anatomik termini Lotin tiliga tarjima qiling.

Yelka suyagining kichik doʻmbogʻi

Son suyagining ikki boshli muskulining uzun boshi

Oshqozonning tubi

Pastki jagʻ uymasining kichik teshigi

11-variant

1. Klinik termin tuzing.

Bachadonni, buyrakni kesib olib tashlash;

Limfa va yurak haqida fan taʼlimot;

Burunni, quloqni asbob yordamida tekshirish;

Siydik pufagini, jigarni yalligʻlanishi;

2. Klinik terminlarning maʼnosini oching.

macropodia

stomatologia

leucopenia

omphalitis

3. Old qoʻshimchanning maʼnosini aniqlang.

Hyper – osti

Inter – ichki

Endo – ustida

Infra – oraliq

An – yoʻq, siz

4. Suffikslarning maʼnosini aniqlang.

Osis – yalligʻlanish

E – kichraytiruvchi

Ol – tegishli

itis – surunkali yaligʻlanish

ide – oʻxshash

12-variant

1. Klinik termin tuzing.

Limfaning, muskulning oʻsmasi;

Jigarni, boshni rentgen taʼsviri;

Oq qon tanachasi, qizil qon tanachasini normadan yuqori boʻlishi;

Qinni, pufakni operativ yoʻl bilan kesish;

2. Klinik terminlarning maʼnosini oching.

macrocephalia;

pneumothorax;

chirurgia;

3. Old qoʻshimchani maʼnosini aniqlang.

oma- surunkali yalligʻlanish

cul- oʻxshash

ar- oʻsma

ide- kichraytirish

osis- tegishli

4. Suffikslarning maʼnosini aniqlang.

Hyper – osti

Inter – ichki

Endo – ustida

Infra – oraliq

An – yoʻq, siz

13-variant

1. Klinik termin tuzing.

Umurtqada, koʻkrak qafasida ogʻriq;

Bosh miyani, togʻayni yumshab ketishi;

Qinni, pufakni kesish;

Suvni, qonni yaxshi koʻrish;

2. Klinik terminlarning ma'nosini oching.
haematuria;
osteoarthropathia;
colostomia;

3. Old qo'shimchani ma'nosini aniqlang.
Hypo – tashqi
Syn – qarshi
Peri – normadan past osti
Contra – yoni atrofi
Extra – ichki

4. Suffikslarni ma'nosini aniqlang.
Osis – yalig'lanish
E – kichraytiruvchi
Ol – tegishli
it is – surunkali yallig'lanish
ide – o'xshash

14-variant

1. Klinik termin tuzing.
Qonni, siydikni, suvni to'xtashi;
Jigarni, buyrakni operativ yo'l bilan yopishtirish;
Sochning, tirnoqning yo'qligi;
Dori bilan, havo bilan davolash;

2. Klinik terminlarning ma'nosini oching.
proctologia
haemostasis
macropodia

3. Old qo'shimchani ma'nosini aniqlang.
Extra – birikishi
in – yo'q, siz
sym – usti
hyper – tashqi
endo – ichki

4. Suffikslarni ma'nosini aniqlang.
oma-surunkali yallig'lanish
cul-o'xshash
ar-o'sma
ide-kichraytirish
osis-tegishli

15-variant

1. Klinik termin tuzing.
Burunni, quloqni qayta tiklash operatsiyasi;
Uzoqdan turib asbob yordamida tekshirish;
Yurakning sekin urishi, sekin harakat;
Bo'g'imni, suyakni yalig'lanishi;

2. Klinik terminlarning ma'nosini oching.
panarthrit;
tachycardia;
hemiplegia

3. Old qo'shimchani ma'nosini aniqlang.
Osis – yalig'lanish
E – kichraytiruvchi
Ol – tegishli
it is – surunkali yalig'lanish
ide – o'xshash

4. Suffikslarni ma'nosini aniqlang.
Extra - birikishi
in – yo'q, siz
sym - usti
hyper - tashqi
endo - ichki

16-variant

1. Klinik termin tuzing.
Tomirni, venani kengayishi;
Qovoqni, terini tikilishi;
Yiringni qonda, teri tarkibida bolishi;
Suyakni, ko'z gavharini yumshashi;

2. Klinik terminlarning ma'nosini oching.

otitis
cholekinesia
lipodystrophia

3. Old qo'shimchani ma'nosini aniqlang.

Extra - birikishi
in - yo'q, siz
sym - usti
hyper - tashqi
endo - ichki

4. Suffikslarni ma'nosini aniqlang.

Osis - yalig'lanish
E - kichraytiruvchi
Ol - tegishli
it is - surunkali yallig'lanish
ide - o'xshash

LOTINCHA — O'ZBEKCHA LUG'AT

A a

a, ab, abs (Abl). - -dan
abdomen, inis, n. — qorin
abdominalis, e - qoringa oid
abductor, oris, m. - uzoqlashtiruvchi muskul
abscessus, us, m. - yara, chipqon
abortus, us, m. - abort
ac — va
accipio, cepi, ceptum, ere, III — olmoq
acer, acris, acre - o'tkir
acetas, atis, m. - asetat
aceticus, a, um - asetatli
acidum, i, n. — kislota
acutus, a, um - o'tkir
acromialls, e - yelka o'sig'iga oid
acromion, i, n - kurak suyagining yelka o'sig'i
ad (acc.) — uchun, -ga, -gacha, -da
addo, didi, ditum, ere, III — qo'shmoq, orttirmoq
adductor, oris, m. (musculus) — yaqinlashtiruvchi muskul
aden, is, m. — bez
adeps, ipis, m., f. - yog', moy
adeps suillus - cho'chqa yog'i
adhibeo, bui, bitum, ere, II — qo'llamoq, iste'mol qilmoq
adiposus, a, um - yog'li, moyli, semiz
adltus, us, m. kirish
adiuvo, ii.vi, iutum, are, I — yordam bermoq
adonis, idis, m — adonis
adonis vernaiis - bahorgi adonis
adrenalis, e — buyrak oldi
adultus, a, um - katta yoshli, voyaga yetgan
aduro, ussi, ustum ere, III - kuydirmoq
aeger, gra, grum -kasal, bemor
aegre - zo'ig'a, qiyin f
aegrotus, a, um — kasal, bemor
aequalis, e — teng baravar

aer, aeris, m — havo
aetas, aetatis, f — yosh
aether, eris, m — efir
aethereus, a, um — efirli
agito, avi, atum, are, I - chayqatmoq
ago, egl, actum, ere, III - qilmoq
ala, ae, f. — qanot
albumen, inis, n. — oqsil
albuminuria, ae, f. — siydikda oqsil paydo bo'lishi
albus, a, um — oq
alcohol, olis, n - alkogol
allergicus, a, um — allergiya
allenus, a, um — yot, begona
almus, a, um — rohatbaxsh, xayr
alius, a, um — boshqa
aloe, es, f. — a lo y e (dorivor o'simlik)
altius, a, um — baland
alter, era, erum - boshqa, ikkinchi
althaea, ae, f. — gulxayri
altus, a, um — baland
alveolaris, e — alveolaga tegishli
alveolus, i, m - yaeheyca, katakcha, pufakcha
amarus, a, um — achchiq, taxir
amicus, i, m. — do'st
ammonium, ii, n. — ammiak
amidochloridum, i, n - amidoxlorid (dori)
amorphus, a, um — amorf holdagi
ampicillinum, i, n - ampitsillin (dori)
ammonium anisatum — nashatir anis
amo, avi, atum, are, I - sevmuq
amor, oris, m. — sevgi
amplus, a, um - keng, katta
ampulla, ae, f. — ampul a
amputatio, onis, f. - operatsiya yo'li bilan kesib tashlash
amygdala, ae, f. — bodom
amylum, i, n. — kraxmal
ana — tengma-teng
analginum, i, n — analgin
analysis, is, f — analiz

anamnesis, is, f — anamnez, eslash
anaesthesinum, i, n. - anestezin
anatomicus, a, um — anatomik
anatomia, ae, f. ~ anatomiya
angulus, i, m. - burchak
angustus, a, um — kamar, tor
animal, alis, n. — hayvon
animus, i, m. — jon, ruh
morbi animi — ruhiy iztirob, ruhiy kasalliklar
anisatus, a, um — arpabodiyonga oid
anisum, i, n. — arpabodiyon
annus, i, m. — yil
ante (Acc.) — oldida
antebrachiim, ii, n. - bilak
anterior, ius — oldingi
anus, i, m. — orqa teshik
aorta, ae, f. - eng katta qizil qon tomiri, aorta
apix, apicis, rrt. ^ uch, cho'qqi
apomorphinum, i, n. — apomorfin
appelo, avi, atum, are, I - atamoq
aqua, ae, f. - suv
aquila, ae, f. - burgut
aquosus, a, um - suvli
arcus, us, m. - kamon (yoy) ravoq
argentum, i, n. - kumush
ars, artis, f. - san'at
arsenicosis, a, um - margimushli
arteria, ae, f. - qizil qon tomiri
articularis, e - bo'g'imga oid
articulatio, onis, f. — bo'g'im
articulus, i, m - bo'gim
artus, us, m bo'gim, a'zo
ascendes, ntis - ko'tariluvchi
aseilus, i, m - baliq; *oleum*
Aselli - baliq moyi
asinus, i, m. - eshak
asper, era, erum - g'adir-budir;
asthma, atis, n - astrha (bo'g'ma) kasalligi
asthmaticus, a, um. — astmalangan

aspirinum, i, n. — aspirin
 atlas, antis, m. - birinchi bo'yin umurtqasi
 atrium, i, n - yurak oldi
 atque - va
 atrophia, ae, f. - atrofiya
 atropinum, i, n. — atropin
 auctor, oris, m. - avtor; *pro auctore* - avtor uchun
 audio, ivi, itum, ire, IV - eshitmoq
 auditus, us, m. - eshituv
 auditus, a, um - eshitilgan
 auricula, ae, f - quloq chig'anog'i, supراسي
 auricularis, e - quloqqa maxsus
 aureus, a, um - oltin
 auris, is, f. - quloq
 aurum, i, n. - oltin
 ausculto, avi, atum, are, I - quloq solib (asbob bilan)- bemorning holatini aniqlamoq r
 avis, is, f. - qush '
 axungia, ae, f. - yog*, moy ' •

B b

bacca, ae, f - meva (o'simlik)
 bacterium, ii, n. - bakteriya
 balneum, i, n. '- vanna
 balzamum, i, n. - malham
 barbamyium, i, n. - barbamil
 basis, is, f. — asos
 belladonna, ae, f. -1- belladonna
 bene - yaxshi
 benrnum, i, n. - benzin
 benzoas, atis, m - benzoat
 benzoicus, a, um - benzoat
 berizonaphtolum, i, n - benzonallol (dori)
 bestia, ae, f. — yirtqich hayvon
 betula, ae, f. — qayin daraxti
 bfliaris, e — o'tga oid
 biosus, a, um — o't moddasiga boy
 bivalens, enti - ikki valent

biventer, tra., trum - ikki qorinli
 bibo, bibi, ere, III - Ichmoq
 bicarbonas, atis, m. - bikarbonat
 bicarbonicus, a, um - bikarbonat
 biceps, ipitis - ikki bosh^i
 bichloratus, a, um - bixlorid
 bichloridum, i, n. - bixlorid
 bini, ae, a — ikkitadan
 bis - ikki marta
 bolus, i, f. - loy, qum
 bonus, a, um - yaxshi; melior,
 ius — yaxshiroq; optimus, a,
 bonum, i, n - yaxshilik
 boras, atis, m. - borat
 boricus, a, um - borat
 brachium, ii, n. - yeika
 previs, £ — qisqa (kalta)
 bromidum, i, n. — bromid i,
 bronchial», e - bronxga tegishli
 brondbts, i, m — litiomx
 bucca, ae, f - lunjga oid !
 buccalis, e ^ lunji (si) . : *.
 buibus, i, m. — piyozcha, olmacha
 bulbus oculi — ko'z soqqasi
 bulla, ae, f — pufakcha
 bursa, a e, f. — x a lta ; *bursa p astoris-*ag'-jag' (o'simlik)
 butyram, i, n. — moy; *butyrum*
 Cacao — kakao moyi

C c

cacao — kakao
 cadaver, eris, n — murda
 cado, cediti, casum, ere, III — yiqilmoq (yiqilib tushmoq)
 caecus, a, um — ko'r
 intestinum c a e c um , i, n. ^ ko'richak
 calamus, i, n. — qamish
 calcium, ii, n. — kalsiy
 calcaneus, a, um — tovon suyagiga oid

calcar, aris, n — pux
 calor, oris, m. — issiq
 calvaria, ae, f. — kalla qopqog'i, gumbazi
 camphora, ae, f. — kamfara
 canaliculus, i, m — y o'l, kanalcha
 canalis, is, m. — kanal
 cancer, cri, m. — o'sma
 caninus, a, um - kuchuk, it
 capillaris, e - qilsimon, kapillyar
 capiUus, i, m. — soch
 capio, cepi, eaptum, ere, III — olmoq, tutmoq
 capitulum, i, n. — boshcha
 capitatus, a, um *- boshli
 capsula, ae, f. — kapsula
 capto, avi, atum, are, I — ushlamoq,
 tutmoq : - i - v
 caput, itis, n. — bosh
 carbogenium, ii, n. - uglerod .
 cariw, onis, m - ko'mir
 carbonas, atis, m. — karbonat
 carbonicHS, a, um - karbonat !
 carcinoma, atis, m — o'sma
 cardiacus, a, um - yurakka tegishli
 caries, ei, f.— suyak chirishi, tishdagi yiringlanish natijasida chirish
 carotis, tidis, f - quloq atrofi
 carpeus, a, um — kaft usti qismiga tegishli
 carpus, i, m — kaft
 carpo, p s i, ptum, ere, III - uzmoq, tutmoq
 cartilago, inis, f. - tog'ay
 caras, a, um — qimmat
 catarrhus, i, m. - organizmda
 shilliq pardasining yalligianishi, katar
 causticus, a, um — kaustik
 cavitas, atis, f. - bo'shliq
 caverna, a e, f - g'ovak, bo'shliq
 cavernosus, a, um - g'ovakli
 cavo, avi, atum, are, I — teshmoq
 cavum, i, n. — bo'shliq
 celia, ae, f. - hujayra

cellula, ae, f - hujayra
 cellularis, e — hujayraga oid
 celo, avi, atum, are, I — bekitmoq, yashirmoq
 Celsus, i, tn. — Seis - qadimgi
 Rim olimi, vrach (m. a. I asr)
 centum — yuz
 centralis, e. - markaziy
 cera, ae, f. — mum
 ceratus, a, um - mumlangan
 cerebralis, e — miyaga oid
 cerebrum, i, n miya
 cerebellum, i, n - miyacha
 cervix, icis, f. — bo'yin
 cervicalis, e — bo'yinga oid
 cbamomilla, ae, f. — moychechak
 chininum, i, n - xinin
 charta, ae, f. — qog'oz
 charta cerata - mumlangan qog'oz
 chirurgus, i, m. - jarroh (xirtiig)
 chloridom, i, n. — xlorid ;
 chloroforiniuni, ii, n. - xloroform
 cholera, ae, f. — vabo
 chole, es, f - o't
 chorda, ae, f. - tor
 chronicus, a, um - xronik, surunkali
 cibus, i, m. - ovqat
 cinereus, a, um - kulrang
 cingulum, i, n. — belbog'
 circulatio, onis, f. - aylanish;
circulatio sanguinis — qon aylanish
 circulus, i, m. ~ doira; *circulus*
sanguinis maior — katta qon
 aylanish doirasi; *circulus*
sanguinis minor — kichik qon aylanish doirasi
 circum (rav. va kum. s Ass) — atrofida, doira
 cito - tez; citius — tezroq;
 citissime - juda tez
 clausus, a, um - yopiq
 clavicula, ae, f. — o'mrov

clavicularis, e - o'mrovga oid
 clinica, ae, f. - kasalxona, shifoxona
 cochlear, aris, n. - qoshiq, chig'anoqli nerv '
 coccyx, coccygis, m. - dum, quyruq
 coccygeus, a, um - quyruqqa oid
 cochlea, ae, f. - (quloq) chig'anoq
 cochlearis, e - chig'anoqli
 codeinum, i, n. - kodein
 cervicalis, e — bo'yinga oid
 coffeinum, i, n. — kofein
 cogito, avi, atum, are, I — fikr yuritmoq
 cognosco, novi, nitum, ere, III — bilmoq, tanimoq
 colo, avi, atum, are, I — suzmoq
 colla, ae, f. - yelim
 coliega, ae, m. — o'rtoq, hamkasb
 colluin, i, n. - bo'yincha
 colon, i, n. ^ chamber ichak
 color, oris, m. - tus, rang
 columna, ae, f. - ustun; *cotumna*
vertebralis — umurtqa pog'onasi
 coma, atis, n - koma
 commissura, ae, f - birikma, bitishma
 communis, e — umumiy, odatdagi
 communicans, antis, f — qo'shiluvchi, tutasnuvchi ^ 1
 compactas, a; um — zich, qalin
 comparativos, a, um — qiyoslash
 completus, a, urn — to'liq
 compositus, a, urn - murakkab
 concordia, ae, f. — ittifoq, rozilik, hamfikrlik
 soncha, ae, f - chig'anoq
 conditio, onis, f. — shart-sharoit
 coniunctiva, ae, f. - ko'zning
 biriktiruvchi pardasi
 coniungo, iunxi, iunctum, ere, III — bog'lamoq
 conservo, avi, atum, are, I - saqlamoq
 consilium, i, n - maslahat, kolsilium
 contractio, onis, f - yanchilgan, qisqartirilgan
 consistensia, ae, f. - quyuq
 consuetudo, inis, f. - odat

contagiosus, a, urn - yuqumli
 contra (*e Acc*) - qarshi
 contritus, a, urn - ezilgan
 contundo, tudi, tusum, ere, III - to'yimoq
 contusio, onis, f. — kontuziya, lat yeyish
 convallaria, ae, f. - marvaridgul
 cor, cordis, n. - yurak
 cornu, us, n. — shox
 corono, avi, atum, are, I — oxiriga yetkazmoq
 corpus, oris, n. - tana
 cfortrugator, oris, m. — bujmaytiruvchi muskul
 coxa, ae, f. (os) - chanoq suyagi
 cortex, icis, m. — po'stloq
 corticalis, e — po'stloqqa oid
 costa, a e, f - qovurg'a
 costalis, e - qovurg'aga oid
 cranium, i, n - kalla suyagi
 crassu s, a, um — y o'g 'on; *intestinum crassum* (sm. colon)
 srataegus, i, f - do ian a
 credo, didi, iturri, e r e, III ishonmoq
 cresco, crevi, cretum, ere, HI — o'smoq
 crista, ae, f. - qirra ' '
 criticus, a, um - keskin, kritik
 periodus critica morbi — kasallikning keskin (kritik) davfi
 crus, cruris, n — oyoq, oyoqcha
 cubitus, i, m. — tirsak
 cum (*c Abl.*) — bilan
 cuprum, i, n. — mis
 euro, avi, atum, are, I — davolamoq
 curriculum, i, n. — yo'l
 curvatura, ae, f. — egrilik, burilma
 cutaneus, a, um — teriga tegishli
 cutis, is, f. - teri
 cyanatus, a, um — sianidga oid
 cyanidum, i, n. - sianid; *hydrargyri*
cyanidum — simob sianid
 cystis, is, f. - pufak

D d

digitalis, is, f. - angishvonagul
 digitus, i, m. - barmoq
 dignosco, gnovi, gnotum, ere, III — aniqlamoq
 diluo, dilui, dilutum, ere, III - eritmoq
 dilutus, a, um — eritilgan
 dimiditn, ii, n. - yarim
 dioninum, i, n. ftonin
 disciplina, ae, f. —ta'limot, fan
 disco, dici, ere, III — o'qimoq
 diu — uzoq
 diuretinum, i, n. - diuretin
 diversos, a, um - turli, xilma xil, o'xshamagan
 divido, visi, visum, ere, IJI — bo'lmoq
 divisio, onis, f. - bo'lish,
 do, dedi, datum, dare, I - bermoq
 doceo, cui, ctum, ere, II — o'qimoq
 doctrina, ae, f. — o'qish, fan
 doctus, a, um - ilmi, olim
 dolor, oris, m. — og'riq
 dom esticos, a, um — uyga o'rgatilgan, xonaki
 dormio, iv i, itum, ire, IV — uxlamoq
 dorsum, i, n. - orqa
 dosis, is, f. — fpqdoi; /vt *dosi* — bir marta ichilsin
 da (dentur) tales doses — shuncha doza ichilsin *!
 ducenti, ae, a'*- ikki yuz
 duco, duxi, ductum, ere, III - olib bormoq;
alvum ducere — me'dani tozalamoq
 ductns, a, ufri - o'tkazilgan
 dulcis, e — shirin
 dum — hali, -ga, -gacha, qadar
 duo, duae, duo - ikki 1 1
 duodecim - o'n ikki
 duodecimus, a, um - o'n ikkinchi
 duodenum, i, n. - o'n ikki barmoq ichak
 duplex, icis — ikki qavatli
 duras, a, um - qattiq
 dyspnoyo, es, f. — nafas qisishi, halloslash

Ee

e, ex —dan
 ectomia, ae, f. - olib tashlash
 edo, edi, esum, ere, III - yemoq, ovqatlanmoq
 ego - men
 eloquens, ntis — sergap, gapga usta
 emplastrum, i, ni - malham
 emulsum, i, n. - emylsiya
 epidermis, idis, f. - teri ustki qavati
 epigastrium, ii, n. - qorin usti sohasi
 ergotinum, i, n. - eigotin,
 et — va
 ethmoidalis, e - g'alvirsimon
 etiam - sbuningdek, hatto
 euchininum, i, n. - euxinin
 exacte - puxta, sinchiklab
 exanthematicus, a, um - toshxna
 exceptio, onis, f. - istisno, mustasno,
 exemplar, aris, n. - namuna
 exemplum, i, n. — namuna
 exitus, us, m. - oxir, natija, oqibat
 exitus letalis - o'lim bilan tugash
 expers, erljis - ega bo'lmaslik
 exploro, avi, atum, are, I - tekshirib chiqmoq, kuzatmoq
 exspiro, a^i, atum, are, I — nafas chiqarmoq
 extensor, oris, m. — to'g'rilovchi, yozuvchi (muskul) ! 1 f
 extemus, a, um - tashqi, sirtit
 extraction onis, f. - sug'urib tashlash
 extractum, i, n. — ekstrakt
 extraho, traxi, tractum, ere, III - sug'urib olmoq
 extremitas, atis, f. — oxiri, qo'l-oyoq uchlari
 exulceratus, a, um — yaralangan

F f_ fv

fabula, ae, f. - masal }
 facialis, e — yuzaga oid
 facies, ei, f. - yuza, sath ;
 facilis, e - oson (yengil)
 facio, feci, factum, ere, III - ishlab chiqarmoq

farfara, ae, f. - kuka (dorivor o'simlik)
 fascia, ae, f. - muskullami o'rovchi yupqa parda
 febris, is, f. - isitma
 fel, fellis, n. - o't
 fellens, a, um - o'tga oid
 femininus, a, um — ayolga oid
 femur, oris, n. — son suyagi
 fermentum, i, n. — ferment
 ferrum, i, n. - temir
 festino, avi, atum, are, I - shoshilmoq
 fibra, ae, f. — tola
 fibrosus, a, um — tolali
 fibula, ae, f. - kichik boldir suyagi
 figura, ae, f. — tashqi ko'rinish
 filix, icis, m. - qirqquloq
 filtro, avi, atum, are, I - suzmoq
 finio, ivi, itum, ire, IV - tamomlamoq
 finis, is, m. - tamom
 fio, factus, sum, fieri — hosil bo'lmoq
 firmo, avi, atum, are, I - mahkamlamoq, mustahkamlamoq
 firmus, a, um - mahkam
 fissura, ae, f. - yoriq, darz
 fiavus, a, um - sariq
 flexio, onis, f. — bukish
 flexor, oris, m. — bukuvchi (muskul)
 floreo, florui, ere, III — gullamoq
 flos, floris, m. - gul
 fiuctuans, ntis - tebranuvchan, tebranayotgan, ikkilanuvchan
 fiuidus, a, um - suyuq
 foeniculum, i, n. - shivit
 folium, ii, n. - barg, yaproq
 foramen, inis, n. - teshik, yoriq
 forma, ae, f. - shakl, tashqi qiyofa
 formo, avi, atum, are, I - shakliga keltirmoq, tayyorlanmoq
 formosus, a, um - chiroyli
 fortis, e - jasur
 fossa, ae, f. - chuqurlik, chuqur
 fortuna, ae, f. - taqdir
 fractura, ae, f. - sinish

firangula, ae, f. - itjumnit
 frenulum, i, n. — yugancha
 frictio, onis, f. - surtish
 frigidus, a, um - sovuq
 frons, frontis, f. — p e s h o n a , manglay
 frontalis, e - peshonaga, manglayga tegishli
 fructuosus, a, um — se rho sil, samarali, sermahsul
 fructus, us, m. - meva
 fulcio, isi, itum, ire, TV — tiramoq
 functio, onis, f. - v a z ifa
 fundamentum, i, n. - fundament - asos
 funiculus, i, m. - chilvir, tizimcha
 fundus, i, m. - tub
 fiiscus, a, um - qoramtir

G g

galenus, i, m. - Galen — Rim
 vrachi, tabiatshunos (m. a. 130—200 yy.).
 gaster, tris, f. — me'da, oshqozon
 gastricus, a, um - me'daga oid;
succus gastricus — me'da shirasi
 gastritis, itidis, f. - me'da shilliq qavatining yalligianishi
 gaudeo, gavisus sum, gaudere, II - shodlanmoq
 gelatinosus, a, um - jelatin
 gemma, ae, f. - kurtak
 gatero, avi, atum, are, I — tug'moq, vujudga keltirmoq •
 genu, us, n. - tizza, bukma ,
 genus, eris, n. — nasl — jins ..,
 gingiva, ae, f. - milk (tish milki)
 glaber, bra, brum ^ taqir
 glaciaUs, e - muzli
 glandula, ae, f. - bez
 gloria, ae, f. - shuhrat
 glucosum, i, n. — uzum shirasi
 glycerinum, i, n. - glitserin
 glycyrrhiza, ae, f. — chuchukmiya, qizilmiya, shirinmiya
 gramma, altis, n. — gramm
 gravis, e — og'ir
 grossus, a, um — yirik

gustus, us, m. — maza, ta'm
gutta, ae, f — tomchi

H h

haeco, bui, bitum, ere, II — ega: b oimoq, to'tmoq
haemostaticus, a, um — qon to'xtatadigan (dori)
haereo, haesi, haesum, ere, III - mahkam yopishmoq
halex (halux), icis, m. — oyoqning bosh barmog'i
harminum, i, n. — garmin
helianthus, i, m. - kungaboqar
hepar, atis, n. - jigar
herba, ae, f. — o't
hiatus, us, m. - yoriq, teshik
his, haec, hoc - bu, shu
Hippocrates, is, m. - Gippokrat, mashhur yunon vrachi, qadimgi
dunyo ilmiy meditsina fani asoschisi (m. a. V asr)
homo, inis, m. - odam, kishi
honor, oris, m. - shon, sharaf
hora, ae, f. - soat
horizontalis, e — gorizontal
humanus, a, um - odam, odamiy, insoniy
humerus, i, m. — yelka
humor, oris, m. - suyuqlik, nam
hydrargyrum, i, n. — simob 124
hydrogenium, ii, n. — vodorod
hyoscyamus, i, n. - mingdevona
hyper - o'ta, ortiq
hypertonia, ae, f. — qon bosimining ko'tarilishi
hypnoticus, a, um — gipnozga oid
hypo - tagida, ostida degan ma'noni ifodalovchi old qo'shimcha
hypogastrium, ii, n. - qorin osti sohasi

I i

iaceo, cui, citum, ere, II - joylashmoq
ibi - u yerda
ichthyolum, i, n. — ixtiol
iecur, oris, n. — jigar
igitur - demak
ignis, is, m. - elov

ille, ilia, illud — u, anovi
immobilis, e — harakatsiz
impedio, ivi, itum, ire, IV buyurmoq
impero, avi, atum, are, I - hokimlik qilmoq
impleo, evi, etum, ere, II - tomdirmoq
in (Acc. Abl.) - -ga, -da; *in vitro*
nigro — qora shisha idishda
incisio, onis, f. — kesish
incisivus, a, um — kesuvchi
incisura, ae, f. — kesma
incognitus, a, um — noma'lum
incompletectus, a, um - tolmagan
incubatio, onis, f. — kasallikning yuqqan kunidan to birinchi
alomatlari paydo bo'lguniga qadar o'tadigan yashirin davr
infans, ntis, m, f — bola
infectio, onis, f. — kasallikning yuqishi, yuqtiruvchi manba
inferior, ius - pastki
inflammatio, onis, f. - yalligianish
infra (c Acc.) - ost, ostki
infraorbitalis, e — ko'z osti
infusum, i, n. — damlama
ingrediens, ntis — kiruvchi (-ga)
inhalatio, onis, f. — ingalatsiya, nafas oldirib davolash
injectio, onis, f. — tomirga, ten ostiga dori yuborish (ukol qilish).
initium, ii, n. — boshlanish
insanabilis, e — davosiz
insolubilis, e - erimaydigan
insectum, i, n. — hasharot
inspiro, avi, atum, are, i — nafas olmoq
instar — o'xshash
instrumentum, i, n. — asbob
intellego, lexi, lectum, ere, III - fikr yuritmoq
inter (Acc.) — ora, oraliq
interdum - ba'zan
internus, a, um — ichki
interosseus, a, urn — suyak orasi
intestinum, i, n. — ichak
duodenum, i, n — o'n ikki barmoqli
ichak; *crassum duodenum* - yo'g'on

ichak; *caecum duodenum* — ko‘r
ichak; *rectum duodenum* - to‘g‘ri ichak
tenue - ingichka ichak
ieiunum - achchiq (och) ichak
intimus, a, urn — ichki qatlami, eng ichkarigi
intra (c Acc.) — ichidagi degan ma‘noni bildiruvchi old qo‘shimcha
intracutaneus, a, urn - ten ichiga oid
intro, avi, atum, are, I — kirmoq
invalidus, a, urn — kuchsiz, darmonsiz
inversus, a, urn — ag‘darilgan
iodidum, i, n. - yodid
iodoformium, ii, n. — yodoform
iodum, i, n. — yod
isotonicus, a, urn — teng bosimli

J j

jungo, nxi, nctum, ere, III — birlashtirmoq, qo‘shmoq
juventus, utis, f. - yoshlik
juvo, juvi, jutum, juvare, I — yordam bermoq, yengillashtirmoq

K k

kalium, ii, n. - kaliy

L l

labium, ii, n — lab
labor, oris, m. — ish, mehnat
laboro, a v i, atum, are, I — ishlamoq
ac, lactis, n. — sut
lacer, era, erum - yirtiq, yirtilgan
lacrimalis, e — ko‘z yoshiga tegishli
laesus, a, um — zararlangan, yaralangan
lamella, ae, f. — pilakcha
lana, ae, f. - yung
lanolinum, i, n. - lanolin
lapis, idis, m. - tosh
lapsus, us, m. - yiqilish; *lapsus linguae* — so‘zda adashish
largus, a, um - sahiy
laryngitis, itidis, f. — hiqildoqning yallig‘lanishi

lateralis, e — yondagi
latinus, a, um — lotincha
latus, eris, n. — yon, tomon
latus, a, um — keng, serbar
laudo, a v i, atum, a fe, I — maqtamoq
lago, legi, lectum, ere, III — o‘qimoq
lente — sekin
leo, leonis, m. — sher
lepus, oris, m. — quyon
letalis, e — o‘lim holat
levator, oris, m. — ko‘taruvchi
lex, legis, f. - qonun
libenter — jon deb
liber, bri, m. — kitob
lien, lienis, m. - taloq
ligamentum, i, n. — boylam, bog‘ich
limpidus, a, um — finiq
linea, ae, f. - chiziq
lingua, ae, f. - til
lingualis, e — tilga tegishli
linimentum, i, n. — suyuq maz
linum, i, n. — zig‘ir
liquidus, a, um - suyuq
Uquiritia, ae, f. - chuchukmiya, qizilmiya, shirinmiya
liquor, oris, m. — suyuqlik
littera, ae, f. — harf
litterae, arum, (plur.), f. _ yozuv, fanlar
lobus, i, m. — bo‘lak
locatus, a, um — o‘rinlashgan, joylashgan
locus, i, m. - joy
longitudinalis, e — uzunasiga
longus, a, um - uzun
Iumbalis, e — belga oid
lupus, i, m. — bo‘ri
luxatio, onis, f. — chiqish
lymphaticus, a, um — limfaga oid

M m

maceratio, onis, f. — bukish
 macula, ae, f. - dog*
 maximus, a, um — eng katta
 magis - kattaroq
 magister, tri, m. - o'qituvchi
 magnesium, ii, n. — magniy
 magnitudo, inis, f. - hajm
 malignus, a, um — yomon sifatli
 magnus, a, um — katta
 maialis, e - may
 malus, a, um - yomon
 mamma, ae, f. - ayol ko'kragi, ko'krak bezi
 'mandibula, ae, f. — pastki jag
 malum, i, n. - yovuzlik
 "maneo, mansi, nsum, ere, II - qolmoq
 manubtium, ii, n. - dasta
 manus, us, f. — q o i, kaft
 mare, is, n. - dengiz
 margo, inis, m. — chet, chegara, qishloq
 mas, marts, m. - erkak
 masculinus, a, um - erkakka oid
 massa, ae, f. — massa
 mater, matris, f. - ona (*pia mater* - miyaning yumshoq pardasi; *dura mater* — miyaning qattiq pardasi)
 materia, ae, f. - modda
 maxilla, ae, f. - yuqori jag
 mays, maydis (mais, maidis), f - makkajo'xori
 meatus, us, m. - yo'l, kanal
 medeor, mederi, II - davolamoq
 medialis, e - o'rtaga yaqin
 medicamentum, i, n. - dori
 medicatrix, icis — shifobaxsh
 medicatus, a, um — davolashga oid
 medicina, ae, f. - tibbiyot, davolash ilmi
 medicus, i, m. — doktor
 medius, a, um - o'rtadagi
 medulla, ae, f. - miya
 medulla ossium - iliq suyak miyasi (ko'migi)

membrana, ae, f. - parda
 membranaceus, a, um - pardali
 membrum, i, n. - bolak, a'zo
 mens, mentis, f. - aql, rah
 mensalis, e — ovqatga oid
 mensis, is, m. - oy
 mentha, ae, f. - yalpiz
 mentha piperita - qalampir yalpiz
 mentholum, i, n. - mentol
 mesogastrura, ii, n. — qorinning o'rta qismi
 metacarpalis, e — kaft suyagiga oid
 metacarpus, i, m. — qol kafti
 metallum, i; n. - metall
 methodus, i, f. - usul
 microorganismus, i, - mikroorganizm
 minimus, a, urn ^ juda kichik
 mineralis, e - mineral
 minor, minus - kichikroq
 misceo, scui, xtum, ere, fl — aralashtirmoq
 mixtio, onis, f. - aralashtirish
 Mixture, ae, f. - aralashma
 mobilis, e - harakatchan
 modus, i, m. — usul ?
 molaris, e (dens) — oziq tish
 mollis, e — yumshoq
 morbus, i; m. kasallik
 morphinum, i, n. — morfom
 mortifer, era, erum — o'ldiradigan
 mortuus, a, urn — o'lgan !
 nips, moris, m. - urf, odat
 moveo, movi, motum, ere, II - qo'zg'atmoq, harakatlantirmoq
 mucilago, inis, f. - shilliq
 multo - ancha, ko'p
 multus, a, um - ko'p
 munio, ivii itum, ire, JV — himoya qilmoq, mustahkamlamoq
 muriaticus sm. hydrochloricus
 musca, ae, f. - pashsha
 musculosus, a, urn - sermuskul;
 musculus, i, m. muskul r r

moto, avi, atum, are» o'zgartirmoq
myocardium, ii, n. - yurak muskuli
myologia, ae, f. ^ muskultetr haqidagi fan
narcosus, is, of. - narkoz-uxlatib qo'yish
naris, is, f. — burun teshigi .
narro, avik atum, are, I - aytmoq, hikoya qilmoq
nasalis, e — burunga oid
nascor, natus §ugi, nasci — tug' ilmoq, paydo bo'lmoq
natrium ^ ii, n. - natriy
natura, ae, f. — tabiat
naturalis, e — tabiiy
nasus, i, m. ~ burun
nepessarius, a, um - zar
ne - ma, emas;'
neco, avi, atum, are, I — yo'qotmoq,
noYus, a., um - yangi .
nucha, ae, f. — eflisa
nullus, a, urn — hech qanday
numeras, i, m. — son
nunc - endi
nutrio, ivi, itum, ite, IV — oziqlantirmoq
nutritius, a, um - oziqlantiruvchi
nux, nucis, f. — yong'oq

O o

obduco, duxi, ductum, ere, III — o'rab olmoq
oblata, ae, f. — oblatka
obliquus, a, um - qiya, qiyshiq
observo, avi, atum, are, I - tomosha qilmoq, kuzatmoq
obtineo, tinui, tentum, ere, II — ega bo'lmoq, mustahkam tutmoq
obturatus, a, urn — berk
occipitalis, e — ensaga oid
octavus, a, um — sakkizinchi
octo - sakkiz
oculus, i, m. — ko'z
oesophagus, i, m. — qizilo'ngach
officina, ae, f. - dorixona
oleum, i, n. — moy
oleum jecoris (Aselli) - baliq moyi

oleum Ricini — kanakunjut moyi
oUa, ae, f. — banka
oifactus, us, m. — hidlov
omnis, e — hamma, har bir
operatio, onis, f. — harakat, ish
ophthalmicus, a, um - ko'zga oid
opium, ii, n.— afyun
oportet, tuit, ere, II - kerak
opticus, a, um — ko'rishga oid
optimus, a, um — juda yaxshi
opus, operis, n. — ish, hosil
orbita, ae, f. - ko'z kosasi
oribitaUs, e ko'z kosasiga oid
Organismus, i, m. — organizm
organon (um), i, n. - a'zo (organ)
onto, avi, atum, are, I — bezamoq
os, oris, n. - og'iz
os, ossis, n. - suyak
osseus, a, um — suyakka oid
otium, ii, n. - dam olish
ovis, ovis, f. - qo'y
ovum, i, n. - * tuxum
oxydatus, a, um — oksidlangan
oxygenium, ii, n. — kislorod

P p

palpatio, onis, f. - paypaslab ko'rish
palpebra, ae, f. - qovoq
pantocrinum, i, n. - pantokrin
panniculus, i, m. — qavat, qatlam
panniculos adiposus - ten ostidagi yog qavati
papaver, eris, n. - ko'knor
papilla, ae, f. — so'rg'ich
par, paris - bir xil, teng, juft
par, paris, n. - juft
parathyreoidinum, i, n. _ paratireoidin
pararus, a, um - tayyorlangan
parietalis, e - devorga tarqalgan qism, boshning tepa suyagiga oid
paro, avi, atum, are, I - tayyorlamoq

parotitis, itidis, f. - quloq oldi bezining yallig'lanishi
pars, partis, f. - qism
partus, us, m. - tug'ish
parvus, a, um - kichik
pater, patris- m. - ota
patria, ae, f. - vatan
pax, pacis, f. - tinchlik
pectoralis, e - ko'krakka oid
pectus, oris, n. - ko'krak
pelvis, is, f. — chanoq
peiutiJjiiuin, i, n. - penitsillin
pepsinqm, i, n. - pepsin .
per (c Acc.) ^ orqali, ustidin
per os — og'iz orqali
perforo, avi, atum, are, I — teshmoq, sanchib olish
perforatus, a, um — teshilgan
periculosus, a, um - xavf, xatarli
periodontitis, itidis, f. — tish ildizlari pardasining yalligianishi
periodus, i, f. - davr
periodus critica - keskin kritik davr
periosteum, j, n. — suyak usti pardasi
periploca, ae, f. - chirmovuqqul
peroxydatus, a, um - peroksidlangan
perpetuus, a, um — abadiy, uzluksiz
persicum, i, n, — shaftoli
pes, pedis, m. - oyoq
pessimus, a, um - juda yomon
pharynx, yngis, m. - halqum ,
pilula, ae. f. - hab dori
pilus, i, m. - soch !
piper, eris, n. - murch, qalampir
piperitus, a, um - qalampirli
piscis, is, m. - baliq
pituintrinum, i, n. - pituitrin
pix, picis, f. - qatron
pix liquida - qoramoy
planta, ae, f. - o'simlik
planus, a, um - tekis, silliq, yassi
plene - to ia 4

plumbum, i, n. - qo'rg'oshin
plumbi acetat - qo'rg'oshin asetat
pluralis, e - ko'plik
pneumonia, ae, f. - o'pkaning yallig'inishi, zotiljam
pollex, pollicis, m. — qo'lning bosh barmog'i
pomatus, a, um - olma
pono, posui, situm, ere, I i t — (qo'ymoq) tutmoq
porselanicus, a, um - chinni
porto, avi, atum, are, I — olib bormoq
9 -A-231
potest - oladi
post (c Acc.) — keyin, orqadagi, keyingi
potens, ntis — qudratli, kuchli
potentia, ae, f. — qudrat, kuch
potius - tezda, yaxshiroq
praecipitatus, a, um — cho'ktirilgan
praecipue — xususan, ayniqsa
praemolaris, e (dens) — kichik oziq tish
praeparatio, onis, f. - tayyprlash
praeparatum, i, n. - preparat
praeparo, avi, atum, are, I — tayyorlamoq
praescribo, scr ip si, scriptum, ere, III — yozib bermoq
primus, a, um - birinchi
principium, ii, n. — boshlanish
pro (c Abl.) — uchun, -ga
processus, us, m. — o'siq, o'simta
prodest — foydali
profundus, a, um — chuqur
prognosis, is, f., — oldindan aytib berish
progressivus, a, um - progressiv
prolapsus, us, m. — tushishi
prominens, ntis — chiqib turuvchi
proprior, ius — juda yaqinroq
proprius, a, um — asli, xususiy
pruritus, us, m. — qichish
publicus, a, um — ijtimoiy
puer, pueri, m. — o'g'il bola, chaqaloq
pugno, avi, atum, are, I - urishmoq
pidcher, chra, chrum - chiroyli, go'zal

pulmo, onis, m. — o'pka
punctum, i, n. — nuqta
pulpa, ae, f. — yumshoq modda, et
pulso, avi, atum, arc, I - tepmoq
pulsus, us, m. - qon tomir urishi, puls
pulvis, eris, m. — poroshok
purus, a, um — toza

Q q

quadraginta - qirq
quadriceps, ipitis - to'rt boshli
quaero, sivi, situm, ere, III - ehtiyoj sezmoq, axtarmoq
quantum satis ^ qancha kerak bo'lsa
quartus, a, urn -to'rtirichi
quattuor - to'rt
querdis, us, f. — eman 1 :
quies, etis, f. — tinchlik, brotn
q itin d ecim o'n besh ^
quini, ae, a — bestitadati
quinque — besh : ! "
quintus, a, um — beshinchi
rabies, ei, f. a quturish (kasallik);
g'azab " :! - ;'ws
radialis, e -1*- bilak suyagiga^d 1
radius, ii, n. bilak suyagi
radix, icis, f. — ildiz
ramosus, a, urn - sertarmoq
ramus, i, m. — shox, tarmoq
ramulus, i' m. - shoxcha
rarus, a, urn — siyrak
rasmus, a, urn qirib tozalangan
racens, ntis yangi
recenter — yangi
recipio, recepi, ceptum, ere, III - qaytarib olmoq, olmoq
rectificatus. a, urn— tozalangan
rectum (intestinum), i, n. - to'g'ri ichak
rectus, a, urn — to'g'ri
remedium, ii, n - dori, dori-darmon
ren, renis, m. - buyrak

renalis, e - buyrakka oid
reperio, reperi, repertum, ire, IV — topmoq
repetitio, onis, f. •- takrorlash
repeto, tivi, titum, ere, III - takroriamoq
res, rei, f. - narsa, ish 1
risus, us, m. - kulgi
resistentia, ae, f. — qarshilik
respiro, avi, atum, are, I — nafas chiqarmoq
rete, is, n. “ to'r
rheum, i, n. - ravoch
rhizoma, atis, n. - ildizpoya
ricinus, i, m. — kanakunjut
robur, oris, n. - kuch ' !
Roma, ae, f. - Rim
ruber, bra, brum - qizil
rubor, oris, m. - * qizarish

S s " --if

saccharum, i, n. — qand ' !
saccus, i, m. - xalta '
saccus lacrimaiis - ko'z yosh xaltachasi
saepe — tez-tez
sal, salis, m., n. - tuz
salicylas, atis, m. - salitsilat
saluber, bris, bre - shifobaxsh
salus, utis, f. - sog'liq, omonlik
salveo, -, -, ere, II - sog'-salomat yashamoq
sanans, ntis - sog'aytiradigan
sanguifer, era, erum — qon eltuvchi
sanguis, inis, m. t- qon
sanies, ei, f. - qonli yiling
sanitas, atis, f. — sog'liq
sano, avi, atum, are, I - davolamoq
sanus, a, um - so!g' f
sapiens, entis — dono, donishmand
sapo, onis, m. - sovun
sapor, oris, m. - maza, ta'm
scabies, ei, f. — qo'tir
scapula, ae, f. - kurak

scatula, ae, f. - quticha
skeleton (um), i, n. - skelet
schola, ae, f. - maktab
scientia, ae, f. - bilim
scribo, psi, ptum, ere, III — yozmoq
secale, is, n. - javdar
secale comutum - javdar qoramig'i
secerno, crevi, cretum, ere, III — chiqarmoq, ajratmoq
secundus, a, um - ikkinchi
sed — lekin, ammo, biroq
sedativus, a, um - tinchlantiradigan
seiungo, iunxi, iunctum, ere, III — ajratmoq
semel - bir marta
semen, inis, n. - urug'
semi — yarim
semilunaris, e - o'roqsimon, yarimoysimon
semper - hamisha
Seneca, ae, m. - Seneka — mashhur rim yozuvchisi va olimi (m. a. I asr)
senilis, e — qarilikka oid
sensus, us, m. — sezgi
sentio, sensi, sensum, ire, IV — sezmoq
septem - yetti
septum, i, n. - to'siq, devorcha
series, ei, f. - qator
sero — kech
serotinus, a, um — kechki; *dens*
serotinus — aql tish
serus, a, um - kech, davomli
servo, avi, atum, are, I — saqlamoq
servio, ivi, itum, ire, IV — xizmat qilmoq
seu - yoki
sex -olti
sexagesimus, a, um — oltmishinchi
sexaginta — oltmish
si - agar
siccus, avi, atum, are, I — quritmoq
siccus, a, um — quruq
sigillum, i, n. — kalit

signo, avi, a tum, are, I - belgilamoq
signatura, ae, f. — belgi
signum, i, n. — belgi
silvester, tris, tre — o'rmon
simplex, icis — oddiy
sine (c Abl.) — siz
singularis, e — birdan-bir, yagona
sinister, tra, trum — s o' l, chap
sinuatus, a, um — bukilgan
sinus, us, m. — bo'shliq, chuqurlik
sirupus, i, m. — sharbat
sive — q. seu
solanum, i, n. — ituzum
solidus, a, um — zich, mahkam, pishiq
solubilis, e — eritilgan
solutio, onis, f. — eritma
solvo, solvi, lutum, ere, III - eritmoq
somniafer, era, erum — uxlatadigan dori
species, ei, f. - yig'ma
spermaticus, a, um — urug'lik
spero, avi, atum, are, I — umid qilmoq
sphenoidalis, e — ponasimon
spina, ae, f. — qirra
spinalis, e - orqa miyaga oid, o'tkir qirrali
spinous, a, um — qirrali
spiritus, us, m. — ruh, spirt
spiritus vini — vino spirti
spiro, avi, atum, are, I — nafas olmoq
spissus, a, um — quyuq
spongiosus, a, urn - g'ovakli
spurius, a, urn - soxta
squamosus, a, urn - tangachali
stadium, ii, n. — davr, oraliq
stannum, i, n. — qalay
statim — darhol
status, us, m. — ahvol, holat
sterilis, e — sterilizatsiya qilingan
sterilisatus, a, um - sterillangan
steriliso, avi, atum, are, I — sterillamoq

sternum, i, n. - ko'krak, to'sh
stigma, atis, n. — gurning onalik
ustunchasi; *stigmata maydis* — makkajo'xori gulining onalik
ustunchasi
streptocidum, i, n. - streptotsid
strophantus, i, m. - strofant
structura, ae, f. — tuzilish
strychninum, i, n. - strixnin
studeo, dui, —, ere, II - o'qimoq
Studium, ii, n. — o'qish
stultus, a, urn — tentak
sub (Acc. va Abl.) — ostki
subcutaneus, a, urn - teri osti
sublevo, avi, atum, are, I — yengillashtirmoq
substantia, ae, f. - modda
subtilis, e — ingichka, mayda
succurro, curri, cursum, ere, III — istiqboliga chiqmoq, yordam
bermoq
succus, i, m. - shira
sudor, oris, m. — ter
sudorifer, fera, ferum - terga oid
sulcus, i, m. — egat, tarnovcha
sulfur, uris, n — oltingugurt
sulfas, atis, m — sulfat
sulfidum, i, n — sulfid
sulfuricus, a, urn - sulfat
sulfiiratus, a, urn - sulfid
sum, fui, esse - bor b o im oq, yordamchi fe'l
sumo, sumpsi, mptum, ere, III - ichmoq, olmoq
sumptio, onis, f. - ichish
super - yuqorigi, ustki
superficial, e — yuzaki
superficies, ei, f. - yuza, sath
superior, ius — ustki
suppositorim, ii, n. — shamcha
supra - q. super
supremus, a, um — juda baland
sura, ae, f. - boldir
sutura, a, um - chok

symptoma, atis, n. - belgi
synthomycinum, i, n. - sintomitsin
systema, atis, n. — sistema
systole, es, f. - yurak qisqarishi (torayishi, siqish)

T t

tabula, ae, f. - taxta
tabuleta, ae, f. - tabletka
taceo, cui, citum, ere, II — jim turmoq
tactus, us, m. - sezish
talcum, i, n. - talk
tego, texi, tectum, ere, III — yopmoq
tegmen, inis, n. - tom, qopqoq
tela, ae, f. - to'qima
temporalis, e - chakkaga oid
tempus, oris, n. - vaqt
tendo, inis, m. - pay
tenuis, e - yupqa
ter - uch marta
terebinthina, ae, f. - terepentin;
oleum terebinthinae — skipidar
teres, etis - yumaloq
temi, ae, a - uchtdan
tero, trivi, tritum, ere, III — ishqalamoq
terra, ae, f. - yer
tertius, a, um - uchinchi
thea, ae, f. - choy
thermopsis, idis, f. - afsonak, kandimiya
thiocolum, i, n. - tiokol
thoracalis, e - ko'krakka oid
thorax, acis, m. - ko'krak qafasi
thymolum, i, n. - timol
thyreoideus, a, um - qalqonsimon
thyreoidinum, i, n. - tireoidin
tibia, ae, f. — katta boldir suyagi
tinctura, ae, f. - tindirma
toxifius, a, um - zaharli,
tpxinum, i, n - zahar
trachea, ae, f. — kekirdak

traho, traxi, tractum, ere, III — sudramoq
transfusio, onis, f. - quyish
transversus a, um - ko'ndalang
tres, tria, — uch
triceps, ipitis - uch boshli
triginta — o'ttiz
trigonalis, e - uch burchakli
tritus, a, um - kukunlangan, qirilgan
trochlearis, e — g'altaksimon
tropicus, a, um - tropik
truncus, i, m. - tana, gavda
tu - sen
tuber, eris, n. — bo'rtiq, do'mboq
tuberculum, i, n. - tepacha, do'mboqcha
tumor, oris, m. - o'sma
turbidus, a, um — loyqa
tussis, is, f. - yo'tal
tympanum, i, n. - nog'ora bo'shlig'i
typhus, i, m. - terlama;
t. abdominalis - ich terlama;
t. recurrens - qaytalanma terlama;
t. exanthematicus - tepkili terlama.

U u

ubi — qayerda; -ganda
ulcus, eris, n. - yara, jarohat
ulna, ae, f. — tirsak suyagi
undecimus, a, um — o'n birinchi
unguentum, i, n. — surtma dori
unguis, is, m. — tirnoq
unus, una, unum — bir,
urina, ae, f. siydik
urtica, ae, f. — chayono't
a, um - qoilaniladigan
usura, ae, f. - ortiqcha
usus, us, m. — iste'mol qilinishi, foydalanish, tajriba;
a d usum internum — ichga ishlatish uchun;
a d usum externum — sirtga ishlatish uchun
ut — uchun

utilis, e - foydali
uva, ae, f /— uzum
uva ursi — «ayiquzum» (dorivor o'simlik).

Vv

vagina, ae, f. qin
vagus, a, um — adashgan
valeo, lui, litum, ere, II — sog' bo'lmoq
vale - assalom
valeriana, ae, f. — valeriana
valetudo, inis, f. — sog'liq
validus, a, um - sog'
valvula, ae, f. — qopqoq
varius, a, um - turli, har xil
vas, vasis, n. — idish, tomir
vaselinum, i, n. — vazelin
veho, vexe, vectum, ere, III — eltmoq, ko'tarmoq
vena, ae, f. - vena
venenum, i, n. - zahar
venio, veni, ventum, ire, IV — kelmoq
venosus, a, um — venaga oid
venter, ventris, m. — me'da
ventriculus, i, m. — qorincha
verbum, i, n. - so'z, fe'l
veritas, atis, f. - haqiqat, chin
vernalis, e - bahorgi
verus, a, urn - haqiqiy, chin
veronalum, i, n. — veronal
versus, a, um — to'ntarilgan
vertebra, ae, f. — umurtqa
vertebralis, e - umurtqaga oid
vesica, ae, f. — pufak
viburnum, i, n. - bodrezak
victors, ae, f. - g'alaba
video, vidi, visum, ere, II — ko'rmoq
viginti — yigirma
vinco, vici, victum, ere, III — yengmoq
vinum, i, n. — virio
vir, viri, m. — er, erkak kishi

viridis, e — yashil
virus, i, n. - virus
vis (Gen. vi), f. - kuch
visceralis, e — ichki organlarga oid
viscus, eris, n. (plur. — viscera,erum) — ichki organlar
visus, us, m. - ko'rish
vita, ae, f. — hayot
vitium, ii, n. - nuqson, kamchilik
vitium cordis - yurak porogi
vitreus, a, um — shishasimon
vitrum, i, n. — shisha, shisha idish
vivo, vixi, victum, ere, III - yashamoq
vocalis, e - jarangli, tovushli
voco, avi, atum, are, I — atamoq
vola, ae, f. - kaft
volo, avi, atum, are, I — uchmoq
vomica, a, Um - qustiruvchi;
nux vomica — qustiruvchi yong'oq
vox, vocis, f. — tovush
vulnus, eris, n. — jarohat

X x

xeroformium, ii, n. — kseroform

Z z

zincum, i, n. - rux
zygoma, atis, n. — yonoq suyagi
zygomaticus, a, um. - yo

O'ZBEKCHA — LOTINCHA LUG'AT

A

avval - ante
ayol — femina,ae f
azot - nitrogenium, i n
azotga oid — nitricus,a,um
azotli — nitrosus,a,um
a'zo — organ um, i n;organismus, i m
aylantirmoq — verto, ere 3
aylanma — circumfleXUs,a,um
ayrisimon — thymus,im
allergiya — allergia,ae f

B

barmoq — digitus,i,m
barmoqqa tegishli — digitalis,e
barmoq suyaklari - phalanx,ngis,f
baland - altus,a,um
bachadon - uterus,i,m
bachadon ustki pardasi —perimetrium, i,n
bez - glandula,ae,f
bel - lumbus,i,m
bemor ayol - aegrota,ae,f
bemor erkak — aegrotus,i,m

D

dasta - manubrium,i,n
daraxt - arbor,oris,f
davolash — curatio,onis,f
davolashga oid — euro,are, I
davr - stadium,i,n,periodus,i,m
darmana — cina,ae,f
darhol — statim
darvoza - porta,ae,f
deltasimon - deltoideus,a,um
deltasimon, ko'krakka oid -deltodeopectoralis,e

E

egar — sella,ae f
 ensa — occiput.itis n; nucha,ae f
 ensaga oid — occipitalis,R
 eng katta qon tomir - aorta,ae f
 erkaklar tashqi jinsiy a'zosining katakchasi - balanus,i m
 erkaklar jinsiy a'zosining toq bezi —prostata,ae f
 erkaklar jinsiy olati - penis,is m
 eruvchan — solubilis,e
 emchak - papilla,ae f

F

fenilsalitsilat — phenylii salicylas(atis)
 fenobarbital - phenobarbitalum,i n
 fenol - phenolum,i n
 fenoksimetilpenitsillin - phenoxymethylpenicillinum.i n
 fosfat - phosphas,atis, m
 fosforli - phosphoricus,a,um
 fosfor - phosphorus,i m
 furazolidon - furazolidonum,i n
 fiiratsilin - furacilinum,i n

G

gartish — anukts,i,m
 gum- helmins,ntis,f
 glitserbi - glycerinum,i,n
 glukonat - gluconas,atis,m
 glukoza — glucosum,i,n
 gul - flos,floris,m
 giunbaz — fornix, icis,m
 go'sht, go'sht to'qimasi - camo,camis.f

H

hab dori - pilula,ae f
 havo - aer.aeris m
 hazm qilishga doir —digestorius.a.um
 hayot — vita.ae f
 havo bilan to'lgan —pneumaticus,a,um
 hayot daraxti - arbor vitae

J

jarohat - vulnus,eris,n
 jarroh - chirurgus,i,m
 jigar - hepar,at&jri
 jigarga oid - hepaticus,a,um 138
 jigar oshqozonga oid -hepatogastricus,a,um
 jonsizlanish — necrosus,a,um
 juda katta - maximus,a,um
 juda keng — latissimus,a,um
 juda uzun - longissimus,a,um

K

kalla qopqog'i - calvaria,a,f
 kalla qopqog'i suyaguning ko'mik bo'lagi - di plo.e.s,f 1
 kamar, belbog* - zona,ae,f j
 kamarga oid — zonalis,e i '
 kamfijra — camphora,ae,f j
 kamqonlik - anaemia,ae,f
 karbolen — carbolenum,i,n
 kanal — canalis,is,m !
 kapsula - capsula,ae,f' j \

L

lab — labium,i,n
 labga maxsus - labialis,e
 lanolin — lanolinum,i,n
 limfa tomiri - vasa lymphatica
 limfasimon — lymphaticuSia,um
 lunj — bucca,ae,f
 luiqga oid - buccalis,e
 lunj muskuli - buccinator,oris,

M

manglay, peshona - frons, frontis,f
 manglayga, peshonaga oid frontalis,e
 manglay yoshga oid - frontolacrimalis.e
 manglay g'alvirsimonga oid —frontoethmoidalis,e
 manglay yuqorigi jag'ga oid -frontomaxillaris,e
 margumush - arsenicum,i,n

markaz — centrum, i,n;centralis,e
mato (to'qima) - textus,us,m
me'da - gaster,tris,f
me'daga oid - gastricus,a,um i
me'da osti bezi - partereas,>>ti>>*n
me'da osti beziga old,-pancreaticws,a,unsi

N

naychasimon yoi — canalis,is,m
narkotikka oid - narcoticus,a,um
natija - exitus,us,um
natriy - natrium,i,n
nay - tuba,ae,f
nafas olish - respiratio,onis,f
nog'ora - tympanum,i,n
nog'oraga oid - tympanicus,a,um
nursimon - radiatus,a,um

O

ovqat hazmining buzilishi -dyspepsia,ae,f
odam - homo,inis,m; anthropos
odamiylik — humanus,a,um
oddiy — simplex,icis
oyoq tagi - planta,ae,f
oyoq tagiga oid - plantaris,e
oyoq kaft oldi - tarsus,i,m
oyoq kafti — metatarpus,i,m
oyoqning katta barmogi -hallex,icis,m
ozilantiruvchi -*nutricius,a, um
ozod - lber,era,erum

P

pastki - inferior,ius
pastki jag' - mandibula,ae,f
pastki jag'ga oid * mandibularis,e
parda - membrana,ae,f
pardali — membranaceus,a,um
pay - tendo,inis,m
pastga tushiruvchi - depressor,oris,m

poda - tunica,ae,f
piramidasimon - pyramidalis,e
pix - calcar,aris,n

Q

qavariq — clavus,i m
qayin — betula,ae f
qaynatma — decoctum,i n
qalqonsimon — thyreoideus,a,um
qand kasalligi — diabetes, ae f
qanotsimon — pterygoideus,a,um
qancha — quantum satis
qanot — ala,ae f
qanotsimon — alaris,e
qayiqsimon — scaphoideus,a,um

R

ravoq — arcus,us,m
rang - color,oris, m
retsept - receptum,i,n

S

sakkiz — octo
sakkizinchi — octavus,a,um
sariq - flavus,a,um
sezgi - sensus,us,m
sezgi a'zolari haqidagi fan —aesthesiologia,ae,f
sezgi a'zosiga oid - sensorius,a,utn
siydik - urina,ae,f
siydikka oid -urinarius,a,um
siydik yo'li - ureter,eris,m
siydik chiqaruvchi kanal -urethra,ar,f

T

tabiat - natura,ae,f
tabiiy - naturalis,e
tayoqcha - calamus, i,m

talab qilingan - ex tempore
taloq - lien, lienis, m
tana - corpus, oris, n
tanglay - palatum, i, n
tanglayga oid - palatinus, a, um
tangachasimon teri - squama, ae, f
taranglashgan - tensus, a, um
tashqi, yon — extemus, a, um

M

tovon—kichik boldir - calcneofibularis, e
toj — corona, ae, f
tojsimon — coronar iu s, a, um; coronalis,
toza — purus, a, um
tozal angan — depuratus, a, um
tozalangan (suv) — (aqua) destillatus, a, um
tozalangan (spirtda) - rectificatus, a, um
tozalik — puritus, atis, f
toza holda — per se

U

uzoqlashtiruvchi — abducens, entis
uzoqlashtirish - abductio, onis f
uzoqlashtiruvchi muskul - m. abductor
uyqu tomiri - carotis. idis f
umumiy - communis, e
umurtqa - vertebra, ae f
umurtqaga oid - vertebralis, e
umumiy o't - choledochus, a, um
uyma — incisura, ae f

V

va — et
vabo - cholera, ae, f
vazelin — vaselinum, i, n
valeriana — valeriana, ae f
vatan — patria, ae, f
vazifa — fimctio, onis, f
vismut — bismuthum, i, n

vitamin — vitaminium, i, n
vodorod — hydrogenium, i, n
voyaga yetganuk - veritalis, e

X

xalta - bursa, ae f
xavfli — malignus, a, um
xavfli o'sma - cancer. cri m; carcinoma, atis n
xalq - populus, i m
xalqaro — internationalism
xinin — chininum, i n
xotinga oid — femininus, a, um
xanjarsimon - xiphoideus, a, um
xloroform — chloformium, i n

Y

yalliglanish — inflammatio, onis f
yangi tugilgan bola - neonatus, i m
yara — ulcus, eris n
yaracha - aphthae, arum f
yarim - semi
yaproq - folium, i n
yaqinlashtiruvchi - adducens, entis
yaqinlashtirish — adductio, onis f
yopiq — obturatus, a, um

Z

zaytun moyi — oleum olivarum
zarba - ictus, us, m
zaharli - toxicosus, a, um
zich - compactus, a, um
zuluk - hirudo, inis, f

Ch

chakka - tempus, oris, n
chakkaga oid - temporalis, e
chambar ichak - colon, i n
chandir, pay - tendo, inis m
chanoq - pelvis, is f
chanoq suyagi - coxa, ae f

chap - sinister,tra,trum

G'

g'ayritabiiy kattalashish - hypertrophia,ae f

g'ayritabiiy holat - anomalia,ae f

g'adir-budir — tuberositas,atis f

g'adir-budir -asper,aspera,um

g'alvir — ethmos

g'alvirsimon - ethmoidalis,e

g'alvirsimon yuqori jag'ga oid — ethmoidemaxillaris,e

g'or — caverna,ae f

g'orsimon - cavemosus,a,um

o'zak — nucleus,i m

o'zinga qo'llash uchun - per se

o'lat - pestis,is m

Sh

shakar - saccharum,i n

sharbat - sirupus,i m

shaklsiz - amorphus,a,um ;

shilliq modda -m u c ila g o .in is f

shilliqsimon - mucosus,a,um

shish - oedema,atis n

shoxsimon - comeus,a,uni

shoxramus,i m; cor^u.iis n

shoxcha - ramulus,i m

shoxcha - stipes,itis m

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. И.А.Каримов "Юксак билимли ва интеллектуал ривожланган авлодни тарбиялаш мамлакатни барқарор тараққий эттириш ва модернизация қилишининг энг муҳим шарти". Маърифат газетаси 2012 й.
2. Lotin tili L.Xodjaeva –T.: Davlat ilmiy, 2005.
3. М.Н. Чернявский «Латынский язык и основы медицинской терминологии», 1989.
4. Ruscha-lotincha-o'zbekcha tibbiy terminlar izohli lug'ati – T.: "Qomuslar bosh taxrir". 1996.
5. M.N.Boliev "Lotin tili" Toshkent 1994.
6. Боровский Е.В., Барер Г.М. Руководство к практическим занятиям по терапевтической стоматологии. –М.: Медицина, 1975.
7. Боровский Е.В. Данилевский Н.Ф. Атлас заболеваний слизистой оболочки полости рта. –М.: Медицина, 1981.
8. Боровский Е.В и соавт. Терапевтическая стоматология. –М.: Медицина, 1982.
9. Боровский Е.В., Машкилейсон Л.Л. Заболевания слизистой оболочки полости рта. –М.: Медицина, 1984.
10. Боровский Е.В., Копейкин В.Н., Колесов А.А., Царгородский А.Г. Стоматология –М., 1987.
11. Дворецкий И.Х. Латино-русский словарь. –М.,1976.
12. Магич Е.А., Мухин Н.Л. Атлас по фантомному курсу в терапевтической стоматологии –М.: Медицина, 1987.
13. Михайлов С.С., Синельников Р.Д. Атлас анатомии человека. –М.: Медицина, 1973.
14. Файзуллаев Т.Н., Епишев В.А. Стоматитлар ва уларни даволаш. – Тошкент: Медицина, 1983.
15. Шамсиев Х.Н. Арипжонов А.К. Вахобов Х.Ж. Садриддинов М.К. Болаларда учрайдиган жаг-касалликлари. –Тошкент, 1998.
16. Козуб Т.М. Краковецкая Г.А. Краткий перечень латинской терминологии по основным разделам терапевтической стоматологии. –Палтова, 1987.
17. Arnaudov G. Terminologia medica polyglotta. –Sofia,1964.
18. Rudzitis K. Terminologia medica polyglotta T.I-II. –Riga, 1973.
19. Краткий перечень латинской, русской и узбекской терминологии по основным разделам терапевтической стоматологии. –Ташкент, 1988.
20. Изучения латинского языка как фактора интеллектуального и культурного развития студентов – медиков. М.Н.Исроилова. –Ташкент: «Fan va texnologiya», 2011.
21. Latin in anatomical terminology. G.N.Ivanova, Ph.D., V.K. Kolobaev, Ph.D. – Saint-Petersburg, 2001.
22. Терапевтик стоматологияда эндодонтия асослари. Х.П.Комилов., С.Х.Юсупалиходжаева, Т.Э.Зоиров. –Тошкент, "Optima print plus" 2013.

Internet saytlar:

www.TMA.uz

www.Anatomiya.ru

www.Teacher.fio.ru

www.Med.vir.ru

MUNDARIJA

Kirish	3
I BOB. LOTIN ALIFBOSI	
1.1. Fonetika. Unlilar. Diftonglar. Undoshlar. Digraflar. Harf birikmalari.....	7
1.2. Urg'u.....	11
II BOB. ANATOMIK TERMINOLOGIYA	
2.1. Ot. Ot va uning grammatik kategoriyalari.....	15
2.2. Moslashmagan aniqlovchi.....	17
III BOB. SIFAT	
3.1. Sifatlarning lug'at shakli. Sifatlarning ikki guruhi. Moslashgan aniqlovchi.....	20
3.2. Sifat darajalari.....	22
IV BOB.	
4.1. Otlarning uchinchi turlanishi.....	26
4.2. Uchinchi turlanish. Mujskoy roddagi otlar.....	27
4.3. Uchinchi turlanish. Jenskiy roddagi otlar.....	29
4.4. Uchinchi turlanish. Sredniy roddagi otlar.....	32
V BOB. OTLARNING BIRLIK VA KO'PLIK SHAKLI	
5.1. Otlarning birlik shakli. Bosh kelishik va qaratqich kelishik.....	34
5.2. Otlarning ko'plik shakli. Bosh kelishik va qaratqich kelishik.....	35
VI BOB. SIFATLARNING BIRLIK VA KO'PLIK SHAKLI	
6.1. Sifatlarning bosh va qaratqich kelishik birlikda ishlatilishi.....	39
6.2. Sifatlarning bosh va qaratqich kelishik ko'plikda ishlatilishi.....	39
VII BOB. ANATOMIK TERMINLAR TUZISH	
7.1. Anatomik terminlarni birlik formasida ishlatilishi.....	42
7.2. Anatomik terminlarni ko'plik formasida ishlatilishi.....	42
VIII BOB. SON	
8.1. Sanoq va tartib sonlar.....	45
IX BOB. SO'Z YASASH	
9.1. Suffiksatsiya.....	48
9.2. Lotin-Yunon prefikslari.....	50
9.3. Klinik terminologiya.....	54

9.4. Klinik terminologiya. Negiz topish.....	59
--	----

X BOB.

10.1. Klinik terminologiya. Tish va atrofidagi to'qimalarning anatomiyasi va gistologiyasi.....	64
10.2. Klinik terminologiya. Stomatologik kasalni tekshirish sxemasi. Kasallik tarixi.....	66
10.3. Klinik terminologiya. Tish qattiq to'qimalarining kariesga aloqador bo'lmagan shikastlanishi.....	66
10.4. Klinik terminologiya. Karies va uning asoratlari.....	67
10.5. Klinik terminologiya. Pulpit.....	68
10.6. Klinik terminologiya. Periodontit.....	70
10.7. Klinik terminologiya. Yuqumli kasalliklarda uchraydigan kasalliklar.....	71
10.8. Klinik terminologiya. Ba'zi bir teri tanosil kasalliklaridagi stomatitlar.....	71
Ba'zi qon kasalliklaridagi stomatitlar.....	72

XI BOB. FARMATSEVTIK

11.1. Dori formalari.....	74
11.2. Retseptda fe'llarning ishlatilishi.....	76
11.3. Retseptda ko'makchining ishlatilishi.....	78
11.4. Retseptda tabletk, shamcha va ko'z plyonkasini ishlatilishi.....	80
11.5. Retseptda kimyoviy elementlar. Kislotalar.....	83
11.6. Retseptda oksidlar, tuzlar va uglevodorodlar.....	85
11.7. Retsepturada qisqartmalar.....	87
11.8. Retsepturada ravishdosh. Ravishdosh.....	91

XII BOB.

YaMS tizimi asosida interfaol o'yinlar, testlar, holatli mashqlar.....	93
Lotin tili va tibbiy farmatsevtik terminologiya asoslari fanini o'zlash-tirishda anatomiya, klinika va farmatsevtika bo'limlari bo'yicha talabalar uchun vaziyatli (xolatli) mashqlar.....	100
"Gaudeamus" – talabalar gimni.....	109
Talabalar uchun mustaqil ish mavzulari.....	110
Lotin tili va tibbiy farmatsevtik terminologiya asoslari fanidan test savollari.....	114
Oraliq nazoratlarga tayyorgarlik ko'rish uchun variantlar.....	123
Lotincha-o'zbekcha lug'at.....	133
O'zbekcha-lotincha lug'at.....	165
Foydalanilgan adabiyotlar.....	173

M.N.ISRAILOVA

LOTIN TILI VA TIBBIY FARMATSEVTIK TERMINOLOGIYA ASOSLARI

Toshkent – «Barkamol fayz mediya» – 2016

Muharrir:	D.Boxidova
Tex. muharrir:	M.Holmuhamedov
Musavvir:	D.Azizov
Musahhih:	N.Hasanova
Kompyuterda sahifalovchi:	Sh.Mirqosimova

Nashr.lits. AIN№284, 12.08.16. Bosishga ruxsat etildi: 07.11.2016.
Bichimi 60x84 ¹/₁₆. «Timez Uz» garniturası. Ofset bosma usulida bosildi.
Shartli bosma tabog'i 10,75. Nashriyot bosma tabog'i 11,0.
Tiraji 500. Buyurtma №212.

«Fan va texnologiyalar Markazining
bosmaxonasi» da chop etildi.
100066, Toshkent sh., Olmazor ko'chasi, 171-uy.